

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

Pranešimas apie konvergenciją

2018 m. gegužė

Turinys

1.	Įvadas	2
2.	Analizės pagrindas	4
2.1.	Ekonominė konvergencija	4
1 intarpas.	Kainų raida	5
2 intarpas.	Fiskalinė raida	7
3 intarpas.	Valiutų kursų raida	10
4 intarpas.	Ilgalaikių palūkanų normų raida	11
5 intarpas.	Kiti svarbūs veiksniai	13
2.2.	Nacionalinės teisės aktų suderinamumas su sutartimis	14
3.	Ekonominės konvergencijos būklė	40
3.1.	Kainų stabilumo kriterijus	44
3.2.	Valdžios sektoriaus biudžeto pozicijos kriterijus	46
3.3.	Valiutos kurso stabilumo kriterijus	48
3.4.	Ilgalaikių palūkanų normų kriterijus	48
3.5.	Kiti svarbūs veiksniai	49
4.	Šalių vertinimo santraukos	55
4.1.	Bulgarija	55
4.2.	Čekija	56
4.3.	Kroatija	57
4.4.	Vengrija	58
4.5.	Lenkija	60
4.6.	Rumunija	61
4.7.	Švedija	62

Į lietuvių kalbą išverstos šios 2018 m. Europos Centrinio Banko pranešimo apie konvergenciją dalys: įvadas, analizės pagrindas, ekonominės konvergencijos būklė ir šalių vertinimo santrumpos. Jeigu jums reikia daugiau informacijos, žiūrėkite leidinio variantą anglų kalba [ECB](#) interneto svetainėje.

1. Įvadas

Nuo 1999 m. sausio 1 d. eurą įsivedė 19 ES valstybių narių; šiame pranešime vertinamos septynios iš devynių ES šalių, kurios dar nėra įsivedusios bendrosios valiutos. Dvi iš šių devynių šalių – Danija ir Jungtinė Karalystė – pranešė, kad nedalyvaus EPS trečiajame etape. Todėl pranešimuose apie konvergenciją šios dvi šalys vertinamos tik gavus jų prašymą. Kadangi nė viena iš šių šalių to nepaprašė, šiame pranešime vertinamos septynios šalys – Bulgarija, Čekija, Kroatija, Vengrija, Lenkija, Rumunija ir Švedija. Pagal Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – Sutartis)¹ visos septynios šalys yra įsipareigojusios įsivesti eurą, o tai reiškia, kad jos privalo siekti įvykdyti visus konvergencijos kriterijus.

Rengdamas šį pranešimą, ECB vykdo Sutarties 140 straipsnyje jam nustatytą reikalavimą. 140 straipsnyje nustatyta, kad ECB ir Komisija ne rečiau kaip kartą per dvejus metus arba valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, prašymu privalo pranešti Europos Sąjungos Tarybai (toliau – ES Taryba) „apie pažangą, padarytą valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis, vykdant savo įsipareigojimus ekonominei ir pinigų sąjungai sukurti“. Šiame pranešime apžvelgiamos septynios šalys reguliariai vertinamos kas dvejus metus. Europos Komisija taip pat parengė pranešimą, todėl vienu metu ES Tarybai pateikiami du pranešimai.

Šiame pranešime ECB taiko tą pačią sistemą kaip ir ankstesniuose savo pranešimuose apie konvergenciją. ECB vertina, ar minėtos septynios šalys pasiekė aukštą tvarios ekonominės konvergencijos laipsnį, ar nacionalinės teisės aktai suderinti su Sutartimis bei Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statutu (toliau – Statutas) ir kaip laikomasi teisės aktų reikalavimų, kuriuos turi įvykdyti atitinkami nacionaliniai centriniai bankai, siekdami tapti neatskiriama Eurosistemos dalimi.

Ekonominės konvergencijos proceso vertinimas labai priklauso nuo pagrindinių statistinių duomenų kokybės ir vientisumo. Rengiant ir teikiant statistiką, ypač valdžios sektoriaus finansų statistiką, neturi būti atsižvelgiama į politinius motyvus ir negali būti daromas politinis spaudimas. ES valstybės narės raginamos teikti aukštą prioritetą savo statistikos kokybei ir vientisumui, užtikrinti, kad rengiant tokią statistiką būtų laikomasi tarpusavio kontrolės ir galių pusiausvyros principo, ir taikyti minimaliuosius standartus statistikos srityje. Tokie standartai yra nepaprastai svarbūs siekiant įtvirtinti nacionalinių statistikos institucijų nepriklausomumą, vientisumą bei atskaitomybę ir skatinti pasitikėjimą valdžios sektoriaus finansų statistikos kokybe (žr. 6 skyrių).

¹ Jeigu nenurodyta kitaip, šioje ataskaitoje visos nuorodos į „Sutartį“ reiškia „Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo“, o nuorodos į straipsnių numerius atitinka numeraciją, kuri įsigaliojo 2009 m. gruodžio 1 d. Jeigu nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į „Sutartis“ reiškia „Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo“ ir „Europos Sąjungos sutartį“. Taip pat žr. šių sąvokų paaiškinimą [ECB internetiniame žodynyje](#)

Taip pat reikėtų paminėti, kad nuo 2014 m. lapkričio 4 d.² kiekviena šalis, kuriai buvo panaikintos išimtys, ne vėliau kaip tą dieną, kurią įsives eurą, privalo prisijungti prie Bendro priežiūros mechanizmo (BPM). Nuo tos dienos tai šaliai bus taikomos visos su BPM susijusios teisės ir pareigos. Todėl itin svarbu, kad būtų atlikti būtini parengiamieji darbai. Pažymėtina, kad bus atliekamas išsamus visų valstybių narių, kurios prisijungs prie euro zonos ir atitinkamai – prie BPM, bankų sistemos vertinimas³.

Pranešimo struktūra. 2 skyriuje aprašoma sistema, taikoma vertinant ekonominę ir teisinę konvergenciją. 3 skyriuje apžvelgiami pagrindiniai ekonominės konvergencijos aspektai. 4 skyriuje pateikiamos valstybių vertinimo santraukos, aptariant esminius ekonominės ir teisinės konvergencijos analizės rezultatus. Išsamesnė ekonominės konvergencijos būklės kiekvienoje iš septynių vertinamų ES valstybių narių analizė pateikiama 5 skyriuje. 6 skyriuje apžvelgiami konvergencijos rodikliai ir juos rengiant taikyta statistikos metodika. Galiausiai 7 skyriuje vertinama, kaip kiekvienos iš šių valstybių narių nacionalinės teisės aktai, tarp jų ir nacionalinių centrinių bankų įstatymai, atitinka Sutarties 130 ir 131 straipsnius.

---

² Šią dieną ECB pradėjo vykdyti pagal 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika, 33 straipsnio 2 dalį jam pavestas užduotis.

³ Žr. 2014 m. balandžio 16 d. Europos Centrinio Banko reglamento ECB/2014/17, kuriuo nustatoma Europos Centrinio Banko bei nacionalinių kompetentingų institucijų ir paskirtų nacionalinių valdžios institucijų bendradarbiavimo BPM srityje sistema (BPM pagrindų reglamentas), 10 konstatuojamąją dalį.

2. Analizės pagrindas

2.1. Ekonominė konvergencija

Norėdamas įvertinti ekonominės konvergencijos būklę eurą siekiančiose įsivesti ES valstybėse narėse, ECB naudoja bendrą analizės sistemą. Ši bendra sistema, kurią EPI ir ECB nuosekliai taiko visuose savo pranešimuose apie konvergenciją, grindžiama, pirma, Sutarties nuostatomis ir tuo, kaip jas taiko ECB vertindamas kainų pokyčius, fiskalinį balansą ir skolos rodiklius, valiutos keitimo kursą ir ilgalaikes palūkanų normas bei kitus ekonominei integracijai ir konvergencijai svarbius veiksnius. Antra, sistema grindžiama daugeliu papildomų praeitį ir ateities lūkesčius apibūdinančių ekonominių rodiklių, laikomų naudingais konvergencijos tvarumui išsamiau įvertinti. Valstybės narės patikrinimas pagal visus šiuos veiksnius yra svarbus siekiant užtikrinti jos integraciją į euro zoną be didesnių sunkumų. Toliau pateiktuose 1–5 intarpuose trumpai primenamos teisinės nuostatos ir nurodomos metodinės detalės, kaip ECB šias nuostatas taiko.

Siekiant užtikrinti tęstinumą ir vienodą traktavimą, šis pranešimas parengtas vadovaujantis anksčiau ECB (prieš tai – EPI) paskelbtų pranešimų principais.

Taikydamas konvergencijos kriterijus, ECB vadovaujasi keliais pagrindiniais principais. Pirma, atskiri kriterijai aiškunami tiksliai ir taikomi griežtai. Šio principo loginis pagrindas yra tai, kad svarbiausias kriterijų tikslas – užtikrinti, jog euro zonoje galėtų dalyvauti tik tos valstybės narės, kurių ekonominė būklė yra palanki palaikyti kainų stabilumą ir euro zonos vientisumą. Antra, konvergencijos kriterijai – tai aiškūs integruoti reikalavimai ir jie visi turi būti įgyvendinti. Sutartyje šie kriterijai yra lygiaverčiai, jie netaikomi hierarchiniu principu. Trečia, konvergencijos kriterijai turi būti įgyvendinti vadovaujantis faktiniais duomenimis. Ketvirta, konvergencijos kriterijai turi būti taikomi nuosekliai, skaidriai ir paprastai. Be to, aptariant atitiktį konvergencijos kriterijams, labai svarbus veiksnys yra tvarumas, nes konvergencija turi būti ilgalaikė, o ne tik tam tikro momento. Todėl vertinant kiekvieną valstybę išsamiai išnagrinėjamas jos konvergencijos tvarumas.

Atsižvelgiant į tai, atitinkamų šalių ekonomikos raida apžvelgiama įvertinat praeities, dažniausiai paskutinių dešimties metų, duomenis. Tai padeda geriau nustatyti, koku mastu dabartinė pažanga yra išties struktūrinių pokyčių rezultatas, o tai savo ruožtu leidžia geriau įvertinti ekonominės konvergencijos tvarumą.

Be to, kiek reikia, atsižvelgiama ir į ateities perspektyvą. Todėl ypač daug dėmesio skiriama tam faktui, kad palankios ekonomikos raidos tvarumas iš esmės priklauso nuo tinkamų ir ilgalaikių politikos priemonių, naudojamų sprendžiant esamas ir būsimas problemas. Tvirtas valdymas, patikimos institucijos ir tvarūs viešieji finansai taip pat labai svarbūs palaikant tvarų gamybos augimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. Apskritai pabrėžiama, kad, norint užtikrinti ekonominės konvergencijos tvarumą, reikalinga ne tik gera pradžia bei patikimos institucijos, bet ir tinkama ekonominė politika vėliau, jau įvedus eurą.

Ši bendra sistema taikoma atskirai septynioms vertinamoms ES valstybėms narėms. Vadovaujantis Sutarties 140 straipsnio nuostatomis, šie vertinimai, kuriuose dėmesys sutelktas į kiekvienos valstybės narės rezultatus, turėtų būti nagrinėjami atskirai.

Paskutinė šiame pranešime panaudotų statistikos duomenų pateikimo diena buvo 2018 m. gegužės 3 d. Statistinius duomenis, naudojamus taikant konvergencijos kriterijus, pateikė Europos Komisija (žr. 6 skyrių, taip pat lenteles ir paveikslus), bendradarbiaudama su ECB dėl valiutų kursų ir ilgalaikių palūkanų normų. Konvergencijos duomenys apie kainų ir ilgalaikių palūkanų normų pokyčius yra pateikti iki 2018 m. kovo mėn. – tai paskutinis mėnuo, kurio duomenys buvo prieinami nustatant SVKI. Šiame pranešime vertinamų mėnesinių valiutų kursų duomenų pateikimo laikotarpis baigiasi 2018 m. balandžio mėn. Praeities duomenys apie fiskalines pozicijas apima laikotarpį iki 2017 m. Taip pat atsižvelgta į įvairiuose šaltiniuose pateikiamas prognozes ir į naujausią atitinkamos valstybės narės konvergencijos programą bei kitą informaciją, kuri laikoma svarbia vertinant konvergencijos tvarumą atsižvelgiant į ateities perspektyvas. Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonominė prognozė ir įspėjimo mechanizmo 2018 m. ataskaita, į kurias atsižvelgiama šiame pranešime, paskelbtos atitinkamai 2018 m. gegužės 3 d. ir 2017 m. lapkričio 22 d. ECB bendroji taryba šį pranešimą patvirtino 2018 m. gegužės 17 d.

Kainų raidą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos ir tai, kaip jas taiko ECB, aprašoma 1 intarpe.

1 intarpas.

Kainų raida

---

1. Sutarties nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje reikalaujama, kad pranešime apie konvergenciją būtų nagrinėjama, ar pasiektas aukštas tvarios konvergencijos laipsnis, tuo tikslu nurodant, kaip kiekviena valstybė narė atitinka tokį kriterijų:

„didelis kainų stabilumas; ar jis pasiektas, sprendžiama pagal infliacijos lygį, artimą tam, kurį yra pasiekusios ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausias.“

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų 1 straipsnyje numatoma:

„Kainų stabilumo kriterijus, nurodytas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 140 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje, reiškia, kad valstybės narės kainų stabilumas yra tvarus ir vidutinis infliacijos lygis per vienerius metus iki tyrimo neviršija daugiau kaip 1½ procentinio punkto daugiausia trijų valstybių narių, kuriose kainos yra stabiliausias, infliacijos lygio. Infliacija matuojama taikant vartotojų kainų indeksą palyginamuoju pagrindu, atsižvelgiant į nacionalinių apibrėžčių skirtumus.“

2. Sutarties nuostatų taikymas

Šiame pranešime ECB Sutarties nuostatas pritaiko taip, kaip nurodyta toliau:

Pirma, dėl teiginio „vidutinis infliacijos lygis per vienerius metus iki tyrimo“ reikia pasakyti, kad šis infliacijos lygis apskaičiuojamas pagal tai, kiek padidėjo pastarųjų turimų 12 mėn. SVKI vidurkis, palyginti su praėjusio 12 mėn. laikotarpio vidurkiu. Taigi, šiame pranešime infliacijos lygio ataskaitinis laikotarpis – nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn.

Antra, teiginys „daugiausia trijų valstybių narių, kuriose kainos yra stabiliausios“, kuris vartojamas pamatinei vertei apibrėžti, taikomas apskaičiuojant trijų ES valstybių narių nesvertinį aritmetinį infliacijos lygio vidurkį: Kipro (0,2 %), Airijos (0,3 %) ir Suomijos (0,8 %). Nustatoma, kad vidutinis infliacijos lygis yra 0,4 %, o pridėjus 1½ procentinio punkto gaunama 1,9 % infliacijos pamatinė vertė. Būtina pabrėžti, kad pagal Sutartį yra vertinamas valstybės santykinis infliacijos lygis, t. y. palyginant su infliacijos lygiu kitose valstybėse narėse. Taikant kainų stabilumo kriterijų atsižvelgiama į tai, kad dėl dažnai pasitaikančių sukrėtimų (kuriuos, pavyzdžiui, sukelia pasaulinių žaliavų kainų pokyčiai) infliacijos lygis gali laikinai nukrypti nuo centrinio banko nustatytų tikslų.

Siekiant tinkamai įvertinti galimus didelius atskirų šalių infliacijos raidos iškraipymus, paskutiniuose penkiuose pranešimuose taikytas „išskirtinumo“ principas. Valstybė narė laikoma išskirtine, jei tenkinamos dvi sąlygos: pirma, šalies 12 mėn. infliacijos lygio vidurkis yra daug mažesnis negu kitų valstybių narių atitinkamas infliacijos lygis; antra, jos kainų raidai didelę įtaką darė išskirtiniai veiksniai. Šiame pranešime nei viena valstybė narė nelaikytina išskirtine.

Infliacija apskaičiuojama pagal SVKI, sukurtą konvergencijai įvertinti remiantis palyginamuoju kainų stabilumo rodikliu (žr. 6 skyriaus 2 skirsnį).

Vidutinė 12 mėn. SVKI infliacija ataskaitiniu laikotarpiu (nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn.) vertinama pagal paskutinių dešimt metų šalies ekonominės veiklos rezultatus, atsižvelgiant į kainų stabilumą. Taip atsiranda galimybė daug išsamiau ištirti vertinamos šalies kainų raidos tvarumą. Taigi, dėmesys skiriamas pinigų politikos kryptims, ypač tam, ar pinigų politikos institucijos visų pirma siekia įgyvendinti ir palaikyti kainų stabilumą, taip pat tam, ar kitos ekonominės politikos sritys prisideda įgyvendinant šį tikslą. Be to, įvertinamas ir makroekonominės aplinkos poveikis kainų stabilumo siekiui. Kainų raida analizuojama atsižvelgiant į pasiūlos ir paklausos sąlygas, sutelkiant dėmesį į tokius veiksniai, kaip vienetinės darbo sąnaudos ir importo kainos. Galiausiai atsižvelgiama į kitų svarbių kainų indeksų raidos tendencijas. Vertinant ateities perspektyvas, pateikiama kelerių artimiausių metų galimos infliacijos raidos apžvalga, į kurią įtraukiamos ir pagrindinių tarptautinių organizacijų bei rinkos dalyvių prognozės. Be to, aptariami instituciniai ir struktūriniai aspektai, kurie, įsivedus eurą, yra svarbūs norint palaikyti kainų stabilumui palankią aplinką.

Fiskalinę raidą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos ir tai, kaip jas taiko ECB, taip pat su tuo susiję procedūriniai klausimai aprašomi 2 intarpe.

2 intarpas.

Fiskalinė raida

---

1. Sutarties ir kitos teisinės nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje nustatyta, kad pranešime apie konvergenciją turi būti iširta, ar pasiektas aukštas tvarios konvergencijos laipsnis, tuo tikslu nurodant, kaip kiekviena valstybė narė atitinka tokį kriterijų:

„valstybės finansinės padėties tvarumas; ar jis pasiektas, sprendžiama pagal bendrojo šalies biudžeto be perviršinio deficito, kuris nustatomas pagal 126 straipsnio 6 dalį, padėtį.“

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų 2 straipsnyje numatoma:

„Bendrojo šalies biudžeto padėties kriterijus, nurodytas minėtos Sutarties 140 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje, reiškia, kad tyrimo metu valstybė narė nėra Tarybos sprendimo pagal minėtos Sutarties 126 straipsnio 6 dalį dėl perviršinio deficito buvimo atitinkamoje valstybėje narėje objektas.“

126 straipsnyje numatyta perviršinio deficito procedūra (PDP). Vadovaudamasi 126 straipsnio 2 ir 3 dalimis, Europos Komisija parengia pranešimą, jei valstybė narė neatitinka biudžetinės drausmės reikalavimų, ypač jei:

1. planuojamo arba faktinio valdžios sektoriaus deficito ir BVP santykis viršija pamatinę vertę (Protokole dėl PDP numatyta, kad šis dydis yra 3 % BVP), išskyrus atvejus, kai:
  - a) šis santykis smarkiai ir nuolat mažėjo ir pasiekė lygį, artimą pamatinei vertei; arba
  - b) pamatinės vertės perviršis yra tik išimtinis ir laikinas, ir santykis išlieka artimas pamatinei vertei;
2. valstybės skolos ir BVP santykis viršija tam tikrą pamatinę vertę (Protokole dėl PDP numatyta, kad šis dydis turi sudaryti 60 % BVP), išskyrus atvejus, kai tas santykis pakankamai mažėja ir tinkamu tempu artėja prie pamatinės vertės.

Komisijos parengtame pranešime turi būti atsižvelgiama ir į tai, ar valdžios sektoriaus deficitas yra didesnis už valstybės investicijų išlaidas, be to, įvertinami ir kiti svarbūs veiksniai, įskaitant valstybės narės vidutinės trukmės ekonomikos ir biudžeto būklę. Komisija taip pat gali parengti pranešimą, jei ji mano, kad valstybei narei gresia perviršinio deficito pavojus, nors pagal tuos kriterijus reikalavimai ir vykdomi. Ekonomikos ir finansų komitetas parengia nuomonę apie Komisijos pranešimą. Galiausiai, vadovaudamasi 126 straipsnio 6 dalimi, ES Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija ir apsvaščiusi suinteresuotos valstybės narės norimas pareikšti pastabas bei nuodugnai jas įvertinusi kvalifikuota balsų dauguma, išskyrus suinteresuotos valstybės narės balsą, nusprendžia, ar toje valstybėje narėje yra susidaręs perviršinis deficitas.

Sutarties 126 straipsnio nuostatos papildomai paaiškintos Tarybos reglamente (EB) Nr. 1467/97⁴ su pakeitimais, padarytais Reglamentu (ES) Nr. 1177/2011⁵. Tarybos reglamente, be kita ko:

---

⁴ 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L 209, 1997 8 2, p. 6).

- patvirtinama, kad skolos kriterijus yra lygiavertis deficito kriterijui, suteikiant galimybę jį taikyti ir numatant trejų metų pereinamąjį laikotarpį valstybei narei, kuriai nutraukiama PDP, pradėta iki 2011 m. Reglamento 2 straipsnio 1a dalyje nustatyta, kad, kai valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis viršija pamatinę vertę, pripažįstama, kad jis pakankamai mažėja ir tinkamu tempu artėja prie pamatinės vertės, jei per pastaruosius trejus metus skirtumas, palyginti su pamatine verte, vidutiniškai mažėja viena dvidešimtąja per metus kaip lyginamasis dydis, pagrįstas pokyčiais per pastaruosius trejus metus, apie kuriuos turima duomenų. Reikalavimas pagal skolos kriterijų taip pat laikomas įvykdytu, jei remiantis Komisijos biudžeto prognozėmis atrodo, kad skirtumas sumažės per ateinančius trejus metus. Taikant skolos mažinimo lyginamąjį dydį atsižvelgiama į ekonomikos ciklo poveikį skolos mažinimo tempui;
- išsamiai išdėstomi svarbūs veiksniai, į kuriuos Komisija atsižvelgia rengdama pranešimą pagal Sutarties 126 straipsnio 3 dalį. Svarbiausia yra tai, kad jame nurodyti veiksniai, kurie laikomi svarbiais vertinant vidutinės trukmės ekonominės būklės, biudžeto būklės ir valdžios sektoriaus skolos pozicijos pokyčius (žr. reglamento 2 straipsnio 3 dalį ir toliau pateiktą išsamią informaciją apie ECB vykdomą analizę).

Be to, 2012 m. kovo 2 d. 25 ES valstybės narės (visos ES valstybės narės, išskyrus Jungtinę Karalystę, Čekiją ir Kroatiją) pasirašė Sutartį dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje (SSKV), parengtą remiantis atnaujinto Stabilumo ir augimo pakto nuostatomis ir įsigaliojusią 2013 m. sausio 1 d.⁶ III antraštinėje dalyje (Fiskalinis susitarimas), be kita ko, nustatyta, kad į nacionalinę teisę įtraukiama privaloma fiskalinė taisyklė, kuria siekiama užtikrinti subalansuotą arba perteklinį valdžios sektoriaus biudžetą. Manoma, kad šios taisyklės yra laikomasi, jei metinis struktūrinis balansas atitinka tos šalies vidutinės trukmės tikslą ir struktūrinis deficitas neviršija 0,5 % BVP. Jei valdžios sektoriaus skolos santykis yra gerokai mažesnis nei 60 % BVP, o ilgalaikio fiskalinio tvarumo rizika yra maža, vidutinės trukmės tikslas gali būti struktūrinis deficitas, kuris nėra didesnis kaip 1 % BVP. SSKV taip pat nustatyta skolos mažinimo lyginamojo dydžio taisyklė, nurodyta minėtame Tarybos reglamente (ES) Nr. 1177/2011, kuriuo buvo iš dalies pakeistas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97⁷. Sutartį pasirašiusios valstybės narės į savo konstituciją arba atitinkamą didesnę teisinę galią negu metinis biudžeto įstatymas turintį įstatymą privalo įtraukti nustatytas fiskalines taisykles ir automatinio koregavimo mechanizmą nukrypimo nuo fiskalinio tikslo atveju.

2. Sutarties nuostatų taikymas

Konvergencijai nagrinėti ECB pateikia savo požiūrį apie fiskalinę raidą. Tvarumui įvertinti ECB analizuoja pagrindinius fiskalinės raidos rodiklius nuo 2008 iki 2017 m., valdžios sektoriaus finansų perspektyvas ir problemas, atkreipia dėmesį į deficito ir skolos raidos sąsajas. ECB analizėje apžvelgiamas nacionalinių biudžeto sistemų veiksmingumas, kaip nurodyta Tarybos

⁵ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1177/2011, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L 306, 2011 11 23, p. 33).

⁶ SSKV taikoma ir ją ratifikavusioms ES valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis, nuo tada, kai pradės galioti sprendimas, panaikinant išimtį, arba anksčiau, jei atitinkama valstybė narė pareiškė, kad nori, jog nuo atitinkamos ankstesnės datos jai būtų taikomos visos SSKV nuostatos ar jų dalis.

⁷ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1177/2011, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L 306, 2011 11 23, p. 33).

reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 3 dalies b punkte ir Tarybos direktyvoje 2011/85/ES⁸. Be to, išlaidų lyginamojo dydžio taisykle, išdėstyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97⁹, iš dalies pakeisto Reglamentu (EB) Nr. 1175/2011, 9 straipsnio 1 dalyje, siekiama užtikrinti tinkamą padidėjusių išlaidų finansavimą. Pagal šią taisyklę, be kita ko, ES valstybės narės, kurios dar nepasiekė savo vidutinės trukmės biudžeto tikslo, turėtų užtikrinti, kad atitinkamų pirminių išlaidų metinis augimo rodiklis neviršytų potencialaus BVP augimo pamatinio vidutinės trukmės rodiklio, nebent šis viršijimas atitinka diskrecines pajamų priemones. ECB praneša apie paskutinį Europos Komisijos įvertinimą, kaip valstybės narės laikosi išlaidų taisyklės. Kalbant apie 126 straipsnį, pasakytina, kad ECB, kitaip negu Komisija, neatlieka jokio oficialaus vaidmens taikant PDP. ECB pranešime tik informuojama, ar šaliai taikytina PDP.

Atsižvelgdamas į Sutarties nuostatą, kad skolos santykis, didesnis kaip 60 % BVP, turėtų „pakankamai mažėti ir patenkinamai sparčiai artėti prie pamatinės vertės“, ECB analizuoja skolos santykio praeities ir būsimas tendencijas. Toms valstybėms narėms, kuriose skolos santykis viršija pamatinę vertę, ECB pateikia naujausią Europos Komisijos įvertinimą, kaip vykdomas reikalavimas dėl skolos mažinimo lyginamojo dydžio, nustatyto Tarybos reglamento (ES) Nr. 1467/97 2 straipsnio 1a dalyje.

Fiskalinės raidos įvertinimas grindžiamas duomenimis, surinktais iš nacionalinių sąskaitų pagal ESS 2010 (žr. 6 skyrių). Daugelį į pranešimą įtrauktų duomenų Komisija pateikė 2018 m. balandžio mėn. Jie apima valdžios sektoriaus finansų pozicijas nuo 2008 iki 2017 m. ir 2018–2019 m. Komisijos prognozes.

Kalbant apie viešųjų finansų tvarumą, nagrinėjamų 2017 m. rezultatai apžvelgiami juos palyginant su vertinamos šalies veikla per paskutinius dešimt metų.

Pirma, analizuojamas deficito rodiklio pokytis. Verta prisiminti, kad šalies metinio deficito rodiklio pokyčiui paprastai turi įtakos daug įvairių veiksnių. Šie veiksniai skirstomi į „ciklinius veiksnius“, rodančius, kaip deficitą veikia ekonomikos ciklo pokyčiai, ir į „neciklinius veiksnius“, dažnai naudojamus struktūriniais ar ilgalaikiams fiskalinės politikos koregavimams atspindėti. Tačiau tai nereiškia, kad, remiantis tokiais šiame pranešime skaičiais išreikštais necikliniais veiksniais, galima visiškai paaiškinti fiskalinės pozicijos struktūrinį pokytį, nes jiems įtakos turi politinės priemonės ir specialūs veiksniai – jų abiejų poveikis biudžeto balansui yra trumpalaikis. Turint galvoje didelį netikrumą dėl potencialaus gamybos augimo tempo, išties labai sudėtinga įvertinti, kaip krizės laikotarpiu pakito struktūrinės biudžeto pozicijos.

Toliau nagrinėjami valdžios sektoriaus skolos santykio pokyčiai per šį laikotarpį ir juos lemiantys veiksniai.

Šie veiksniai yra skirtumas tarp nominaliojo BVP augimo ir palūkanų normų, pirminis balansas bei deficito ir skolos santykio koregavimas. Taikant tokį požiūrį galima gauti papildomos informacijos apie tai, kaip makroekonominė aplinka, ypač augimo ir palūkanų normų derinys, paveikė skolos

⁸ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L 306, 2011 11 23, p. 41).

⁹ 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo (OL L 209, 1997 8 2, p. 1).

raidą. Taip pat jis gali suteikti daugiau informacijos apie struktūrinio balanso ir ciklo pokyčių poveikį pirminiam balansui bei apie specialių veiksnių įtaką, kurią rodo deficito ir skolos santykio koregavimas. Be to, analizuojama valdžios sektoriaus skolos struktūra, skiriant ypatingą dėmesį trumpalaikės skolos dalims ir skolai užsienio valiuta bei jų pokyčiams. Palyginant šias dalis su esamu skolos santykio lygiu, galima atskleisti fiskalinių balansų jautrumą valiutų kursų ir palūkanų normų pokyčiams.

Kalbant apie ateities perspektyvą, aptariami nacionalinio biudžeto planai ir naujausios Europos Komisijos prognozės 2018–2019 m., atsižvelgiant į konvergencijos programoje numatytą vidutinio laikotarpio fiskalinę strategiją.

Vadovaujantis dabartine fiskaline politika įvertinamas šalies vidutinio laikotarpio biudžeto tikslų, nustatytų Stabilumo ir augimo pakte, numatomas įgyvendinimas, taip pat skolos santykio perspektyvos. Galiausiai ypatingas dėmesys skiriamas biudžeto pozicijų tvarumo ilgalaikėms problemoms ir konsolidacijos galimybėms, ypač susijusioms su valstybės nefinansuojamų pensijų sistemų klausimais, kylančiais dėl demografinių pokyčių, ir nenumatytais įsipareigojimais, kurie vyriausybėms atsiranda finansų ir ekonomikos krizės metu. Kaip ir anksčiau, šioje analizėje aptariama dauguma svarbių veiksnių, nurodytų Tarybos reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 3 dalyje, kaip aprašyta 2 intarpe.

Valiutų kursų pokyčius reglamentuojančios teisės aktų nuostatos ir tai, kaip jas taiko ECB, aprašoma 3 intarpe.

3 intarpas.

Valiutų kursų raida

---

1. Sutarties nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje nustatyta, kad pranešime apie konvergenciją turi būti išnagrinėta, ar pasiektas aukštas tvarios konvergencijos laipsnis, tuo tikslu nurodant, kaip kiekviena valstybė narė atitinka tokių kriterijų:

„Europos pinigų sistemos valiutos kurso mechanizmo nustatytų normalių svyravimo ribų laikymasis bent dvejus metus išvengiant nuvertėjimo euro atžvilgiu.“

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų 3 straipsnyje numatoma:

„Dalyvavimo Europos pinigų sistemos valiutos kurso mechanizme kriterijus, nurodytas minėtos Sutarties 140 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje, reiškia, kad valstybė narė laikėsi norminių svyravimų ribų, numatytų Europos pinigų sistemos valiutų kursų mechanizme, be didelių nukrypimų bent paskutinius dvejus metus iki tyrimo. Pirmiausia, valstybė narė negali būti nuvertinusi savo valiutos dvišalio pagrindinio kurso euro atžvilgiu savo pačios iniciatyva per tą patį laikotarpį.“

2. Sutarties nuostatų taikymas

Kalbant apie valiutų kursų stabilumą, pasakytina, kad ECB tiria, ar iki konvergencijos nagrinėjimo šalis be didelių nukrypimų, ypač nenuvertindama savo valiutos euro atžvilgiu, bent dvejus metus dalyvavo VKM II (jis nuo 1999 m. sausio mėn. pakeitė VKM). Jei dalyvavimo laikotarpis yra trumpesnis, valiutų kursų pokyčiai apibūdinami taikant dvejų metų ataskaitinį laikotarpį.

Vertinant valiutos kurso stabilumą euro atžvilgiu, žiūrima, ar valiutos kursas yra artimas centriniam kursui VKM II, kartu atsižvelgiama į veiksnius, dėl kurių kursas galėjo sustiprėti. Toks metodas buvo taikomas ir anksčiau. Šiuo požiūriu valiutos kurso svyravimo ribų dydis VKM II nedaro įtakos valiutos kurso stabilumo kriterijaus įvertinimui.

Be to, „didelių nukrypimų“ nebuvimo klausimas paprastai analizuojamas: i) patikrinant valiutų kursų nukrypimų nuo VKM II centrinio kurso euro atžvilgiu laipsnį; ii) naudojant tokius rodiklius kaip valiutų kurso raida euro atžvilgiu ir jos tendencija, taip pat trumpalaikių palūkanų normų skirtumai euro zonoje ir jų pokyčiai; iii) įvertinant užsienio valiutos intervencijų vaidmenį; iv) atsižvelgiant į tarptautinių finansinės paramos programų įtaką stabilizuojant valiutą.

Šiame pranešime nagrinėjamas laikotarpis nuo 2016 m. gegužės 2 d. iki 2018 m. gegužės 3 d. Visi dvišaliai valiutų kursai yra ECB oficialūs orientaciniai kursai (žr. 6 skyrių).

Be duomenų apie dalyvavimą VKM II ir nominaliojo valiutos kurso euro atžvilgiu pokyčių, apžvelgiamu laikotarpiu trumpai apžvelgiami ir su esamo valiutos kurso tvarumu susiję rodikliai. Jie gaunami remiantis realių efektyviųjų valiutos kursų pokyčiais ir mokėjimo balanso einamąja, kapitalo ir finansine sąskaitomis. Taip pat nagrinėjama bendrosios skolos užsieniui ir grynujų tarptautinių investicijų pozicijos raida ilgesniuoju laikotarpiu. Skirsnyje apie valiutų kursų pokyčius toliau aptariami ir šalies integracijos į euro zoną lygio rodikliai. Tai vertinama ir pagal užsienio prekybos integraciją (eksportą ir importą), ir pagal finansinę integraciją. Galiausiai valiutų kursų pokyčiams skirtame skirsnyje nurodoma, jei taikytina, ar vertinama šalis pasinaudojo centrinio banko teikiamu likvidumu ar mokėjimų balanso parama – tiesiogiai ar per tarptautines institucijas, pavyzdžiui, TVF ir (arba) ES. Įvertinami tiek faktinė parama, tiek prevencijos tikslais suteiktas finansavimas, įskaitant ir galimybę gauti prevencinį finansavimą, pavyzdžiui, per TVF lanksčiąją kredito liniją.

Ilgalaikių palūkanų normų raidą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos ir tai, kaip jas taiko ECB, aprašoma 4 intarpe.

4 intarpas.

Ilgalaikių palūkanų normų raida

---

1. Sutarties nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies ketvirtoje įtraukoje nustatyta, kad pranešime apie konvergenciją turi būti iširta, ar pasiektas aukštas tvarios konvergencijos laipsnis, tuo tikslu nurodant, kaip kiekviena valstybė narė atitinka tokį kriterijų:

„valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, pasiektas konvergencijos ir jos dalyvavimo valiutos kurso mechanizme patvarumas, kurį atspindi ilgalaikių palūkanų normos“.

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų 4 straipsnyje numatoma:

„Palūkanų normų konvergencijos kriterijus, nurodytas minėtos Sutarties 140 straipsnio 1 dalies ketvirtoje įtraukoje, reiškia, kad vienerių metų laikotarpiu iki tyrimo valstybės narės vidutinė nominali

ilgalaikių palūkanų norma daugiau kaip 2 procentiniais punktais neviršijo daugiausia trijų valstybių narių, kuriose kainos yra stabiliausios, palūkanų normos. Palūkanų normos matuojamos ilgalaikių vyriausybės obligacijų ar palyginamų vertybinių popierių pagrindu atsižvelgiant į nacionalinių apibrėžčių skirtumus.“

2. Sutarties nuostatų taikymas

Šiame pranešime ECB Sutarties nuostatas pritaiko taip, kaip nurodyta toliau:

Pirma, dėl „vidutinės nominalios ilgalaikių palūkanų normos“ „vienerių metų laikotarpiu iki tyrimo“ reikia pasakyti, kad ši ilgalaikė palūkanų norma apskaičiuojama kaip paskutinių 12 mėn., kurių duomenys yra įtraukti į SVKI, aritmetinis vidurkis. Šiame pranešime nagrinėjamas laikotarpis nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn.

Antra, teiginys „daugiausia trijų valstybių narių, kuriose kainos yra stabiliausios“, vartojamas pamatinei vertei apibrėžti, taikomas naudojant tų pačių trijų valstybių narių, kaip ir apskaičiuojant kainų stabilumo kriterijaus pamatinę vertę, nesvertinį aritmetinį ilgalaikių palūkanų normų vidurkį (žr. 1 intarpą). Per šiame pranešime nagrinėjamą laikotarpį ilgalaikės palūkanų normos trijose šalyse, kuriose kainos yra stabiliausios, buvo 2,2 % (Kipras), 0,8 % (Airija) ir 0,6 % (Suomija). Atitinkamai vidutinė palūkanų norma yra 1,2 %, o prie jos pridėjus 2 procentinius punktus gaunama pamatinė vertė yra 3,2 %. Palūkanų normos buvo apskaičiuojamos pagal turimas suderintas ilgalaikes palūkanų normas, sudarytas konvergencijai įvertinti (žr. 6 skyrių).

Kaip jau minėta, Sutartyje aiškiai nurodoma siekti „konvergencijos patvarumo“, kurį rodo ilgalaikės palūkanų normos.

Todėl pokyčiai ataskaitiniu laikotarpiu – nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn. – vertinami atsižvelgiant į ilgalaikes palūkanų normas per paskutinius dešimt metų (arba per laikotarpį, kurio duomenys turimi) ir į pagrindinius veiksnius, lemiančius ilgalaikių palūkanų normų skirtumus, palyginti su euro zonos ilgalaikių palūkanų normų vidurkiu. Ataskaitiniu laikotarpiu vidutinės ilgalaikės palūkanų normos euro zonoje iš dalies rodė didelę kai kurioms šalims būdingą rizikos premiją. Todėl palyginimui naudojamas ir AAA reitingu įvertintų ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas, t. y. AAA reitingu įvertintų euro zonos šalių obligacijų pajamingumo kreivės ilgalaikis pajamingumas, kurį apskaičiuojant įtraukiamos AAA reitingu įvertintų euro zonos šalių obligacijos. Šiai analizei geriau suprasti pranešime taip pat pateikiama informacija apie finansų rinkos dydį ir raidą. Tai grindžiama trimis rodikliais (ne finansų bendrovių išleistų skolos vertybinių popierių likutis, vertybinių popierių rinkos kapitalizacija ir PFĮ paskolos vidaus privačiajam sektoriui), kurie, paėmus kartu, leidžia įvertinti finansų rinkų dydį.

Galiausiai Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šiame pranešime turi būti atsižvelgta ir į keletą kitų svarbių veiksnių (žr. 5 intarpą).

2011 m. gruodžio 13 d. pradėjo galioti pagal Sutarties 121 straipsnio 6 dalį parengta sustiprintos ekonominės valdysenos sistema, užtikrinanti glaudesnę ekonominės politikos ir ES valstybių narių ekonominių rezultatų tvarios konvergencijos koordinavimą. Toliau pateiktame 5 intarpe trumpai primenamos šios teisės aktų nuostatos ir aprašoma, kaip į šiuos papildomus veiksnius atsižvelgiama ECB atliekant konvergencijos vertinimą.

5 intarpas.

Kiti svarbūs veiksniai

---

1. Sutarties ir kitos teisinės nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Komisijos ir Europos centrinio banko pranešimuose taip pat apibūdinami rinkų integracijos rezultatai, mokėjimų balanso einamosios sąskaitos būklė ir pokyčiai bei vienetinių darbo sąnaudų ir kitų kainų rodiklių pokyčių tyrimas.“

Todėl ECB atsižvelgia į teisės aktų dėl ES ekonomikos valdysenos rinkinį, įsigaliojusį 2011 m. gruodžio 13 d. Remdamiesi Sutarties 121 straipsnio 6 dalies nuostatomis, Europos Parlamentas ir ES Taryba priėmė daugiašalės priežiūros tvarkos išsamias taisykles, nurodytas Sutarties 121 straipsnio 3 ir 4 dalyse. Europos Parlamentas ir ES Taryba priėmė šias taisykles, „kad užtikrintų glaudesnę valstybių narių ekonominės politikos koordinavimą ir tvarią ekonominės veiklos rezultatų konvergenciją“ (121 straipsnio 3 dalis), ir dėl to, kad „reikia pasimokyti iš patirties, įgytos per pirmąjį ekonominės ir pinigų sąjungos veikimo dešimtmetį, ypač atsižvelgiant į poreikį Sąjungoje gerinti ekonomikos valdyseną, kuri turėtų būti grindžiama didesne nacionaline atsakomybe“¹⁰. Šiuose teisės aktuose numatyta griežtesnės priežiūros sistema (toliau – makroekonominio disbalanso procedūra, arba MDP), kuria siekiama neleisti susidaryti perviršiniams makroekonominiams ir makrofinansiniams disbalansams ir padėti ES valstybėms narėms, kuriose jie susidaro, parengti planus padėčiai taisyti iki nuokrypių įsigalėjimo. MDP ir jos prevencinės bei korekcinės dalys taikomos visoms ES valstybėms narėms, išskyrus tas, kurios dalyvauja tarptautinėje finansinės paramos programoje ir kurioms jau taikoma griežtesnė priežiūra ir sąlygos. MDP numatytas įspėjimo mechanizmas, kuriuo anksti nustatomas disbalansas. Šis mechanizmas pagrįstas skaidria visų ES valstybių narių rodiklių suvestine, į kurią įtrauktos ir įspėjamosios ribos kartu su ekonomikos vertinimu. Atliekant šį vertinimą taip pat turėtų būti atsižvelgiama į nominaliąją ir realiąją konvergenciją euro zonoje ir už jos ribų¹¹. Vertinant makroekonominius disbalansus, reikėtų atsižvelgti į jų mastą ir galimą neigiamą ekonominį ir finansinį poveikį, didinantį ES ekonomikos pažeidžiamumą ir keliantį grėsmę sklandžiam EPS veikimui¹².

2. Sutarties nuostatų taikymas

Kaip ir anksčiau, papildomi veiksniai, nurodyti Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje, nagrinėjami 5 skyriuje, atsižvelgiant į 1–4 intarpuose išdėstytus kriterijus. Kad informacija būtų išsamia, 3 skyriuje pateikiami nagrinėjamos šalies rezultatų suvestiniai rodikliai (įskaitant įspėjamąsias ribas). Taip užtikrinama, kad būtų pateikta visa turima informacija, svarbi nustatant makroekonominius ir makrofinansinius disbalansus, galinčius trukdyti pasiekti nagrinėjamų šalių aukštą tvarios konvergencijos laipsnį, kaip nustatyta Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje. Pabrėžtina, kad ES valstybės narės, kurioms taikoma išimtis ir perviršinio disbalanso procedūra, negali būti laikomos šalimis, pasiekusiomis aukštą tvarios konvergencijos laipsnį, kaip nustatyta Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje.

---

¹⁰ Žr. 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo 2 konstatuojamąją dalį.

¹¹ Žr. Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 4 straipsnio 4 dalį.

¹² Žr. Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 17 konstatuojamąją dalį.

2.2. Nacionalinės teisės aktų suderinamumas su sutartimis

2.2.1. Įžanga

Pagal Sutarties 140 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad ne rečiau kaip kartą per dvejus metus arba valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, prašymu ECB (ir Europos Komisija) praneštų Tarybai apie pažangą, padarytą valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis, vykdant savo įsipareigojimus siekiant įstoti į ekonominę ir pinigų sąjungą. Šiuose pranešimuose turi būti įvertinta, kaip kiekvienos valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, nacionalinės teisės aktai, įskaitant jos NCB įstatymą, atitinka Sutarties 130 ir 131 straipsnius bei atitinkamus Statuto straipsnius. Šis Sutarties įpareigojimas valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis, dar vadinamas „teisine konvergencija“. Vertindamas teisinę konvergenciją, ECB neapsiriboja nacionalinės teisės aktų formaliu įvertinimu, bet taip pat gali įvertinti, ar atitinkamų nuostatų įgyvendinimas atitinka Sutarčių ir Statuto dvasią. ECB yra ypač susirūpinęs dėl tam tikrų ženklų, rodančių, kad kai kurių valstybių narių NCB sprendimus priimančiams organams daromas spaudimas, o tai neatitinka Sutarties nuostatų dėl centrinio banko nepriklausomumo dvasios. ECB taip pat mato sklandaus ir nepertraukiamo NCB sprendimus priimančių organų veikimo poreikį. Šiuo požiūriu valstybės narės atitinkamos institucijos turi prievolę imtis visų reikiamų priemonių, kad užtikrintų, jog, atsilaisvinus NCB sprendimus priimančio organo nario vietai, būtų laiku paskirtas jį pakeičiantis asmuo¹³. Prieš pateikdamas teigiamą galutinį įvertinimą, patvirtinantį, kad valstybės narės nacionalinės teisės aktai atitinka Sutarčių ir Statutą, ECB atidžiai stebės bet kokius pokyčius.

Valstybės narės, kurioms taikoma išimtis, ir teisinė konvergencija

Bulgarija, Čekija, Kroatija, Vengrija, Lenkija, Rumunija ir Švedija, kurių nacionalinės teisės aktai analizuojami šiame pranešime, turi valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, statusą, t. y. jos dar neįsivedė euro. Švedijai valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, statusas buvo suteiktas Tarybos 1998 m. gegužės mėn. sprendimu.¹⁴ Kitoms valstybėms narėms taikomų aktų dėl stojimo sąlygų 4¹⁵ ir 5 straipsniai¹⁶ nustato, kad nuo įstojimo dienos kiekviena iš šių naujųjų valstybių narių dalyvauja ekonominėje ir pinigų sąjungoje kaip valstybė narė, kuriai taikoma leidžianti nukrypti nuostata, kaip

¹³ Nuomonės CON/2010/37 ir CON/2010/91.

¹⁴ 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos sprendimas 98/317/EB pagal Sutarties 109j straipsnio 4 dalį (OL L 139, 1998 5 11, p. 30). Pastaba: Sprendimo 98/317/EB pavadinime minima Europos Bendrijos steigimo sutartis (dar iki šios Sutarties straipsnių pernumeravimo pagal Amsterdamo sutarties 12 straipsnį); Lisabonos sutartimi ši nuostata buvo panaikinta.

¹⁵ Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003 9 23, p. 33).

¹⁶ Dėl Bulgarijos ir Rumunijos žr. Akto dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų 5 straipsnį (OL L 157, 2005 6 21, p. 203). Dėl Kroatijos žr. Akto dėl Kroatijos Respublikos stojimo sąlygų ir Europos Sąjungos sutarties, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo bei Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties pritaikomųjų pataisų 5 straipsnį (OL L 112, 2012 4 24, p. 21).

apibrėžta Sutarties 139 straipsnyje. Šiame pranešime nevertinamos Danija ir Jungtinė Karalystė – tai specialų statusą turinčios valstybės narės, kurios dar neįsivedė euro. 2017 m. kovo 29 d. Jungtinė Karalystė informavo Europos Vadovų Tarybą apie savo ketinimą pasitraukti iš Europos Sąjungos pagal Europos Sąjungos sutarties 50 straipsnį.

Prie Sutarčių pridėtame Protokole (Nr. 16) dėl tam tikrų su Danija susijusių nuostatų nustatyta, kad, atsižvelgiant į 1993 m. lapkričio 3 d. Danijos vyriausybės Tarybai pateiktą pranešimą, Danijai taikomos išlygos ir kad išlygos panaikinimo procedūra pradama tik Danijos prašymu. Kadangi Danijai taikomas Sutarties 130 straipsnis, *Danmarks Nationalbank* turi vykdyti centrinio banko nepriklausomumo reikalavimus. 1998 m. EPI pranešime apie konvergenciją padaryta išvada, kad šis reikalavimas įvykdytas. Kadangi Danija turi specialų statusą, nuo 1998 m. jos konvergencija nebuvo vertinta. Tol, kol Danija nepraneš Tarybai apie savo ketinimą įsivesti eurą, *Danmarks Nationalbank* nėra poreikio būti teisiškai integruotam į Eurosystemą ir neturi būti atliktas jokių Danijos teisės aktų pritaikymas.

Pagal prie Sutarčių pridėtą Protokolą (Nr. 15) dėl tam tikrų su Jungtine Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalyste susijusių nuostatų, Jungtinė Karalystė nėra įpareigota įsivesti euro, nebent ji praneš Tarybai, kad ketina tai padaryti. 1997 m. spalio 30 d. Jungtinė Karalystė pranešė Tarybai, kad 1999 m. sausio 1 d. ji neketina įsivesti euro, ir ši situacija nepasikeitė. Vadovaujantis šiuo pranešimu, tam tikros Sutarties (įskaitant 130 ir 131 straipsnius) ir Statuto nuostatos Jungtinei Karalystei netaikomos. Todėl šiuo metu nėra teisinio reikalavimo užtikrinti, kad jos nacionalinės teisės aktai (įskaitant *Bank of England* įstatymą) būtų suderinti su Sutartimi ir Statutu.

Teisinės konvergencijos vertinimo tikslas – palengvinti Tarybai nuspręsti, kurios valstybės narės vykdo „savo įsipareigojimus Ekonominėi ir pinigų sąjungai pasiekti“ (Sutarties 140 straipsnio 1 dalis). Teisės srityje tokios sąlygos pirmiausia susijusios su centrinio banko nepriklausomumu ir teisine NCB integracija į Eurosystemą.

Teisinio įvertinimo struktūra

Teisiniame įvertinime naudojama ta pati ECB ir EPI ankstesnių pranešimų apie teisinę konvergenciją struktūra¹⁷.

Nacionalinės teisės aktų suderinamumas analizuojamas atsižvelgiant į teisės aktus, priimtus iki 2018 m. kovo 20 d.

¹⁷ Ypač 2016 m. birželio mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Kroatiją, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją ir Švediją), 2014 m. birželio mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Kroatiją, Lietuvą, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją ir Švediją), 2013 m. birželio mėn. (apie Latviją), 2012 m. gegužės mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją ir Švediją), 2010 m. gegužės mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Estiją, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją, Slovakiją ir Švediją), 2008 m. gegužės mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Estiją, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją, Slovakiją ir Švediją), 2007 m. gegužės mėn. (apie Kiprą ir Malta), 2006 m. gruodžio mėn. (apie Čekiją, Estiją, Kiprą, Latviją, Vengriją, Malta, Lenkiją, Slovakiją ir Švediją), 2006 m. gegužės mėn. (apie Lietuvą ir Slovėniją), 2004 m. spalio mėn. (apie Čekiją, Estiją, Kiprą, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Malta, Lenkiją, Slovėniją, Slovakiją ir Švediją), 2002 m. gegužės mėn. (apie Švediją) ir 2000 m. balandžio mėn. (apie Graikiją ir Švediją) ECB pranešimų apie konvergenciją ir 1998 m. kovo mėn. EPI pranešimo apie konvergenciją.

2.2.2. Pritaikymo apimtis

2.2.2.1. Pritaikymo sritys

Siekiant nustatyti sritis, kuriose reikia pritaikyti nacionalinės teisės aktus, nagrinėjami šie klausimai:

- suderinamumas su Sutarties (130 straipsnis) ir Statuto (7 straipsnis ir 14 straipsnio 2 dalis) nuostatomis dėl NCB nepriklausomumo;
- suderinamumas su nuostatomis dėl konfidencialumo (Statuto 37 straipsnis);
- suderinamumas su piniginio finansavimo (Sutarties 123 straipsnis) ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis (Sutarties 124 straipsnis) draudimais;
- suderinamumas dėl vienodos žodžio „euro“ rašybos, kurios reikalaujama pagal ES teisę; ir
- teisinė NCB integracija į Eurosistemą (ypač Statuto 12 straipsnio 1 dalies ir 14 straipsnio 3 dalies atžvilgiu).

2.2.2.2. „Suderinamumas“ ir „suvienodinimas“

Sutarties 131 straipsnyje reikalaujama, kad nacionalinės teisės aktai būtų „suderinti“ su Sutartimis ir Statutu; todėl bet koks nesuderinamumas turi būti pašalintas. Nei Sutarčių ir Statuto viršenybė prieš nacionalinę teisę, nei nesuderinamumo pobūdis nedaro įtakos būtinybei laikytis šio įpareigojimo.

Reikalavimas, kad nacionalinės teisės aktai būtų „suderinti“, nereiškia, jog pagal Sutartį reikalaujama, kad nacionalinių centrinių bankų įstatymai būtų „suvienodinti“ vienas su kitu ar su Statutu. Nacionalinių ypatumų gali būti ir toliau, jeigu jie nepažeidžia ES išimtinės kompetencijos pinigų srityje. Iš tiesų, Statuto 14 straipsnio 4 dalis leidžia nacionaliniams centriniams bankams atlikti kitokias funkcijas nei tos, kurios nurodytos Statute, tiek, kiek jos netrukdo ECBS tikslams ir užduotims. NCB įstatymų nuostatos, leidžiančios atlikti tokias papildomas funkcijas, yra aiškus aplinkybių, kurioms esant skirtumų gali likti, pavyzdys. Terminas „suderinamas“ daugiau nurodo, kad nacionalinės teisės aktai ir nacionalinių centrinių bankų įstatymai turi būti pakeisti siekiant pašalinti nesuderinamumus su Sutartimis ir Statutu bei užtikrinti reikalingą nacionalinių centrinių bankų integracijos į ECBS lygį. Pirmiausia turėtų būti pakeistos visos nuostatos, pažeidžiančios NCB nepriklausomumą, kaip apibrėžta Sutartyje, ir jo, kaip ECBS neatskiriamos dalies, vaidmenį. Todėl, norint tai pasiekti, nepakanka remtis vien tik ES teisės viršenybe prieš nacionalinę teisę.

Sutarties 131 straipsnyje nustatyta pareiga apima tik nesuderinamumą su Sutartimis ir Statutu. Tačiau nacionalinės teisės aktai, nesuderinti su ES antriniais teisės aktais, susijusiais su šiame pranešime apie konvergenciją nagrinėjamomis pritaikymo

sritimis, turėtų būti suderinti su tokiais antriniais teisės aktais. ES teisės viršenybė neturi įtakos pareigai pritaikyti nacionalinės teisės aktus. Šis bendras reikalavimas kyla ne tik iš Sutarties 131 straipsnio, bet ir iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijos¹⁸.

Sutartys ir Statutas nenumato būdo, kaip nacionalinės teisės aktai turėtų būti pritaikyti. Tai gali būti įvykdyta pateikiant nuorodas į Sutartį ir Statutą arba inkorporuojant jų nuostatas ir pateikiant nuorodą į juos, arba išbraukiant nesuderinamas nuostatas, arba derinant šiuos būdus.

Be to, viena iš priemonių, siekiant nacionalinės teisės aktų suderinamumo su Sutartimis ir Statutu bei užtikrinant jį, yra tai, kad Europos Sąjungos institucijos ir valstybės narės turi konsultuotis su ECB dėl teisės aktų projektų nuostatų jo kompetencijai priklausančiais klausimais pagal Sutarties 127 straipsnio 4 dalį, 282 straipsnio 5 dalį ir Statuto 4 straipsnį. 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendime 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos Centrinio Banku teisės akto projekto nuostatų klausimais¹⁹ aiškiai reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi priemonių, reikalingų šios pareigos laikymuisi užtikrinti.

2.2.3. Nacionalinių centrinių bankų nepriklausomumas

Kalbant apie centrinio banko nepriklausomumo ir konfidencialumo klausimus pasakytina, kad 2004, 2007 arba 2013 m. į ES įstojusių valstybių narių nacionalinės teisės aktai turėjo būti pritaikyti, kad atitiktų atitinkamas Sutarties ir Statuto nuostatas, ir turėjo įsigaliooti atitinkamai 2004 m. gegužės 1 d., 2007 m. sausio 1 d. ir 2013 m. liepos 1 d. Švedija turėjo užtikrinti, kad reikalingi suderinimai įsigaliojotų iki ECBS įkūrimo 1998 m. birželio 1 d.

Centrinio banko nepriklausomumas

1995 m. lapkričio mėn. EPI nustatė centrinio banko nepriklausomumo požymių sąrašą (vėliau smulkiai aprašytą jo 1998 m. pranešime apie konvergenciją); jie tuo metu buvo valstybių narių nacionalinės teisės aktų, ypač nacionalinių centrinių bankų įstatymų, įvertinimo pagrindas. Centrinio banko nepriklausomumo koncepcija apima įvairias nepriklausomumo rūšis, kurias reikia vertinti įvairių rūšių nepriklausomumą, vertintiną atskirai: funkcinį, institucinį, asmeninį ir finansinį nepriklausomumą. Paskutiniiais metais ECB priimtose nuomonėse šių centrinio banko nepriklausomumo aspektų analizė buvo toliau tobulinama. Šie aspektai yra pagrindas vertinant valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, nacionalinės teisės aktų ir Sutarčių bei Statuto konvergencijos lygį.

¹⁸ Žr., be kita ko, *Europos Bendrijų Komisija prieš Prancūzijos Respubliką*, C-265/95, ECLI:EU:C:1997:595.

¹⁹ OL L 189, 1998 7 3, p. 42.

Funkcinis nepriklausomumas

Centrinio banko nepriklausomumas yra ne savitiksliis, bet priemonė tikslui, kuris turėtų būti aiškiai apibrėžtas ir kuriam turėtų būti suteikta pirmenybė visų kitų tikslų atžvilgiu, pasiekti. Pagal funkcinio nepriklausomumo principą reikalaujama, kad kiekvieno NCB pagrindinis tikslas būtų numatytas aiškiu ir teisinį tikrumą užtikrinančiu būdu bei visiškai atitiktų Sutarties nustatytą pagrindinį tikslą – kainų stabilumą. To siekiama nacionaliniams centriniams bankams suteikiant reikiamus būdus ir priemones šiam tikslui pasiekti nepriklausomai nuo bet kokios kitos institucijos. Sutarties reikalavimas dėl centrinio banko nepriklausomumo rodo visuotinai pripažintą nuomonę, kad pagrindinio tikslo – kainų stabilumo – geriausiai gali siekti visiškai nepriklausoma institucija, kurios įgaliojimai yra aiškiai apibrėžti. Centrinio banko nepriklausomumas yra visiškai suderinamas su nacionalinių centrinių bankų atsakomybe už savo sprendimus, kuri yra svarbus pasitikėjimo jų nepriklausomumo statusu stiprinimo aspektas. Tai reiškia skaidrumą ir dialogo su trečiosiomis šalimis palaikymą.

Kalbant apie laiką, pasakytina, kad iš Sutarties nėra aišku, nuo kada valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, nacionaliniai centriniai bankai turi laikytis pagrindinio tikslo – kainų stabilumo, nustatyto Sutarties 127 straipsnio 1 dalyje, 282 straipsnio 2 dalyje ir Statuto 2 straipsnyje. Toms valstybėms narėms, kurios įstojo į ES po euro įvedimo ES, nėra aišku, ar ši pareiga turėtų būti taikoma nuo įstojimo dienos, ar nuo euro įvedimo jose dienos. Nors Sutarties 127 straipsnio 1 dalis netaikoma valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis (žr. Sutarties 139 straipsnio 2 dalies c punktą), Statuto 2 straipsnis šioms valstybėms narėms yra taikomas (žr. Statuto 42 straipsnio 1 dalį). ECB palaiko nuomonę, kad nacionalinių centrinių bankų pareiga laikyti kainų stabilumą savo pagrindiniu tikslu Švedijos atveju pradedama taikyti 1998 m. birželio 1 d., o 2004 m. gegužės 1 d., 2007 m. sausio 1 d. ir 2013 m. liepos 1 d. į ES įstojusių valstybių narių atveju – nuo tų datų. Remiamasi tuo, kad vienas iš pagrindinių ES principų, būtent kainų stabilumas (Sutarties 119 straipsnis), yra taikomas ir valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis. Taip pat remiamasi Sutarties tikslu, kad visos valstybės narės turėtų siekti makroekonominės konvergencijos, įskaitant kainų stabilumą, kuriai skirti reguliarius ECB ir Europos Komisijos pranešimai. Ši išvada taip pat yra pagrįsta centrinio banko nepriklausomumo, kuris yra pateisinamas tik tada, jeigu bendras tikslas – kainų stabilumas – turi pirmenybę, pamatiniu argumentu.

Šalių vertinimai šiame pranešime yra pagrįsti būtent šiomis išvadomis, nuo kada valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, nacionaliniams centriniams bankams taikoma pareiga laikyti kainų stabilumą savo pagrindiniu tikslu.

Institucinis nepriklausomumas

Institucinio nepriklausomumo principą tiksliai apibrėžia Sutarties 130 straipsnis ir Statuto 7 straipsnis. Šiuose dviejuose straipsniuose draudžiama nacionaliniams centriniams bankams ir jų sprendimus priimančių organų nariams gauti ar priimti ES institucijų ar organų, valstybių narių vyriausybių ar bet kurio kito organo nurodymus.

Šiuose straipsniuose taip pat draudžiama ES institucijoms, įstaigoms ar organams bei valstybių narių vyriausybėms siekti paveikti tuos nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų narius, kurių sprendimai gali turėti įtakos nacionalinių centrinių bankų su ECBS susijusių uždavinių įgyvendinimui. Jei nacionalinės teisės aktai perteikia Sutarties 130 straipsnį ir Statuto 7 straipsnį, juose turi būti numatyti abu draudimai ir jie neturi riboti šių nuostatų taikymo srities²⁰.

Nepaisant to, ar NCB yra sudarytas kaip valstybei priklausantis organas, ar kaip specialus viešosios teisės organas, ar paprasčiausiai kaip viešoji akcinė bendrovė, esama rizikos, kad jo savininkas, pasinaudodamas tokia nuosavybės teise, gali daryti įtaką jo sprendimų dėl uždavinių, susijusių su ECBS, priėmimui. Tokia įtaka, daroma naudojantis akcininkų teisėmis ar kitaip, gali turėti poveikio NCB nepriklausomumui ir todėl turėtų būti ribojama įstatymu.

Centrinių bankų veiklą reglamentuojanti teisinė sistema turi numatyti stabilų ir ilgalaikį centrinio banko veiklos pagrindą. Teisinė sistema, kuri leistų dažnai keisti NCB institucinę sąrangą, taip darant įtaką jo organizaciniam ar valdymo stabilumui, galėtų turėti neigiamos įtakos NCB instituciniam nepriklausomumui.²¹

Draudimas duoti nurodymus

Trečiųjų šalių teisės duoti nurodymus nacionaliniams centriniams bankams, jų sprendimus priimančioms organams ar pastarųjų nariams, jeigu jų veikla susijusi su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinamos su Sutartimi ir Statutu.

Bet koks NCB dalyvavimas taikant finansinio stabilumo stiprinimo priemones turi būti suderinamas su Sutartimi, t. y. nacionalinių centrinių bankų funkcijos turi būti atliekamos visapusiškai laikantis jų funkcinio, institucinio ir finansinio nepriklausomumo principo, kad būtų apsaugotas tinkamas Sutartyje ir Statute numatytų jų uždavinių vykdymas²². Jei nacionalinės teisės aktai nustato tokį NCB vaidmenį, kada peržengiamos patariamųjų funkcijų ribos, ir pagal juos reikalaujama, kad jis prisiimtų papildomus uždavinius, turi būti užtikrinta, kad šie uždaviniai nepaveiktų NCB gebėjimo vykdyti su ECBS susijusius jo uždavinius veiklos ir finansiniu atžvilgiais²³. Be to, NCB atstovai gali būti įtraukiami į kolegialius sprendimus priimančius priežiūros organus ar kitas institucijas tik tinkamai atsižvelgus į reikalavimą apsaugoti NCB sprendimus priimančių organų narių asmeninį nepriklausomumą²⁴.

Draudimas tvirtinti, sustabdyti, panaikinti ar atidėti sprendimus

Trečiųjų šalių teisės tvirtinti, sustabdyti, panaikinti ar atidėti NCB sprendimus, jeigu jie susiję su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinamos su Sutartimi ir Statutu²⁵.

²⁰ Nuomonė CON/2011/104.

²¹ Nuomonės CON/2011/104 ir CON/2017/34.

²² Nuomonė CON/2010/31.

²³ Nuomonė CON/2009/93.

²⁴ Nuomonė CON/2010/94.

²⁵ Nuomonė CON/2016/33.

Draudimas cenzūruoti sprendimus teisiniu pagrindu

Bet kokių organų, išskyrus nepriklausomus teismus, teisė teisiniu pagrindu cenzūruoti sprendimus, susijusius su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinama su Sutartimi ir Statutu, kadangi šių uždavinių vykdymas negali būti pakartotinai vertinamas politiniu lygmeniu. NCB valdytojo teisė teisiniu pagrindu sustabdyti ECBS ar NCB sprendimus priimančio organo priimto sprendimo įgyvendinimą ir vėliau pateikti jį politiniam organui galutiniam sprendimui priimti būtų tolygi siekiui gauti trečiųjų šalių nurodymus.

Draudimas dalyvauti NCB sprendimus priimančiuose organuose su balsavimo teise

Trečiųjų šalių atstovų dalyvavimas NCB sprendimus priimančiame organe su teise balsuoti dėl klausimų, susijusių su ECBS uždavinių, kuriuos atlieka NCB, vykdymu, yra nesuderinamas su Sutartimi ir Statutu, net jeigu toks balsas nėra sprendžiamasis. Toks dalyvavimas, net jeigu balsavimo teisė nesuteikta, yra nesuderinamas su Sutartimi ir Statutu, jei toks dalyvavimas trukdo tiems sprendimus priimančioms organams atlikti su ECBS susijusius uždavinius arba kelia grėsmę, kad bus nukrypta nuo ECBS konfidencialumo režimo²⁶.

Draudimas iš anksto derinti NCB sprendimus

Įstatymų aiškiai numatyta NCB pareiga iš anksto derinti NCB sprendimus su trečiosiomis šalimis sukuria teisinį pagrindą, kuriuo vadovaudamasi trečiosios šalys gali daryti įtaką centrinio banko galutiniams sprendimams, ir todėl yra nesuderinama su Sutartimi ir Statutu.

Tačiau NCB dialogas su trečiosiomis šalimis net tais atvejais, kai įstatymas įpareigoja teikti informaciją ir keistis nuomonėmis, yra suderinamas su centrinio banko nepriklausomumu, jeigu:

- dėl to nebus pažeidžiamas NCB sprendimus priimančių organų narių nepriklausomumas;
- bus visiškai atsižvelgiama į ypatingą valdytojų teisinę padėtį jiems einant ECB sprendimus priimančių organų narių pareigas; ir
- laikomasi Statute nustatytų konfidencialumo reikalavimų.

NCB sprendimus priimančių organų narių pareigų aprobavimas

Įstatymų nuostatose dėl trečiųjų šalių (pvz., vyriausybių) teikiamo NCB sprendimus priimančių organų narių pareigų (pvz., susijusių su sąskaitomis) aprobavimo turėtų būti numatyti tinkami saugikliai, kad tokia teisė nepažeistų atskiro NCB nario gebėjimo nepriklausomai priimti sprendimus dėl uždavinių, susijusių su ECBS (arba įgyvendinti sprendimus, priimtus ECBS lygmeniu). Rekomenduojama aiškiai nuostata dėl to numatyti NCB įstatymuose.

²⁶ Nuomonės CON/2014/25 ir CON/2015/57.

Asmeninis nepriklausomumas

Statuto nustatyta nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų narių kadencijos trukmės saugumu taip pat užtikrinamas centrinio banko nepriklausomumas. NCB valdytojai yra ECB bendrosios tarybos nariai ir taps Valdančiosios tarybos nariais įvedus eurą jų valstybėse narėse. Statuto 14 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad NCB įstatymuose, be kita ko, turi būti numatyta ne trumpesnė kaip penkerių metų valdytojo kadencija. Tai kartu apsaugo nuo savavališko valdytojų atleidimo iš pareigų nustatant, kad valdytojus galima atleisti iš pareigų tik tada, jeigu jie nebeatitinka šioms pareigoms keliamų reikalavimų arba yra kalti padarę sunkų nusižengimą, ir suteikiant galimybę kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. NCB įstatymai turi atitikti šią nuostatą, kaip yra išdėstyta toliau.

Sutarties 130 straipsnis draudžia nacionalinėms vyriausybėms ir bet kokiems kitiems organams daryti įtaką nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų nariams jiems atliekant savo užduotis. Valstybės narės ypač negali siekti paveikti nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų narių pakeisdamos nacionalinės teisės aktus, kurie daro įtaką jų atlyginimui ir kurie iš principo turėtų būti taikomi tik būsimiems paskyrimams²⁷.

Minimali valdytojų kadencija

Vadovaujantis Statuto 14 straipsnio 2 dalimi, NCB įstatymuose turi būti numatyta ne trumpesnė kaip penkerių metų valdytojo kadencija. Tai nedraudžia nustatyti ilgesnės kadencijos, o esant neribotam kadencijos terminui nereikalaujama keisti įstatymo, jei valdytojo atleidimo iš pareigų pagrindai atitinka nustatytuosius Statuto 14 straipsnio 2 dalyje. Nacionalinės teisės aktai, kuriais nustatomas privalomas pensinis amžius, turėtų užtikrinti, kad pensinis amžius nenutrauktų Statuto 14 straipsnio 2 dalyje nustatytos minimalios kadencijos trukmės, kuri yra viršesnė už bet kokį privalomą pensinį amžių, jei ji taikoma valdytojui²⁸. Kai NCB įstatymas yra iš dalies keičiamas, iš dalies keičiantis įstatymas turėtų apsaugoti valdytojo ir kitų sprendimus priimančių organų narių, kurie dalyvauja vykdant su ECBS susijusius uždavinius, kadencijos trukmę²⁹.

Valdytojų atleidimo iš pareigų pagrindai

NCB įstatymais privaloma užtikrinti, kad valdytojai nebūtų atleisti iš pareigų dėl kitų priežasčių, išskyrus išvardytąsias Statuto 14 straipsnio 2 dalyje. Tai taip pat taikoma valdytojo pareigų sustabdymui, kuris iš esmės prilygsta atleidimui iš pareigų³⁰. Statuto 14 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto reikalavimo tikslas yra užkirsti kelią institucijoms, dalyvaujančioms skiriant valdytojus, ypač vyriausybei ar parlamentui, pasinaudoti teise valdytoją atleisti. NCB įstatymai turėtų arba daryti nuorodą į Statuto 14 straipsnio 2 dalį, arba įtraukti jos nuostatas ir nurodyti jų šaltinį, arba panaikinti bet kokias nuostatas, neatitinkančias 14 straipsnio 2 dalyje numatytą atleidimo iš pareigų pagrindų, arba apskritai neminėti jokių atleidimo iš pareigų pagrindų (nes 14

²⁷ Žr., pvz., nuomones CON/2010/56, CON/2010/80, CON/2011/104 ir CON/2011/106.

²⁸ Nuomonė CON/2012/89.

²⁹ Nuomonė CON/2018/17.

³⁰ Nuomonė CON/2011/9.

straipsnio 2 dalis yra taikoma tiesiogiai). Išrinkus ar paskyrus valdytojus, jie negali būti atleisti iš pareigų kitomis sąlygomis nei nurodytos Statuto 14 straipsnio 2 dalyje, net jei valdytojai dar nepradėjo eiti savo pareigų.

Nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų kitų narių, išskyrus valdytojus, dalyvaujančių vykdam su ECBS susijusius uždavinius, kadencijos trukmės saugumas ir atleidimo iš pareigų pagrindai

Asmeniniam nepriklausomumui kiltų pavojus, jei tos pačios taisyklės dėl valdytojų kadencijos trukmės apsaugos ir jų atleidimo iš pareigų pagrindų nebūtų taikomos ir kitiems nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų nariams, dalyvaujantiems vykdam su ECBS susijusius uždavinius³¹. Suteikti tokią pačią kadencijos trukmės apsaugą reikalaujama įvairiose Sutarties ir Statuto nuostatose. Statuto 14 straipsnio 2 dalimi užtikrinama ne tik valdytojų kadencijos trukmės apsauga, o Sutarties 130 straipsnyje ir Statuto 7 straipsnyje konkrečiai minimi ne valdytojai, o nacionalinių centrinių bankų „sprendimus priimančių organų nariai“. Tai ypač taikytina tais atvejais, kai valdytojas yra „pirmasis tarp lygių“ kolegų, turinčių lygias balsavimo teises, arba kai šie kiti nariai dalyvauja vykdam su ECBS susijusius uždavinius.

Teisė į teisminę gynybą

Kad būtų apribota politinio pasirinkimo vertinant atleidimo iš pareigų pagrindus galimybė, nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų nariai turi turėti teisę kreiptis į nepriklausomą teismą ir apskųsti bet kokį sprendimą atleisti juos iš pareigų.

Statuto 14 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad iš pareigų atleisti NCB valdytojai dėl tokio sprendimo gali kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. Nacionalinės teisės aktuose turėtų būti arba daroma nuoroda į Statutą, arba apskritai neminama teisė dėl tokio sprendimo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (nes Statuto 14 straipsnio 2 dalis yra taikoma tiesiogiai).

Nacionalinės teisės aktuose taip pat turėtų būti nustatyta bet kurio kito NCB sprendimus priimančių organų nario, dalyvaujančio vykdam su ECBS susijusius uždavinius, teisė kreiptis į nacionalinius teismus ir apskųsti sprendimą atleisti iš einamų pareigų. Ši teisė gali būti bendrosios teisės reguliuojamas dalykas arba ji gali būti nustatyta specialia norma. Net jei šia teise būtų galima pasinaudoti pagal bendrąją teisę, siekiant teisinio tikrumo būtų patartina tokią teisę į teisminę gynybą numatyti konkrečiai.

Apsauga nuo interesų konflikto

Asmeninis nepriklausomumas taip pat reiškia, jog būtina užtikrinti, kad nekiltų NCB sprendimus priimančių organų narių, dalyvaujančių vykdam su ECBS susijusius uždavinius, pareigų jų NCB (taip pat valdytojų pareigų ECB) ir bet kokių kitų funkcijų, kurias gali vykdyti šie sprendimus priimančių organų nariai ir kurios gali kelti grėsmę jų asmeniniam nepriklausomumui, interesų konfliktas. Paprastai buvimas

³¹ Pagrindinės formuojančios ECB nuomonės šioje srityje yra: CON/2004/35, CON/2005/26, CON/2006/32, CON/2006/44 ir CON/2007/6.

sprendimus priimančio organo, dalyvaujančio vykdam su ECBS susijusius uždavinius, nariu yra nesuderinamas su kitų funkcijų, kurios gali sukelti interesų konfliktą, vykdymu. Pirmiausia tokių sprendimus priimančių organų nariai negali eiti pareigų ar turėti interesų, kurie gali daryti įtaką jų veiklai einant pareigas valstybės vykdomojoje ar įstatymų leidžiamojoje valdžioje arba regioninėje ar vietos administracijose arba dalyvaujant verslo organizacijoje. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti tam, kad būtų užkirstas kelias galimiems vykdomųjų funkcijų neatliekančių sprendimus priimančių organų narių interesų konfliktams.

Finansinis nepriklausomumas

Net jei NCB yra visiškai nepriklausomas funkcinis, instituciniu ir asmeniniu požiūriu, t. y. tą garantuoja NCB įstatymai, jo bendram nepriklausomumui kiltų grėsmė, jei jis negalėtų savarankiškai naudotis pakankamais finansiniais ištekliais savo įgaliojimams vykdyti, t. y. pagal Sutartį ir Statutą reikalaujams su ECBS susijusiems uždaviniams vykdyti.

Valstybės narės negali leisti savo nacionaliniams centriniams bankams atsidurti tokioje padėtyje, kad jie neturėtų pakankamų finansinių išteklių ir pakankamo grynojo turto³² savo su ECBS ar, kaip taikytina, su Eurosystema susijusiems uždaviniams vykdyti. Pažymėtina, kad Statuto 28 straipsnio 1 dalis ir 30 straipsnio 4 dalis numato galimybę ECB papildomai reikalauti iš nacionalinių centrinių bankų sumokėti įnašus į ECB kapitalą ir atlikti papildomus užsienio atsargų pervedimus³³. Be to, Statuto 33 straipsnio 2 dalis numato³⁴, kad, jeigu ECB patiria nuostolį, kurio negalima visiškai kompensuoti iš bendrojo atsargų fondo, ECB valdančioji taryba gali nuspręsti likusį nuostolį kompensuoti iš atitinkamų finansinių metų pinigų politikos pajamų proporcingai ir neviršijant sumų, kokios paskirstytos nacionaliniams centriniams bankams. Finansinio nepriklausomumo principas reiškia, kad šių nuostatų įgyvendinimu reikalaujama, kad NCB galėtų netrukdomai vykdyti savo funkcijas.

Be to, pagal finansinio nepriklausomumo principą reikalaujama, kad NCB turėtų pakankamai priemonių ne tik su ECBS susijusiems uždaviniams, bet ir savo nacionaliniams uždaviniams vykdyti (pvz., vykdyti finansų sektoriaus priežiūrą, finansuoti savo administracines išlaidas ir savo operacijas, teikti likvidumo pagalbą kritiniu atveju³⁵).

Dėl visų pirmiau išvardytų priežasčių finansinis nepriklausomumas taip pat reiškia, kad NCB turėtų būti visuomet pakankamai kapitalizuotas. Pirmiausia reikėtų vengti bet kokios situacijos, kai pakankamai ilgą laikotarpį NCB grynasis turtas yra mažesnis už įstatinį kapitalą arba net neigiama, įskaitant atvejus, kai nuostoliai, viršijantys kapitalo ir rezervų lygį, nėra paskirstomi. Bet kokia tokia situacija gali padaryti neigiamą poveikį NCB gebėjimui vykdyti ne tik jo su ECBS susijusius, bet ir

³² Žr. nuomones CON/2014/24, CON/2014/27, CON/2014/56 ir CON/2017/17.

³³ Statuto 30 straipsnio 4 dalis taikoma tik Eurosysteme.

³⁴ Statuto 33 straipsnio 2 dalis taikoma tik Eurosysteme.

³⁵ Nuomonė CON/2016/55.

nacionalinius uždavinius. Be to, tokia situacija gali paveikti Eurosistemos pinigų politikos patikimumą. Todėl, jei NCB grynasis turtas tampa mažesnis už jo įstatinį kapitalą arba net neigiama, atitinkama valstybė narė turėtų per tinkamą laikotarpį suteikti NCB atitinkamą kapitalo kiekį bent iki įstatinio kapitalo lygio, kad būtų laikomasi finansinio nepriklausomumo principo. ECB atžvilgiu šio klausimo aktualumą jau yra pripažinusi Taryba, 2000 m. gegužės 8 d. priėmusi Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1009/2000 dėl Europos Centrinio Banko kapitalo padidinimo³⁶. Jis suteikė ECB valdančiajai tarybai galimybę priimti sprendimą dėl ECB faktinio kapitalo padidinimo, kad būtų galima palaikyti kapitalo bazės, kurios reikia ECB operacijoms vykdyti, pakankumą³⁷; nacionaliniai centriniai bankai turėtų finansiškai gebėti vykdyti tokį ECB sprendimą.

Finansinio nepriklausomumo koncepciją reikėtų vertinti atsižvelgiant į tai, ar kuri nors trečioji šalis gali daryti tiesioginę arba netiesioginę įtaką ne tik NCB uždaviniams, bet ir jo gebėjimui (suprantamam tiek funkciniu požiūriu – darbo jėgos prasme, tiek finansiniu požiūriu – pakankamų finansinių išteklių prasme) vykdyti savo įgaliojimus. Šiuo atžvilgiu ypač aktualūs toliau pateikiami finansinio nepriklausomumo aspektai³⁸. Tai finansinio nepriklausomumo požymiai, kurių atžvilgiu nacionaliniai centriniai bankai yra pažeidžiamiausi dėl išorės įtakos.

Biudžeto sudarymas

Jei trečioji šalis turi teisę sudaryti ar daryti įtaką sudarant NCB biudžetą, tai nesuderinama su finansiniu nepriklausomumu, nebent įstatyme yra įtvirtinta apsaugos nuostata, pagal kurią tokia teisė nedaro poveikio finansinėms lėšoms, būtinoms su ECBS susijusiems NCB uždaviniams vykdyti.

Apskaitos taisyklės

Ataskaitos turi būti sudaromos vadovaujantis bendrosiomis apskaitos taisyklėmis arba NCB sprendimus priimančių organų nustatytais taisyklėmis. Jei tokias taisykles yra nustačiusios trečiosios šalys, taisyklėse turi būti bent atsižvelgta į tai, ką siūlė NCB sprendimus priimančiosios organai.

Metinės ataskaitas turėtų patvirtinti nepriklausomų apskaitininkų padedami NCB sprendimus priimančiosios organai ir *ex post* jas gali tvirtinti trečiosios šalys (pvz., vyriausybė ar parlamentas). NCB sprendimus priimančiosios organams turi būti suteikta galimybė priimti nepriklausomą ir profesionalų sprendimą dėl pelno apskaičiavimo.

Kai NCB operacijas kontroliuoja valstybės audito tarnyba arba panašus organas, atsakingas už viešųjų finansų naudojimo kontrolę, teisės aktais turi būti aiškiai nustatyta kontrolės apimtis ir ji turi nepažeisti NCB nepriklausomų išorės auditorių veiklos³⁹; be to, atsižvelgiant į institucinio nepriklausomumo principą, ji turi atitikti

³⁶ OL L 115, 2000 5 16, p. 1.

³⁷ 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/26 dėl ECB kapitalo padidinimo (OL L 11, 2011 1 15, p. 53).

³⁸ Pagrindinės formuojančios ECB nuomonės šioje srityje yra: CON/2002/16, CON/2003/22, CON/2003/27, CON/2004/1, CON/2006/38, CON/2006/47, CON/2007/8, CON/2008/13, CON/2008/68 ir CON/2009/32.

³⁹ Apie nacionalinių centrinių bankų nepriklausomų išorės auditorių veiklą žr. Statuto 27 straipsnio 1 dalį.

draudimą teikti nurodymus NCB ir jo sprendimus priimančioms organams bei ja neturi būti kišama į NCB uždavinius, susijusius su ECBS⁴⁰. Valstybinis auditas turi būti atliekamas nepolitiniiais, nepriklausomais ir grynai profesiniais pagrindais⁴¹.

Pelno paskirstymas, NCB kapitalas ir finansiniai atidėjiniai

Kalbant apie pelno paskirstymą, NCB įstatymuose gali būti nurodyta, kaip paskirstomas jo pelnas. Jei tokių nuostatų nėra, sprendimus dėl pelno paskirstymo turėtų priimti NCB sprendimus priimančios organai profesiniais pagrindais; tai neturėtų būti palikta trečiųjų šalių nuožiūrai, nebent yra įtvirtinta aiški apsaugos nuostata, kad tai nedaro poveikio finansinėms lėšoms, būtinoms su ECBS susijusiems ir nacionaliniams NCB uždaviniams vykdyti⁴².

Pelnas gali būti paskirstytas į valstybės biudžetą tik po to, kai padengiami visi sukaupti praėjusių metų nuostoliai⁴³ ir sudaromi finansiniai atidėjiniai, laikomi reikalingais NCB kapitalo ir turto realiajai vertei apsaugoti. Laikini ar *ad hoc* teisės aktai, prilygstantys nurodymams nacionaliniams centriniais bankams dėl jų pelno paskirstymo, nėra priimtini⁴⁴. Finansinio nepriklausomumo principui taip pat pakenktų ir NCB nerealizuotojo kapitalo prieaugio mokestis⁴⁵.

Valstybė narė negali mažinti NCB kapitalo be NCB sprendimus priimančių organų *ex ante* sutikimo, kuriuo turi būti siekiama užtikrinti, kad jis išsaugos pakankamai finansinių priemonių NCB, kaip ECBS nario, įgaliojimams pagal Sutarties 127 straipsnio 2 dalį ir Statutą vykdyti. Dėl tos pačios priežasties bet koks NCB pelno paskirstymo taisyklių pakeitimas turėtų būti inicijuojamas ir sprendimas dėl jo priimamas tik derinant su NCB, kuris geriausiai supranta padėtį, kad galėtų įvertinti, kokio dydžio atsargos kapitalas jam yra būtinas⁴⁶. Kalbant apie finansinius atidėjinius arba finansinės apsaugos priemones, pasakytina, kad NCB privalo galėti savarankiškai sudaryti finansinius atidėjinius savo kapitalo ir turto realiajai vertei apsaugoti. Valstybės narės taip pat negali trukdyti NCB kaupti savo atsargos kapitalą, kad jis atitiktų lygį, būtiną ECBS nariui savo uždaviniams vykdyti⁴⁷.

Finansinė atsakomybė už priežiūros institucijas

Daugumos valstybių narių finansinės priežiūros institucijos yra jų nacionalinių centrinių bankų dalis. Jei tokioms institucijoms taikomi NCB nepriklausomai priimti sprendimai, tai nekelia problemų. Tačiau jei teisės aktais nustatoma, kad tokios priežiūros institucijos sprendimus priima atskirai, svarbu užtikrinti, kad jų priimti sprendimai nekeltų pavojaus viso NCB finansams. Tokiais atvejais nacionalinės teisės aktai turėtų suteikti galimybę NCB visiškai kontroliuoti bet kokią priežiūros institucijų sprendimą, galintį turėti įtakos NCB nepriklausomumui, ypač jo finansiniam nepriklausomumui.

⁴⁰ Nuomonės CON/2011/9, CON/2011/53 ir CON/2015/57.

⁴¹ Nuomonės CON/2015/8, CON/2015/57, CON/2016/24, CON/2016/59 ir Nuomonė CON/2018/17.

⁴² Nuomonė CON/2017/17.

⁴³ Nuomonės CON/2009/85 ir CON/2017/17.

⁴⁴ Nuomonės CON/2009/26 ir CON/2013/15.

⁴⁵ Nuomonės CON/2009/59 ir CON/2009/63.

⁴⁶ Nuomonės CON/2009/53 ir CON/2009/83.

⁴⁷ Nuomonės CON/2009/26 ir CON/2012/69.

Autonomija personalo klausimais

Valstybės narės negali bloginti NCB galimybių įdarbinti ir išlaikyti kvalifikuotą personalą, reikalingą NCB nepriklausomai atlikti Sutartimi ir Statutu jam pavestus uždavinius. Be to, NCB negali būti pastatytas į tokią padėtį, kad jis negalėtų kontroliuoti savo personalo arba galėtų jį kontroliuoti tik ribotai, arba kad valstybės narės valdžia galėtų daryti įtaką jo politikai personalo klausimais⁴⁸. Siekiant užtikrinti, kad NCB nuolat galėtų nepriklausomai vykdyti savo uždavinius, dėl bet kokio teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių NCB sprendimus priimančių organų ir jo darbuotojų atlyginimą, pakeitimo turi būti sprendžiama glaudžiai ir veiksmingai bendradarbiaujant su NCB ir tinkamai atsižvelgiant į jo nuomonę⁴⁹. Autonomija personalo klausimais taikytina ir su personalo pensijomis susijusiais klausimais. Be to, daliniai pakeitimai, dėl kurių sumažinami NCB personalo atlyginimai, neturėtų pažeisti to NCB įgaliojimų administruoti jo finansinius išteklius, taip pat lėšas, atsiradusias sumažinus jo mokamus atlyginimus⁵⁰.

Nuosavybė ir nuosavybės teisės

Trečiųjų šalių teisės kištis arba duoti nurodymus NCB jo turimo turto atžvilgiu yra nesuderinamos su finansinio nepriklausomumo principu.

2.2.4. Konfidencialumas

ECB ir NCB personalo bei ECB ir NCB sprendimus priimančių organų pareiga saugoti profesinę paslaptį vadovaujantis Statuto 37 straipsniu gali tapti pagrindu numatyti tokias nuostatas ir nacionalinių centrinių bankų įstatymuose ar valstybių narių teisės aktuose. Sąjungos teisės ir jos pagrindu priimtų taisyklių viršenybė taip pat reiškia, kad nacionaliniai įstatymai dėl trečiųjų šalių prieigos prie dokumentų turi atitikti atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas, įskaitant Statuto 37 straipsnį, ir negali lemti ECBS konfidencialumo režimo pažeidimų. Valstybės audito tarnybos ar panašaus organo prieiga prie NCB konfidencialios informacijos ir dokumentų turi būti ribota, kiek tai būtina informaciją gaunančio organo įstatymais numatytiems uždaviniams vykdyti, ir negali pažeisti ECBS nepriklausomumo ir ECBS konfidencialumo režimo, kuris taikomas NCB sprendimus priimančių organų nariams ir personalui⁵¹. Nacionaliniai centriniai bankai turėtų užtikrinti, kad tokios institucijos saugotų suteiktos informacijos ir dokumentų konfidencialumą tokiu pat lygiu, kokį taiko nacionaliniai centriniai bankai.

⁴⁸ Nuomonės CON/2008/9, CON/2008/10 ir CON/2012/89.

⁴⁹ Pagrindinės nuomonės yra CON/2010/42, CON/2010/51, CON/2010/56, CON/2010/69, CON/2010/80, CON/2011/104, CON/2011/106, CON/2012/6, CON/2012/86 ir CON/2014/7.

⁵⁰ Nuomonė CON/2014/38.

⁵¹ Nuomonės CON/2015/8 ir CON/2015/57.

2.2.5. Piniginio finansavimo ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimai

Piniginio finansavimo ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimų atžvilgiu 2004, 2007 ar 2013 m. į ES įstojusių valstybių narių nacionalinės teisės aktai turėjo būti pritaikyti, kad atitiktų atitinkamas Sutarties ir Statuto nuostatas, ir turėjo įsigaliooti atitinkamai 2004 m. gegužės 1 d., 2007 m. sausio 1 d. ir 2013 m. liepos 1 d. Švedija turėjo užtikrinti, kad reikalingi pritaikymai įsigaliojotų iki 1995 m. sausio 1 d.

2.2.5.1. Piniginio finansavimo draudimas

Piniginio finansavimo draudimas nustatytas Sutarties 123 straipsnio 1 dalyje, kuria lėšų poreikvojimas sąskaitose ar bet kurios kitos formos kredito galimybės ES institucijoms, įstaigoms ar organams, valstybių narių centrinėms vyriausybėms, regioninėms, vietos ar kitoms valdžios institucijoms, kitoms viešosios teisės reglamentuojamoms organizacijoms arba valstybinėms įmonėms ECB ar valstybių narių NCB yra draudžiami, taip pat draudžiama ECB ar NCB tiesiogiai iš šių viešojo sektoriaus subjektų pirkti skolos priemones. Sutartis numato vieną šio draudimo išimtį: jis netaikomas valstybei nuosavybės teise priklausančioms kredito įstaigoms, kurioms centrinių bankų atsargų pasiūlos atžvilgiu turi būti taikomas toks pats statusas kaip ir privačioms kredito įstaigoms (Sutarties 123 straipsnio 2 dalis). Be to, ECB ir nacionaliniai centriniai bankai gali veikti kaip pirmiau nurodytų viešojo sektoriaus subjektų fiskaliniai agentai (Statuto 21 straipsnio 2 dalis). Tikslią piniginio finansavimo draudimo taikymo apimtį papildomai paaiškina 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3603/93, nustatantis apibrėžimus, susijusius su Sutarties 104 straipsnyje ir 104b straipsnio 1 dalyje numatytų draudimų taikymu⁵², kuris aiškiai nurodo, kad draudimas apima bet kokį viešojo sektoriaus įsipareigojimų trečiųjų šalių atžvilgiu finansavimą.

Piniginio finansavimo draudimas ypač svarbus užtikrinant, kad nebūtų kliudoma pagrindiniam pinigų politikos tikslui (t. y. palaikyti kainų stabilumą). Be to, centrinio banko teikiamas viešojo sektoriaus finansavimas mažina spaudimą fiskalinei drausmei. Todėl draudimą reikia aiškinti plačiai, kad būtų užtikrintas griežtas jo taikymas atsižvelgiant tik į Sutarties 123 straipsnio 2 dalyje ir Reglamente (EB) Nr. 3603/93 numatytas tam tikras ribotas išimtis. Taigi, nors Sutarties 123 straipsnio 1 dalyje konkrečiai minimos „kredito galimybės“, t. y. ir pareiga grąžinti lėšas, šis draudimas taip pat *a fortiori* taikomas kitokių formų finansavimui, t. y. be pareigos grąžinti.

Bendra ECB pozicija dėl nacionalinės teisės aktų suderinamumo su šiuo draudimu buvo plėtojama valstybėms narėms konsultuojantis su ECB dėl nacionalinės teisės aktų projektų pagal Sutarties 127 straipsnio 4 dalį ir 282 straipsnio 5 dalį⁵³.

⁵² OL L 332, 1993 12 31, p. 1. Europos Bendrijos steigimo sutarties 104 straipsnis ir 104b straipsnio 1 dalis dabar – Sutarties 123 straipsnis ir 125 straipsnio 1 dalis.

⁵³ Žr. 2008 m. pranešimą apie konvergenciją, p. 23, 13 išnašą. Joje pateikiamas formuojančių EPI / ECB nuomonių šioje srityje, priimtų nuo 1995 m. gegužės mėn. iki 2008 m. kovo mėn., sąrašas.

Nacionalinės teisės aktai, kuriais piniginio finansavimo draudimas perkeltas į nacionalinę teisę

Apskritai Sutarties 123 straipsnio ir jo nuostatas papildančio Reglamento (EB) Nr. 3603/93 į nacionalinę teisę perkelti nebūtina, nes jie abu yra taikomi tiesiogiai. Jei vis dėlto nacionalinės teisės nuostatos atspindi šias tiesiogiai taikomas ES teisės nuostatas, jomis negali būti susiaurinta piniginio finansavimo draudimo taikymo apimtis arba išplėstos ES teisės nustatytos išimtys. Pavyzdžiui, nacionalinės teisės aktai, nustatantys, kad NCB finansuoja valstybės narės finansinius įsipareigojimus tarptautinėms finansinėms institucijoms (išskyrus TVF, Reglamente (EB) Nr. 3603/93⁵⁴ nustatytais būdais) ar trečiosioms šalims, yra nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

Viešojo sektoriaus ar viešo sektoriaus įsipareigojimų trečiosioms šalims finansavimas

Nacionalinės teisės aktais negali būti reikalaujama, kad NCB finansuotų kitų viešojo sektoriaus subjektų funkcijų vykdymą ar viešojo sektoriaus įsipareigojimus trečiųjų šalių atžvilgiu. Tai taip pat taikoma pavedant naujus uždavinius NCB. Šiuo tikslu kiekvienu konkrečiu atveju būtina įvertinti, ar uždavinys, kurį ketinama pavesti NCB, traktuojamas kaip centrinio banko uždavinys, ar kaip vyriausybės uždavinys, t. y. uždavinys, kuris priklauso vyriausybės atsakomybei. Kitaip tariant, turi būti įtvirtinti pakankami saugikliai, kurie užtikrintų, kad nebūtų apeinamas piniginio finansavimo draudimo tikslas. Valdančioji taryba patvirtino kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, kas laikoma viešojo sektoriaus įsipareigojimu pagal Reglamentą (EB) Nr. 3603/93, arba, kitaip tariant, kas laikoma vyriausybės uždaviniu⁵⁵. Siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi piniginio finansavimo draudimo, naujas NCB pavestas uždavinys privalo būti visiškai ir tinkamai atlyginamas, jeigu jis yra: a) ne centrinio banko uždavinys arba veikla, kuri palengvina centrinio banko uždavinio vykdymą; arba b) susijęs su vyriausybės uždaviniu ir vykdomas vyriausybės naudai⁵⁶. Naują uždavinį traktuojant kaip vyriausybės uždavinį svarbūs kriterijai yra: a) netipiškas jo pobūdis; b) aplinkybė, kad jis vykdomas vyriausybės vardu ir išimtinai jos naudai bei c) jo poveikis NCB instituciniam, finansiniam ir asmeniniam nepriklausomumui. Tiksliau, uždavinys gali būti laikomas vyriausybės uždaviniu, jei naujo uždavinio atlikimas atitinka kurią nors iš šių sąlygų: a) jis sukelia netinkamai sprendžiamus interesų konfliktus tarp esamų centrinių bankų uždavinių; b) jis neproporcingas NCB finansinėms ir organizacinėms galimybėms; c) jis neatitinka NCB institucinės sąrangos; d) jame glūdi esminė finansinė rizika, ir e) NCB sprendimus priimantiems organams jis kelia politinę riziką, kuri yra neproporcinga ir kuri taip pat gali neigiamai paveikti jų asmeninį nepriklausomumą⁵⁷.

⁵⁴ Nuomonės CON/2013/16, CON/2016/21 ir CON/2017/4.

⁵⁵ pvz., ECB nuomonė CON/2016/54.

⁵⁶ Nuomonės CON/2011/30, CON/2015/36 ir CON/2015/46.

⁵⁷ Žr. Nuomonę CON/2015/22.

Kai kurie nauji NCB pavesti uždaviniai, kuriuos ECB laiko vyriausybės uždaviniais, yra: a) uždaviniai, susiję su pertvarkymo fondų arba finansinių priemonių, taip pat susijusių su indėlių garantijų arba investuotojų kompensavimo sistemomis, finansavimu⁵⁸; b) uždaviniai, susiję su bankų sąskaitų numerių centrinio registro sukūrimu⁵⁹; c) kredito tarpininko uždaviniai⁶⁰; d) uždaviniai, susiję su duomenų, kuriais grindžiamas draudimo įmokų pervedimo apskaičiavimas, rinkimu, tvarkymu ir apdorojimu⁶¹; e) uždaviniai, susiję su konkurencijos hipotekos paskolų rinkoje apsauga⁶²; f) uždaviniai, susiję su išteklių teikimu institucijoms, kurios nepriklauso nuo NCB ir veikia valstybės vardu⁶³; ir g) informavimo institucijos uždaviniai, skirti palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose⁶⁴. Tačiau centrinio banko uždaviniai, *inter alia*, gali būti priežiūros uždaviniai arba uždaviniai, susiję su tais priežiūros uždaviniais, pavyzdžiui, susiję su vartotojų apsauga finansinių paslaugų srityje⁶⁵, kreditą įgyjančių bendrovių⁶⁶ ar išperkamosios nuomos bendrovių⁶⁷ priežiūra, vartojimo kreditų teikėjų ir tarpininkų priežiūra⁶⁸, palūkanų normų lyginamųjų indeksų administratorių priežiūra⁶⁹, priežiūros uždaviniai, kuriais siekiama užtikrinti, kad būtų laikomasi Sąjungos teisės aktų investicinių paslaugų ir produktų srityje⁷⁰, uždaviniai, susiję su mokėjimo sistemų priežiūra⁷¹, uždaviniai, susiję Sąjungos teisės aktų dėl mokėjimo sąskaitų taikymu ir jų vykdymo užtikrinimu⁷², administraciniais pertvarkos uždaviniais⁷³, arba uždaviniai, susiję su kredito registrų veikla ir valdymu⁷⁴.

Be to, NCB negali teikti jokio pereinamojo laikotarpio finansavimo (angl. *bridge financing*), kuris sudarytų sąlygas valstybei narei vykdyti savo įsipareigojimus valstybės garantijų dėl bankų įsipareigojimų atžvilgiu⁷⁵. Taip pat piniginio finansavimo draudimo neatitinka centrinio banko pelno, kuris nebuvo visiškai realizuotas, apskaičiuotas ir audituotas, paskirstymas. Kad atitiktų piniginio finansavimo draudimą, pagal taikomas pelno paskirstymo taisykles į valstybės biudžetą mokama įmoka ar jos dalis negali būti mokama iš NCB atsargos kapitalo. Taigi, pelno paskirstymo taisyklės turėtų neliesti NCB atsargos kapitalo. Be to, kai NCB turtas

⁵⁸ Taip pat kai kurias atvejais žr. skirsnį „Finansinė parama pertvarkymo fondams arba finansinėms priemonėms ir indėlių draudimo ar investuotojų kompensavimo sistemoms“.

⁵⁹ CON/2015/36, CON/2015/46, CON/2016/35, CON/2016/49, CON/2016/57 ir CON/2018/4.

⁶⁰ Nuomonė CON/2015/12.

⁶¹ Nuomonė CON/2016/45.

⁶² Nuomonė CON/2016/54.

⁶³ Nuomonė CON/2017/19.

⁶⁴ Nuomonė CON/2017/32.

⁶⁵ Nuomonės CON/2007/29, CON/2016/31, CON/2017/3 ir CON/2017/12.

⁶⁶ Nuomonė CON/2015/45.

⁶⁷ Nuomonė CON/2016/31.

⁶⁸ Nuomonės CON/2015/54, CON/2016/34 ir CON/2017/3.

⁶⁹ Nuomonė CON/2017/52.

⁷⁰ Nuomonės CON/2018/2 ir CON/2018/5.

⁷¹ Nuomonė CON/2016/38.

⁷² Nuomonė CON/2017/2.

⁷³ Tai toliau apibūdinama poskirsnyje „Finansinė parama pertvarkymo fondams arba finansinėms priemonėms ir indėlių draudimo ar investuotojų kompensavimo sistemoms“.

⁷⁴ Nuomonė CON/2016/42.

⁷⁵ Nuomonė CON/2012/4.

perduodamas valstybei, už perduotą turtą turi būti atlyginta rinkos verte ir pats turto perdavimas turi įvykti tuo pat metu kaip ir atlyginimas už jį⁷⁶.

Lygiai taip pat neleidžiama kištis į kitų Eurosistemos uždavinių vykdymą, pavyzdžiui, užsienio atsargų valdymą, apmokestinant teorinį ir nerealizuotąjį kapitalo prieaugį, kadangi tai reikštų, kad centrinis bankas teikia kreditą viešajam sektoriui išankstinio būsimos ir neapibrėžtos pelno paskirstymo forma⁷⁷.

Viešojo sektoriaus įsipareigojimų prisiėmimas

Nacionalinės teisės aktai, kuriuose reikalaujama, kad NCB dėl tam tikrų uždavinių ir pareigų nacionalinio pertvarkymo (pvz., perleidžiant NCB tam tikrus priežiūros uždavinius, kuriuos anksčiau vykdė valstybės ar nepriklausomos viešosios institucijos ar įstaigos) perimtų ankstesnio nepriklausomo viešojo subjekto įsipareigojimus, visapusiškai neapsaugant NCB nuo visų finansinių įsipareigojimų, atsirandančių iš ankstesnės tokio subjekto veiklos, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu⁷⁸. Laikantis to paties požiūrio, nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos reikalaujama, kad NCB gautų vyriausybės patvirtinimą prieš imantis daug sąlygų apimančių pertvarkymo veiksmų, tačiau neribojant NCB atsakomybės jo paties administraciniais veiksmais, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu⁷⁹. Lygiai taip pat nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos reikalaujama, kad NCB atlygintų nuostolius ir tai reikštų, kad NCB prisiima valstybės atsakomybę, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu⁸⁰.

Finansinė parama kredito ir (arba) finansų įstaigoms

Nacionalinės teisės aktai, nustatantys, kad NCB nepriklausomai ir vien tik savo nuožiūra teikia finansavimą kredito įstaigoms, nesusijusį su centrinės bankininkystės uždaviniais (pvz., pinigų politika, mokėjimo sistemomis ar laikinomis likvidumo palaikymo operacijomis), ypač remdamas nemokias kredito ir (arba) kitas finansų įstaigas, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

Visų pirma tai taikoma nemokioms kredito įstaigoms teikiamai paramai. Tai grindžiama argumentu, kad, finansuodamas nemokią kredito įstaigą, NCB prisiimtų vyriausybės uždavinį⁸¹. Tas pats taikytina ir tada, jei Eurosystema finansuotų kredito įstaigą, kuri buvo rekapitalizuota siekiant atkurti jos mokumą tiesiogiai pateikiant valstybės išleistas skolos priemones, kai nėra jokių alternatyvių rinkoje prieinamų finansavimo šaltinių (toliau – rekapitalizavimo obligacijos) ir kai tokios obligacijos naudojamos kaip įkaitas. Tokiu atveju, kai valstybė rekapitalizuoja kredito įstaigą

⁷⁶ Nuomonės CON/2011/91 ir CON/2011/99.

⁷⁷ Nuomonės CON/2009/59 ir CON/2009/63.

⁷⁸ Nuomonė CON/2013/56.

⁷⁹ Nuomonė CON/2015/22.

⁸⁰ Nuomonės CON/2017/16 ir CON/2017/41.

⁸¹ Nuomonė CON/2013/5.

tiesiogiai pateikdama rekapitalizavimo obligacijas, vėlesnis rekapitalizavimo obligacijų naudojimas kaip įkaito centrinio banko likvidumo operacijoms kelia abejonių dėl piniginių finansavimų⁸². Likvidumo pagalba kritiniu atveju, kurią NCB savarankiškai ir savo nuožiūra teikia mokiai kredito įstaigai, kurią ji užtikrina įkaitu – valstybės garantija, turi atitikti šiuos kriterijus: i) turi būti užtikrinta, kad NCB suteiktas kreditas yra kuo trumpesnio termino; ii) tai turi būti sistemškai svarbu stabilumui; iii) neturi būti jokių abejonių dėl valstybės garantijos teisėtumo ir vykdytinumo pagal taikomą nacionalinę teisę; ir iv) neturi būti jokių abejonių dėl valstybės garantijos ekonominio tinkamumo, kuris turėtų apimti pagrindinę paskolų sumą ir palūkanas už jas⁸³.

Todėl svarstyti nuorodų į Sutarties 123 straipsnį pateikimas nacionalinės teisės aktuose.

Finansinė parama pertvarkymo fondams arba finansinėms priemonėms ir indėlių draudimo ar investuotojų kompensavimo sistemoms

Nors paprastai administraciniai pertvarkymo uždaviniai laikomi susijusiais su Sutarties 127 straipsnio 5 dalyje nurodytais uždaviniais, pertvarkymo fondo arba finansinės priemonės finansavimas yra nesuderinamas su piniginiu finansavimo draudimu⁸⁴. Kai NCB veikia kaip pertvarkymo institucija, jis jokiais aplinkybėmis negali prisiimti ar finansuoti jokių pereinamojo laikotarpio įstaigos ar turto valdymo įmonės pareigų⁸⁵. Todėl nacionalinės teisės aktuose turėtų būti aiškiai nustatyta, kad NCB neprisiims ir nefinansuos jokių šių subjektų įsipareigojimų⁸⁶.

Indėlių garantijų sistemų direktyva⁸⁷ ir Investuotojų kompensavimo sistemų direktyva⁸⁸ nustatoma, kad indėlių garantijų sistemų ir investuotojų kompensavimo sistemų finansavimo išlaidas turi padengti atitinkamai pačios kredito įstaigos ir investicinės įmonės. Nacionalinės teisės aktai, nustatantys, kad NCB finansuoja kredito įstaigoms skirtą nacionalinę indėlių draudimo sistemą arba investicinėms įmonėms skirtą nacionalinę investuotojų kompensavimo sistemą, su piniginių finansavimo draudimu būtų suderinami tik tuomet, jei toks finansavimas būtų trumpalaikis, skirtas skubioms situacijoms sureguliuoti, sisteminiams stabilumo klausimams spręsti ir sprendimus NCB galėtų priimti savo nuožiūra⁸⁹. Todėl turi būti apsvarstyta nuorodų į Sutarties 123 straipsnį pateikimas nacionalinės teisės

⁸² Nuomonės CON/2012/50, CON/2012/64 ir CON/2012/71.

⁸³ Nuomonė CON/2012/4; 42 išnašoje pateikiama daugiau nuorodų į su šia sritimi susijusias nuomones. Taip pat žr. nuomones CON/2016/55 ir CON/2017/1.

⁸⁴ Nuomonės CON/2015/22 ir CON/2016/28.

⁸⁵ Žr. nuomones CON/2011/103, CON/2012/99, CON/2015/3 ir CON/2015/22.

⁸⁶ Nuomonės CON/2015/33, CON/2015/35 ir CON/2016/60.

⁸⁷ 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/49/ES dėl indėlių garantijų sistemų (OL L 173, 2014 6 12, p. 149) 27 konstatuojamoji dalis.

⁸⁸ 1997 m. kovo 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų (OL L 84, 1997 3 26, p. 22) 23 konstatuojamoji dalis.

⁸⁹ Nuomonės CON/2015/40 ir CON/2016/60.

aktuose. Įgyvendindamas savo diskreciją suteikti paskolą, NCB turi užtikrinti, kad jis *de facto* neperima vyriausybės uždavinio⁹⁰. Ypač centrinio banko parama indėlių garantijų sistemoms neturėtų tapti sisteminė išankstinio finansavimo veikla⁹¹.

Fiskalinio agento funkcija

Statuto 21 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „ECB ir nacionaliniai centriniai bankai gali veikti kaip“ „Sajungos institucijų, įstaigų ar organų, valstybių narių centrinių vyriausybių, regioninių, vietos ar kitų valdžios institucijų, kitų viešosios teisės reglamentuojamų įstaigų arba valstybinių įmonių“ fiskaliniai agentai. Statuto 21 straipsnio 2 dalies tikslas yra po to, kai pinigų politikos kompetencija perleidžiama Eurosystemai, patikslinti, kad NCB, nepažeisdami piniginio finansavimo draudimo, ir toliau gali teikti fiskalinio agento paslaugą, kuri tradiciškai teikiama vyriausybėms ir kitiems viešiesiems subjektams. Be to, Reglamente (EB) Nr. 3603/93 nustatyta keletas aiškių ir siaurai apibrėžtų piniginio finansavimo draudimo išimčių, susijusių su fiskalinio agento funkcija, tai yra: i) vienos dienos kreditai viešajam sektoriui yra leistini, jeigu jų terminas yra ne ilgesnis nei viena diena ir negali būti pratęstas⁹²; ii) kredituoti trečiųjų šalių išduotais čekiais viešojo sektoriaus sąskaitą, kai mokėtojo bankas dar nėra jų debetavęs, leidžiama, jeigu nuo čekio gavimo praėjęs nustatytas laikotarpis sutampa su įprastu atitinkamo nacionalinio centrinio banko čekių apmokėjimo laikotarpiu ir jeigu visi galimi kintamumo atvejai yra išimtiniai, nežymūs ir per trumpą laiką išsilygina⁹³; ir iii) laikyti viešojo sektoriaus išleistas ir jam kredituotas monetas leidžiama, jeigu jos sudaro mažiau kaip 10 % apyvartoje esančių monetų⁹⁴.

Nacionalinės teisės aktai, reglamentuojantys fiskalinio agento funkcijas, apskritai turėtų būti suderinti su ES teise, o ypač – su piniginio finansavimo draudimu⁹⁵. Atsižvelgiant į Statuto 21 straipsnio 2 dalyje aiškiai įtvirtintą pripažinimą, kad fiskalinio agento paslaugos yra teisėta funkcija, kurią tradiciškai atlieka nacionaliniai centriniai bankai, centrinių bankų teikiamos fiskalinio agento paslaugos laikomos neprieštaraujančiomis piniginio finansavimo draudimui, jei tokios paslaugos išlieka fiskalinio agento funkcija ir nėra centrinio banko atliekamas viešojo sektoriaus įsipareigojimų trečiosioms šalims finansavimas arba centrinio banko atliekamas viešojo sektoriaus kreditavimas, kurių neapima siaurai Reglamente (EB) Nr. 3603/93 apibrėžtos išimties⁹⁶. Nacionalinės teisės aktai, leidžiantys NCB laikyti vyriausybės indėlius ir tvarkyti vyriausybės sąskaitas, nekelia susirūpinimo dėl atitikties piniginio finansavimo draudimui, kol tokios nuostatos neleidžia teikti kredito, įskaitant vienos nakties lėšų poreikį sąskaitose. Tačiau susirūpinimas dėl atitikties piniginio finansavimo draudimui kiltų, jei, pavyzdžiui, nacionalinės teisės aktais būtų leidžiama už indėlius arba likučius einamosiose sąskaitose mokėti didesnę nei rinkos kainą

⁹⁰ Nuomonės CON/2011/83 ir CON/2015/52.

⁹¹ Nuomonė CON/2011/84.

⁹² Žr. Reglamento (EB) Nr. 3603/93 4 straipsnį ir Nuomonę CON/2013/2.

⁹³ Žr. Reglamento (EB) Nr. 3603/93 5 straipsnį.

⁹⁴ Žr. Reglamento (EB) Nr. 3603/93 6 straipsnį.

⁹⁵ Nuomonė CON/2013/3.

⁹⁶ Nuomonės CON/2009/23, CON/2009/67 ir CON/2012/9.

atlyginimą, o ne atlyginimą, lygų rinkos kainai ar mažesnę už ją. Atlyginimas, kuris yra didesnis už rinkos kainą, *de facto* yra kreditas, prieštaraujantis piniginio finansavimo draudimo tikslui, ir todėl gali pakenkti šio draudimo tikslams. Ypač svarbu, kad bet koks atlyginimas už sąskaitą atitiktų rinkos parametrus, o atlyginimo už indėlius kaina atitiktų jų terminą⁹⁷. Be to, jei NCB teikia fiskalinio agento paslaugas neatlygintinai, susirūpinimo dėl piniginio finansavimo nekyla, jei tai yra esminės fiskalinio agento paslaugos⁹⁸.

2.2.5.2. Privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimas

Sutarties 124 straipsnyje nustatyta, kad „[d]raudžiamos visokios rizikos ribojimu nepagrįstos priemonės, suteikiančios Sąjungos institucijoms, įstaigoms ar organams, centrinėms vyriausybėms, regioninėms, vietos ar kitoms valdžios institucijoms, kitoms viešosios teisės reglamentuojamoms įstaigoms arba valstybių narių valstybinėms įmonėms privilegiją naudotis finansų įstaigomis“.

Vadovaujantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 3604/93⁹⁹ 1 straipsnio 1 dalimi, privilegijos naudotis finansų įstaigomis yra suprantamos kaip įstatymai ir kiti privalomą galią turintys ir priimti vykdamieji viešuosius įgaliojimus teisės aktai, kurie: a) įpareigoja finansų įstaigas įsigyti arba turėti ES institucijų arba organų, centrinių vyriausybių, regiono, vietos ar kitų valdžios institucijų, kitų viešosios teisės reglamentuojamų organų arba valstybių narių valstybinių įmonių įsipareigojimų, arba b) nustato mokesčines lengvatas, taikomas tik finansų įstaigoms, arba rinkos ekonomikos principų neatitinkančius finansinius privalumus, siekiant paskatinti minėtas institucijas įsigyti arba turėti tokių įsipareigojimų.

Nacionaliniai centriniai bankai, kaip viešosios institucijos, negali imtis priemonių, suteikiančių privilegiją viešajam sektoriui naudotis finansų įstaigomis, jei tokios priemonės nėra pagrįstos rizikos ribojimo sumetimais. Be to, nacionalinių centrinių bankų priimtos taisyklės dėl pasirengimo įkeisti skolos priemones arba įkeitimo negali būti taikomos kaip priemonė privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimui apeiti¹⁰⁰. Valstybių narių teisės aktai šioje srityje negali nustatyti tokios privilegijos naudotis finansų įstaigomis.

Reglamento (EB) Nr. 3604/93 2 straipsnyje apibrėžiamas „rizikos ribojimas“, kuris reiškia tam tikrus vertinimus, kuriais grindžiami nacionaliniai įstatymai ir kiti teisės aktai, paremti ES teise arba ją atitinkantys ir skirti plėtoti tinkamą finansinių institucijų veiklą, siekiant visos finansinės sistemos stabilumo sustiprinimo ir tokių institucijų klientų apsaugojimo. Rizikos ribojimu siekiama užtikrinti, kad bankai išliktų mokūs

⁹⁷ Žr., be kita ko, nuomones CON/2010/54, CON/2010/55 ir CON/2013/62.

⁹⁸ Nuomonė CON/2012/9.

⁹⁹ 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3604/93, nustatantis apibrėžimus, susijusius su [Europos Bendrijos steigimo] Sutarties 104a straipsnyje numatytos privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimo taikymu (OL L 332, 1993 12 31). 104a straipsnis dabar yra Sutarties 124 straipsnis.

¹⁰⁰ Žr. 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 3604/93 3 straipsnio 2 dalį ir 10 konstatuojamąją dalį.

indėlininkų atžvilgiu¹⁰¹. Rizikos ribojimo priežiūros srityje ES antrinės teisės aktuose buvo įtvirtinta keletas reikalavimų, užtikrinančių finansų įstaigų patikimumą¹⁰². Kredito įstaiga apibrėžta kaip įmonė, kuri verčiasi indėlių ar kitų gražintinių lėšų priėmimu iš visuomenės ir paskolų teikimu savo sąskaita¹⁰³. Be to, kredito įstaigoms, dažnai vadinamoms „bankais“, yra reikalingas kompetentingos valstybės narės valdžios institucijos leidimas teikti paslaugas¹⁰⁴.

Nors privalomųjų atsargų reikalavimas gali būti suprantamas kaip rizikos ribojimo reikalavimų dalis, tačiau privalomosios atsargos yra NCB veiklos sistemos dalis ir yra naudojamos kaip pinigų politikos priemonė daugumoje ekonomikų, įskaitant euro zoną¹⁰⁵. Šiuo požiūriu Gairių ECB/2014/60¹⁰⁶ I priedo 2 dalyje nustatyta, kad Eurosistemos privalomųjų atsargų sistema pirmiausia siekia stabilizuoti pinigų rinkos palūkanų normas ir sukurti (arba padidinti) struktūrinį likvidumo trūkumą¹⁰⁷. ECB reikalauja, kad euro zonoje įsteigtos kredito įstaigos privalomąsias atsargas (indėlių forma) laikytų nacionalinių centrinių bankų sąskaitose¹⁰⁸.

Šiame pranešime dėmesys skiriamas tiek nacionalinės teisės aktų ar NCB priimtų taisyklių, tiek NCB įstatymų suderinamumui su Sutartyje nustatytu privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimu. Tačiau šiame pranešime nėra išankstinio nusistatymo įvertinti, ar įstatymai, reglamentai, taisyklės arba administraciniai aktai valstybėse narėse nėra taikomi kaip priemonė privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimui apeiti prisidengiant rizikos ribojimo sumetimais. Toks vertinimas nepatenka į šio pranešimo sritį.

2.2.6. Vienoda žodžio „euro“ rašyba

Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „Sąjunga įsteigia ekonominę ir pinigų sąjungą, kurios valiuta – euro“. Sutarčių tekstuose visomis oficialiosiomis kalbomis, vartojančiomis romėnų abėcėlę, žodis „euro“ vienaskaitos vardininko linksnyje nuosekliai rašomas „euro“. Graikų abėcėlės tekste žodis „euro“

¹⁰¹ Generalinio advokato Elmer išvada byloje *Parodi prieš Banque H. Albert de Bary* (C-222/95, ECLI:EU:C:1997:345, 24 punktas).

¹⁰² Žr. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 176, 2013 06 27, p. 1); ir 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013 6 27, p. 338).

¹⁰³ Žr. Reglamento (ES) Nr. 575/2013 4 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

¹⁰⁴ Žr. Direktyvos 2013/36/ES 8 straipsnį.

¹⁰⁵ Tai pagrindžiama Reglamento (EB) Nr. 3604/93 3 straipsnio 2 dalimi ir 9 konstatuojamąja dalimi.

¹⁰⁶ 2014 m. gruodžio 19 d. Europos Centrinio Banko gairės (ES) 2015/510 dėl Eurosistemos pinigų politikos sistemos įgyvendinimo (Bendrųjų dokumentų gairės) (ECB/2014/60) (OL L 91, 2015 4 2, p. 3).

¹⁰⁷ Kuo didesnis atsargų reikalavimas nustatytas, tuo mažiau bankai turės skolinti, dėl to bus išleidžiama mažiau pinigų.

¹⁰⁸ Žr.: Statuto 19 straipsnį; 1998 m. lapkričio 23 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2531/98 dėl Europos Centrinio Banko privalomųjų atsargų reikalavimo taikymo (OL L 318, 1998 11 27, p. 1); 2003 m. rugsėjo 12 d. Europos Centrinio Banko reglamentas (EB) Nr. 1745/2003 dėl privalomųjų atsargų reikalavimo taikymo (ECB/2003/9) (OL L 250, 2003 10 2, p. 10); ir 2013 m. rugsėjo 24 d. Reglamentą ECB/1071/2013 dėl pinigų finansinių institucijų sektoriaus balanso (OL L 297, 2013 1 20, p. 1).

yra rašomas „ευρώ“, o kirilicos abėcėlės tekste žodis „euro“ yra rašomas „евро“¹⁰⁹. Atitinkamai iš 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo¹¹⁰ aišku, kad bendrosios valiutos pavadinimas turi būti vienodas visomis oficialiosiomis ES kalbomis atsižvelgiant į abėcėlių skirtumus. Taigi, Sutartimis reikalaujama, kad vienaskaitos vardininko linksnyje žodžio „euro“ rašyba būtų vienoda visose ES ir nacionalinės teisės aktų nuostatose atsižvelgiant į abėcėlių skirtumus.

Atsižvelgiant į išimtinę ES kompetenciją nustatyti bendrosios valiutos pavadinimą, bet kokie nukrypimai nuo šios taisyklės yra nesuderinami su Sutartimis ir turėtų būti panaikinti¹¹¹. Nors šis principas taikomas visų rūšių nacionalinės teisės aktams, pranešimo šalių skyriuose pateiktuose vertinimuose didžiausias dėmesys skiriamas nacionalinių centrinių bankų teisės aktams ir teisės aktams dėl euro įvedimo.

2.2.7. NCB teisinė integracija į Eurosystemą

Nacionalinės teisės aktų (visų pirma NCB įstatymų, bet taip pat ir kitų teisės aktų) nuostatos, kurios neleistų vykdyti su Eurosystema susijusių uždavinių arba ECB sprendimų, būtų nesuderinamos su efektyviu Eurosystemos veikimu atitinkamai valstybei narei įsivedus eurą. Todėl reikia pritaikyti nacionalinės teisės aktus, kad būtų užtikrintas uždavinių, susijusių su Eurosystema, suderinamumas su Sutartimi ir Statutu. Siekiant atitikti Sutarties 131 straipsnio reikalavimus, nacionalinės teisės aktus reikėjo pakoreguoti taip, kad jų suderinamumas būtų užtikrintas iki ECBS įkūrimo dienos (Švedijos atveju) ir iki 2004 m. gegužės 1 d., 2007 m. sausio 1 d. arba 2013 m. liepos 1 d. (valstybių narių, kurios įstojo į ES tomis dienomis, atveju). Nepaisant to, įstatymų nustatyti reikalavimai, susiję su visiška NCB teisine integracija į Eurosystemą, turi įsigaliooti tik tada, kai visiška integracija taps efektyvi, t. y. tą dieną, kai valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, įsives eurą.

Svarbiausios šiame pranešime analizuojamos sritys yra tos, kuriose įstatymų nuostatos gali trukdyti NCB vykdyti Eurosystemos reikalavimus. Jos apima nuostatas, galinčias užkirsti kelią NCB dalyvauti įgyvendinant ECB sprendimus priimančių organų nustatytą bendrą pinigų politiką arba trukdyti valdytojui vykdyti jo, kaip ECB valdančiosios tarybos nario, pareigas, arba nuostatas, kurios neatsižvelgia į ECB prerogatyvas. Atskiriami šie dalykai: ekonominės politikos tikslai, uždaviniai, finansinės nuostatos, valiutų kurso politika ir tarptautinis bendradarbiavimas. Galiausiai paminėtos kitos sritys, kuriose gali prireikti pritaikyti NCB įstatymus.

¹⁰⁹ Prie Sutarčių pridėtoje „Latvijos Respublikos, Vengrijos Respublikos ir Maltos Respublikos deklaracijoje dėl bendros valiutos pavadinimo rašybos Sutartyse“ nurodyta, kad „nepažeidžiant Sutartyse minimo Europos Sąjungos bendros valiutos pavadinimo vienodos rašybos ant banknotų ir monetų, Latvija, Vengrija ir Malta pareiškia, kad bendros valiutos pavadinimo rašyba, įskaitant šio pavadinimo išvestinius žodžius, vartojamus Sutarčių tekste latvių, vengrų ir maltiečių kalbomis, neturi poveikio esamoms latvių, vengrų ir maltiečių kalbų taisyklėms“.

¹¹⁰ OL L 139, 1998 5 11, p. 1.

¹¹¹ Nuomonė CON/2012/87.

2.2.7.1. Ekonominės politikos tikslai

Visiška NCB integracija į Eurosystemą reiškia, kad įstatymu nustatyti jo tikslai turi būti suderinti su ECBS tikslais, nustatytais Statuto 2 straipsnyje. Tai reiškia, *inter alia*, kad reikia pritaikyti „nacionalinį atspalvį“ turinčius įstatymu nustatytus tikslus, pavyzdžiui, kai įstatymo nuostatose minima pareiga vykdyti pinigų politiką laikantis atitinkamos valstybės narės bendrosios ekonominės politikos. Be to, NCB antriniai uždaviniai turi derėti ir neturi trukdyti jų pareigai remti ES bendrąsias ekonominės politikos kryptis, kad padėtų siekti Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnyje nustatytų ES tikslų; kartu šis tikslas negali pažeisti kainų stabilumo tikslo¹¹².

2.2.7.2. Uždaviniai

Valstybės narės, kurios valiuta yra euro, NCB uždavinius daugiausia lemia Sutartis ir Statutas, nes NCB turi neatskiriamos Eurosystemos dalies statusą. Todėl, siekiant atitikti Sutarties 131 straipsnio reikalavimus, NCB įstatymų nuostatas, įtvirtinančias uždavinius, reikia palyginti su atitinkamomis Sutarties ir Statuto nuostatomis bei panaikinti bet kokį neatitikimą¹¹³. Tai taikoma visoms nuostatomis, kurios po euro įvedimo ir integracijos į Eurosystemą trukdo vykdyti su ECBS susijusius uždavinius, ir ypač toms, kuriomis neatsižvelgiama į ECBS įgaliojimus pagal Statuto IV skyrių.

Visomis nacionalinės teisės aktų nuostatomis, susijusiomis su pinigų politika, turi būti pripažįstama, kad ES pinigų politika turi būti vykdoma per Eurosystemą¹¹⁴. NCB įstatymuose gali būti nuostatų dėl pinigų politikos priemonių. Siekiant atitikti Sutarties 131 straipsnio reikalavimus, tokias nuostatas reikėtų palyginti su Sutarties ir Statuto nuostatomis bei panaikinti bet kokį neatitikimą.

Fiskalinių pokyčių stebėseną – uždavinys, kurį NCB vykdo reguliariai siekdamas nustatyti tinkamas pinigų politikoje taikytinas priemones. Siekdami prisidėti prie tinkamo Europos pinigų sąjungos veikimo, nacionaliniai centriniai bankai taip pat gali pateikti savo nuomonę dėl atitinkamų fiskalinių pokyčių remdamiesi savo stebėjimo veikla ir patarimo nepriklausomumu. NCB vykdoma fiskalinių pokyčių stebėseną pinigų politikos tikslais turėtų būti grindžiama visapusiška prieiga prie visų atitinkamų viešųjų finansų duomenų. Todėl nacionaliniai centriniai bankai turėtų gauti prieigą prie visų viešųjų finansų statistinių duomenų besąlygiškai, laiku ir automatiškai. Tačiau NCB vaidmuo neturėtų peržengti stebėsenos veiklos, kuri kyla iš jo pinigų politikos įgaliojimų vykdymo arba yra su juo tiesiogiai arba netiesiogiai susijusi¹¹⁵. Oficialūs NCB įgaliojimai dėl prognozių ir fiskalinių pokyčių vertinimo reiškia NCB funkciją (ir atitinkamai atsakomybę) fiskalinės politikos formavimo srityje, dėl ko gali

¹¹² Nuomonės CON/2010/30 ir CON/2010/48.

¹¹³ Pirmiausia žr. Sutarties 127 ir 128 straipsnius bei Statuto 3–6 ir 16 straipsnius.

¹¹⁴ Sutarties 127 straipsnio 2 dalies pirma įtrauka.

¹¹⁵ Nuomonės CON/2012/105, CON/2013/90 ir CON/2013/91.

kilti rizika, kad bus pakenkta Eurosistemos pinigų politikos įgaliojimų vykdymui ir NCB nepriklausomumui¹¹⁶.

Atsižvelgdamas į nacionalinės teisės aktų projektus, kuriais siekiama įveikti suirutę finansų rinkose, ECB pabrėžė, kad reikėtų vengti bet kokių iškraipymų euro zonos pinigų rinkos nacionaliniuose segmentuose, kadangi tai gali pakenkti bendros pinigų politikos įgyvendinimui. Pirmiausia tai taikytina valstybės garantijų naudojimui tarpbankiniams indėliams padengti¹¹⁷.

Valstybės narės privalo užtikrinti, kad nacionalinės teisinės priemonės, kuriomis sprendžiamos verslo ar profesinio likvidumo problemos, pavyzdžiui, jų skolos finansų įstaigoms, neturės neigiamo poveikio rinkos likvidumui. Pirmiausia, tokios priemonės negali neatitikti atvirosios rinkos ekonomikos principo, kuris apibūdintas Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnyje, nes tai gali pakenkti kredito srutams, padaryti esminį poveikį finansų įstaigų ir rinkų stabilumui ir taip paveikti Eurosistemos uždavinių vykdymą¹¹⁸.

Nacionalinės teisės aktų nuostatomis, suteikiančiomis NCB išimtinę teisę išleisti banknotus, turi būti pripažinta, kad, įsivedus eurą, išimtinę teisę duoti leidimą išleisti eurų banknotus turi ECB valdančioji taryba, kaip nustatyta Sutarties 128 straipsnio 1 dalyje ir Statuto 16 straipsnyje, o teisę išleisti eurų banknotus turi ECB ir nacionaliniai centriniai bankai. Taip pat būtina arba panaikinti nacionalinės teisės aktų nuostatas, leidžiančias vyriausybėms daryti įtaką tokiais klausimais kaip eurų banknotų nominalai, gamyba, apimtis arba išėmimas iš apyvartos, arba pripažinti ECB įgaliojimus eurų banknotų atžvilgiu, kaip numatyta Sutarties ir Statuto nuostatomis. Nepriklausomai nuo to, kaip vyriausybės ir nacionaliniai centriniai bankai dalijasi atsakomybę monetų atžvilgiu, įsivedus eurą atitinkamomis nuostatomis turi būti pripažinti ECB įgaliojimai patvirtinti eurų monetų emisijos apimtį. Valstybė narė negali apyvartoje esančios valiutos laikyti jos NCB skola tos valstybės narės vyriausybei, nes tai pažeistų bendrosios valiutos koncepciją ir būtų nesuderinama su Eurosistemos teisinės integracijos reikalavimais¹¹⁹.

Dėl užsienio atsargų valdymo¹²⁰ pasakytina, kad bet kuri eurą įsivedusi valstybė narė, kuri neperveda savo oficialiųjų užsienio atsargų savo NCB¹²¹, pažeidžia Sutartį. Be to, bet kokia trečiosios šalies, pavyzdžiui, vyriausybės arba parlamento, teisė daryti įtaką NCB sprendimams oficialiųjų užsienio atsargų valdymo atžvilgiu prieštarautų Sutarties 127 straipsnio 2 dalies trečiajam įtraukui. Be to, NCB privalo perversi ECB užsienio atsargų proporcingai jų dalims pasirašytame ECB kapitale. Tai reiškia, kad neturi būti teisinių kliūčių NCB perversi užsienio atsargas ECB.

---

¹¹⁶ Pavyzdžiui, nacionalinės teisinės nuostatos, perkeliančios 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyvą 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L 306, 2011 11 23, p. 41). Žr. nuomones CON/2013/90 ir CON/2013/91.

¹¹⁷ Nuomonės CON/2009/99, CON/2011/79 ir CON/2017/1.

¹¹⁸ Nuomonė CON/2010/8.

¹¹⁹ Nuomonė CON/2008/34.

¹²⁰ Sutarties 127 straipsnio 2 dalies trečia įtrauka.

¹²¹ Išskyrus apyvartinę lėšas užsienio valiuta, kurias valstybių narių vyriausybės gali laikyti vadovaudamosi Sutarties 127 straipsnio 3 dalimi.

Kalbant apie statistiką, pasakytina, kad nors reglamentai, priimti statistikos srityje, pagal Statuto 34 straipsnio 1 dalį nesuteikia jokių teisių arba nenustato įsipareigojimų euro neįsivedusioms valstybėms narėms, Statuto 5 straipsnis, susijęs su statistinės informacijos rinkimu, taikomas visoms valstybėms narėms, nepriklausomai nuo to, ar jos įsivedė eurą. Todėl valstybės narės, kurių valiuta nėra euro, yra įpareigtos nacionaliniu lygiu parengti ir įgyvendinti visas priemones, kurias jos laiko tinkamomis statistinei informacijai, reikalingai ECB statistinės atskaitomybės reikalavimams vykdyti, rinkti, ir laiku pasirengti statistikos srityje, kad jos galėtų tapti valstybėmis narėmis, kurių valiuta yra euro¹²². Nacionalinės teisės aktai, nustatantys NCB ir nacionalinių statistikos įstaigų bendradarbiavimo sistemą, turėtų užtikrinti NCB nepriklausomumą jiems atliekant savo uždavinius ECBS statistikos sistemoje¹²³.

2.2.7.3. Finansinės nuostatos

Statuto finansinės nuostatos apima finansinių ataskaitų¹²⁴, audito¹²⁵, kapitalo pasirašymo¹²⁶, užsienio atsargų pervedimo¹²⁷ ir pinigų politikos pajamų paskirstymo¹²⁸ taisykles. Nacionaliniai centriniai bankai privalo galėti vykdyti savo įsipareigojimus vadovaudamiesi šiomis nuostatomis, todėl bet kokios nesuderinamos nacionalinės nuostatos turi būti panaikintos.

2.2.7.4. Valiutos kurso politika

Valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, nacionalinės teisės aktuose gali būti numatyta, kad už tos valstybės narės valiutos kurso politiką atsako vyriausybė, o NCB suteikiamas konsultacinis ir (arba) vykdomasis vaidmuo. Tačiau iki tai valstybei narei įsivedant eurą tokiuose teisės aktuose turi būti nurodyta, kad, vadovaujantis Sutarties 138 ir 219 straipsniais, atsakomybė už euro zonos valiutos kurso politiką pereina ES.

2.2.7.5. Tarptautinis bendradarbiavimas

Siekiant įsivesti eurą, nacionalinės teisės aktai turi būti suderinti su Statuto 6 straipsnio 1 dalimi, kurioje numatyta, kad tarptautinio bendradarbiavimo, susijusio su Eurosystemai patikėtais uždaviniais, srityje ECB nusprendžia, kaip atstovaujama ECBS. Nacionalinės teisės aktuose, kuriais NCB leidžiama dalyvauti tarptautinėse pinigų institucijose, turi būti numatyta, kad tokiam dalyvavimui reikalingas ECB pritarimas (Statuto 6 straipsnio 2 dalis).

¹²² Nuomonė CON/2013/88.

¹²³ Nuomonės CON/2015/24 ir CON/2015/5.

¹²⁴ Statuto 26 straipsnis.

¹²⁵ Statuto 27 straipsnis.

¹²⁶ Statuto 28 straipsnis.

¹²⁷ Statuto 30 straipsnis.

¹²⁸ Statuto 32 straipsnis.

2.2.7.6. Kitos nuostatos

Be pirmiau išdėstytų klausimų, tam tikrų valstybių narių atžvilgiu esama kitų sričių, kuriose reikia pritaikyti nacionalinės teisės aktų nuostatas (pvz., tarpuskaitos ir mokėjimo sistemų bei keitimosi informacija srityse).

3. Ekonominės konvergencijos būklė

Šiame skyriuje pateikta horizontalioji apžvalga. Kai kurie su bendru vertinimu susiję veiksniai čia neapptariami (jie apžvelgiami 4 ir 5 skyriuose).

Nuo 2016 m. ECB paskelbto pranešimo apie konvergenciją padaryta tam tikra pažanga siekiant užtikrinti atitiktį konvergencijos kriterijams (žr. 3.1 lentelę).

Nors infliacijos lygio sklaida sumažėjo, dviejose iš septynių šiame pranešime vertinamų šalių jis buvo didesnis už pamatinę vertę (2016 m. – vienoje šalyje). Ilgalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, keturiose iš septynių šiame pranešime vertinamų šalių toliau mažėjo, dviejose šalyse jie buvo didesni už pamatinę vertę (2016 m. visose pranešime vertintose šalyse jie buvo mažesni už pamatinę vertę). Nė viena iš šalių nedalyvauja valiutų kurso mechanizme (VKM II), o kai kurių šalių valiutų kursai euro atžvilgiu pastaruosius kelerius metus gerokai svyravo. Pažanga mažinant fiskalinius disbalansus padaryta daugelyje šiame pranešime vertinamų šalių.

3.1 lentelė

Ekonominių konvergencijos kriterijų suvestinė lentelė

		Kainų stabilumas		Valdžios sektoriaus biudžeto raida ir prognozės			Valiutos kursas		Ilgalaikė palūkanų norma ⁶
		infliacija pagal SVKI ¹	valstybės perviršinis deficitas ^{2,3}	valdžios sektoriaus perteklius(+) arba deficitas (-) ⁴	valdžios sektoriaus bendroji skola ⁴	valiuta dalyvauja VKM II ³	valiutos kursas euro atžvilgiu ^{3,5}		
Bulgarija	2016	-1,3	Ne	0,2	29,0	Ne	0,0	2,3	
	2017	1,2	Ne	0,9	25,4	Ne	0,0	1,6	
	2018	1,4	Ne	0,6	23,3	Ne	0,0	1,4	
Čekija	2016	0,6	Ne	0,7	36,8	Ne	0,9	0,4	
	2017	2,4	Ne	1,6	34,6	Ne	2,6	1,0	
	2018	2,2	Ne	1,4	32,7	Ne	3,5	1,3	
Kroatija	2016	-0,6	Taip	-0,9	80,6	Ne	1,1	3,5	
	2017	1,3	Taip	0,8	78,0	Ne	0,9	2,8	
	2018	1,3	Ne	0,7	73,7	Ne	0,4	2,6	
Vengrija	2016	0,4	Ne	-1,7	76,0	Ne	-0,5	3,1	
	2017	2,4	Ne	-2,0	73,6	Ne	0,7	3,0	
	2018	2,2	Ne	-2,4	73,3	Ne	-0,7	2,7	
Lenkija	2016	-0,2	Ne	-2,3	54,2	Ne	-4,3	3,0	
	2017	1,6	Ne	-1,7	50,6	Ne	2,4	3,4	
	2018	1,4	Ne	-1,4	49,6	Ne	1,7	3,3	
Rumunija	2016	-1,1	Ne	-3,0	37,4	Ne	-1,0	3,3	
	2017	1,1	Ne	-2,9	35,0	Ne	-1,7	4,0	
	2018	1,9	Ne	-3,4	35,3	Ne	-1,9	4,1	
Švedija	2016	1,1	Ne	1,2	42,1	Ne	-1,2	0,5	
	2017	1,9	Ne	1,3	40,6	Ne	-1,8	0,7	
	2018	1,9	Ne	0,8	38,0	Ne	-4,6	0,7	
Pamatinė vertė ⁷		1,9		-3,0	60,0			3,2	

Šaltiniai: Europos Komisija (Eurostatas, Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas) ir Europos centrinių bankų sistema.

¹ Vidutinis metinis pokytis, proc. 2018 m. duomenys apima laikotarpį nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn.

² Nurodoma, ar valstybei bent dalį metų buvo taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito.

³ 2018 m. duomenys apima laikotarpį iki paskutinių statistikos duomenų pateikimo dienos (2018 m. gegužės 3 d.).

⁴ Procentais, palyginti su BVP. 2018 m. duomenys paimti iš Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonominės prognozės.

⁵ Vidutinis metinis pokytis, proc. Teigiamas (neigiamas) skaičius rodo vertės padidėjimą (sumažėjimą) euro atžvilgiu.

⁶ Vidutinė metinė palūkanų norma. 2018 m. duomenys apima laikotarpį nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn.

⁷ Infliacijos pagal SVKI ir ilgalaikių palūkanų normų pamatinės vertės apima laikotarpį nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn.; su valdžios sektoriaus balansu ir skola susijusios pamatinės vertės yra apibrėžtos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnyje ir susijusiam protokole (Nr. 12) dėl perviršinio deficito procedūros.

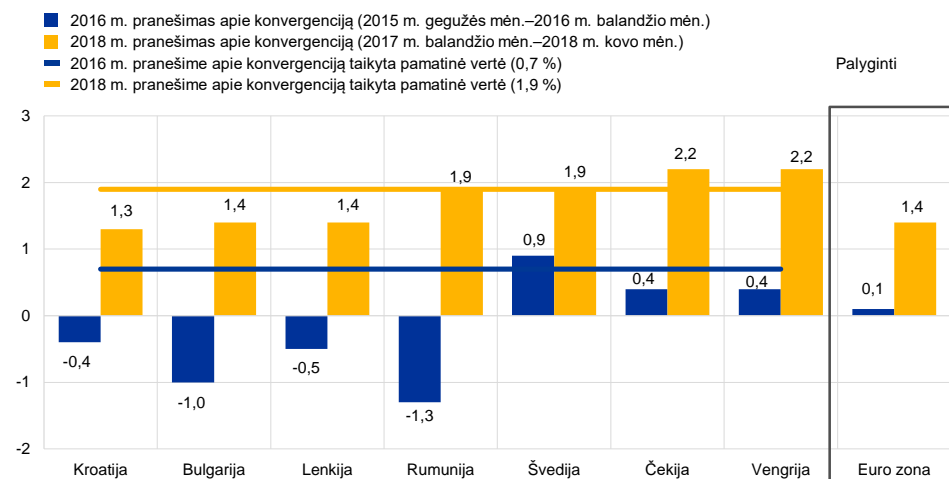
Nuo paskutinio pranešimo apie konvergenciją paskelbimo ekonominė aplinka tapo gerokai palankesnė. Ekonominės veiklos aktyvumas buvo didelis – tai lėmė aktyvius daugelio ES valstybių narių asmeninis vartojimas ir didėjančios investicijos;

šiuo pranešime vertinamos šalyse ekonominė veikla pamažu įgyja vis platesnį mastą. Tai daugiausia susiję su palankia užimtumo raida, sparčiai kylančiu darbo užmokesčiu, skatinamąja pinigų politika, kai kuriose šalyse – skatinamąja fiskaline politika, ir palankia pasaulio ekonomikos raida. Ekonominės veiklos augimas padarė didelį teigiamą poveikį beveik visų vertinamų šalių darbo rinkoms, kai kuriose šalyse darbo rinkos sąlygos griežtėjo. Vis dėlto Kroatijoje nedarbo lygis tebėra labai aukštas. Visose šalyse daryta tolesnė pažanga koreguojant išorės disbalansus ir mažinant priklausomybę nuo išorės finansavimo, visų pirma bankų sektoriuje. Dėl to daugelis šiame pranešime vertinamų šalių buvo atsparesnės. Vis dėlto kai kurios šalys tebėra įvairiais atžvilgiais labai pažeidžiamos, todėl, jei nebus imtasi atitinkamų priemonių, ilguoju laikotarpiu jų konvergencijos procesas gali sulėtėti.

Kalbant apie kainų stabilumo kriterijų, pasakytina, kad dviejose iš septynių šiame pranešime vertinamų šalių vidutinis 12 mėnesių infliacijos lygis buvo didesnis už 1,9 % pamatinę vertę (žr. 3.1 pav.). Čekijoje ir Vengrijoje infliacija viršijo pamatinę vertę, Rumunijoje ir Švedijoje ji buvo lygi pamatinei vertei, Bulgarijoje ir Lenkijoje – buvo mažesnė, o Kroatijoje – gerokai mažesnė už pamatinę vertę. 2016 m. pranešime apie konvergenciją buvo nurodyta, kad Švedija buvo vienintelė šalis, kurioje užregistruotas infliacijos lygis viršijo tuo metu taikytą 0,7 % pamatinę vertę.

3.1 pav. Infliacija pagal SVKI

(vidutinis metinis pokytis, proc.)

Šaltinis: Eurostatas.

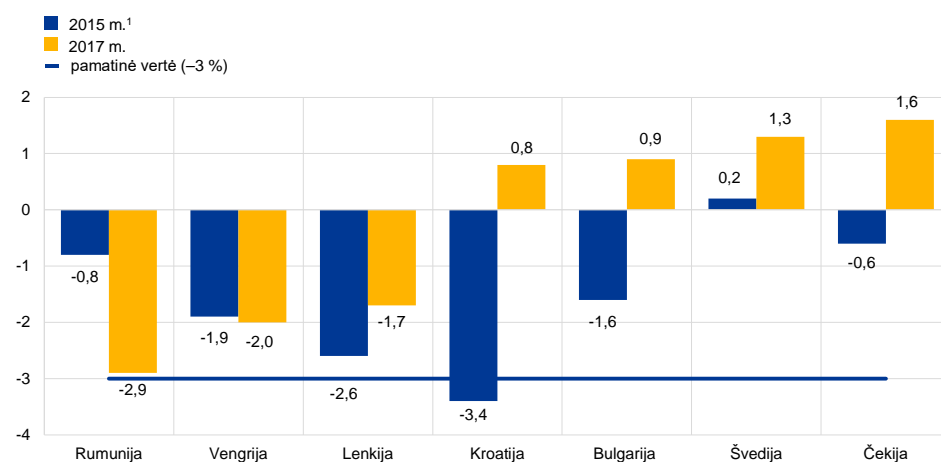
Tuo metu, kai buvo skelbiamas šis pranešimas, nei vienai iš vertinamų šalių nebuvo taikoma perviršinio deficito procedūra (kai buvo skelbiamas praeitis pranešimas, ji buvo taikoma Kroatijai). Visos vertinamos šalys laikosi deficito kriterijaus. Skolos santykis Kroatijoje ir Vengrijoje buvo didesnis už 60 % BVP ribinę vertę. Vis dėlto jis mažėja pakankamai ir patenkinamai sparčiai artėja prie ribinės vertės, todėl vertinama, kad šių šalių skolos santykis atitinka Stabilumo ir augimo pakto reikalavimus. Perviršinio deficito procedūra Kroatijai pradėta taikyti 2014 m. sausio mėn., o nutraukta – 2017 m. birželio mėn. Rumunijoje bendrasis fiskalinis deficitas 2017 m. buvo šiek tiek mažesnis už 3 % BVP pamatinę vertę. Kitose

vertinamose šalyse jis buvo gerokai mažesnis už ribinę vertę arba perviršinis (žr. 3.2a pav.). Kaip nurodyta ir 2016 m. pranešime apie konvergenciją, Kroatija ir Vengrija buvo vienintelės šalys, kuriose valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis 2017 m. viršijo 60 % pamatinę vertę. Palyginti su 2015 m., abiejose šalyse skolos santykis sumažėjo. Lenkijoje skolos santykis 2017 m. buvo šiek tiek didesnis nei 50 %, Čekijoje, Rumunijoje ir Švedijoje šis santykis buvo didesnis nei 30 %, o Bulgarijoje – didesnis nei 20 % (žr. 3.2b pav.).

3.2a pav.

Valdžios sektoriaus perteklius (+) arba deficitas (-)

(procentais, palyginti su BVP)

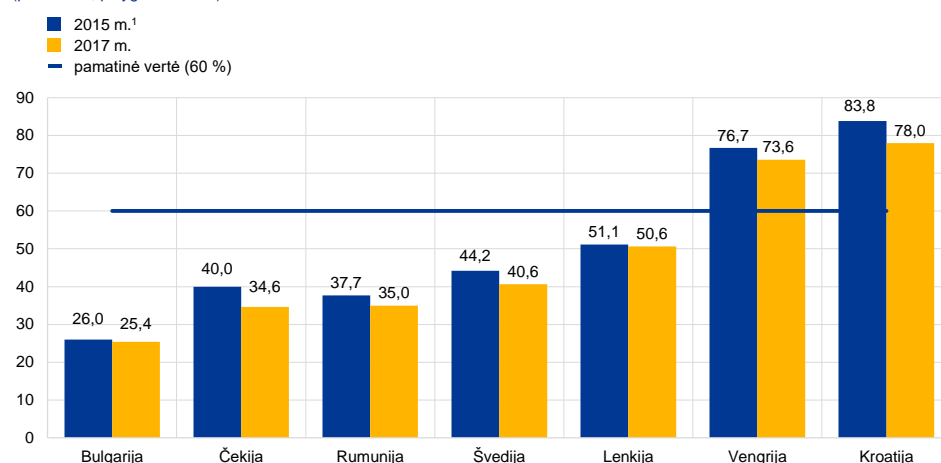
Šaltinis: Eurostatas.

¹ Palyginti su 2016 m. paskelbtu pranešimu apie konvergenciją, duomenys šiek tiek patikslinti.

3.2b pav.

Valdžios sektoriaus bendroji skola

(procentais, palyginti su BVP)

Šaltinis: Eurostatas.

¹ Palyginti su 2016 m. paskelbtu pranešimu apie konvergenciją, duomenys šiek tiek patikslinti.

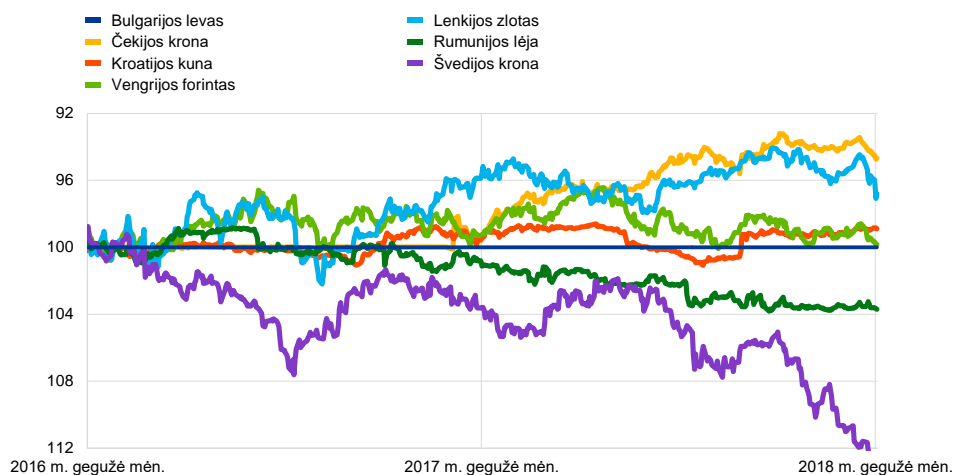
Kalbant apie valiutos kurso stabilumo kriterijų, pasakytina, kad nė viena iš vertinamų šalių nedalyvauja VKM II. Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu daugelio šalių valiutų kursams buvo būdingas palyginti didelis kintamumas. To negalima

pasakyti tik apie Bulgarijos ir Kroatijos valiutas: pirmojoje šalyje taikomas su euru susietas valiutų valdybos modelis, o antroji griežtai reguliuoja savo valiutos kurso svyravimą. Ataskaitiniu laikotarpiu Lenkijos zlotas, Čekijos krona ir, kiek mažiau, Vengrijos forintas euro atžvilgiu pakilo, o Rumunijos lėja ir Švedijos krona – nukrito (žr. 3.3 pav.).

3.3 pav.

Dvišaliai valiutų kursai euro atžvilgiu

(Indeksas: 2016 m. gegužės mėn. vidurkis = 100; 2016 m. gegužės 4 d.–2018 m. gegužės 3 d.)

Šaltinis: ECB.

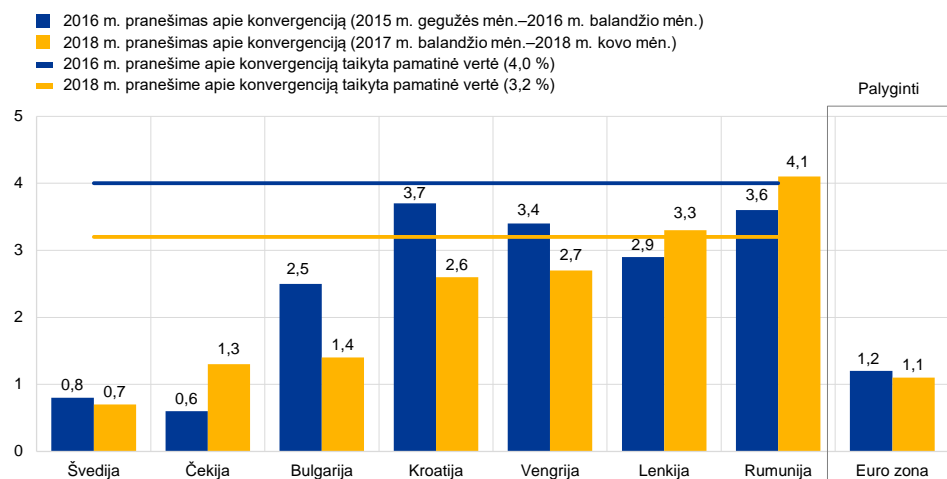
Pastaba: kilimas (kritimas) reiškia vietinės valiutos kurso didėjimą (mažėjimą).

Vertinant ilgalaikių palūkanų normų konvergenciją, pasakytina, kad penkiose iš septynių šiame pranešime vertinamų šalių ilgalaikės palūkanų normos buvo mažesnės už 3,2 % pamatinę vertę (žr. 3.4 pav.). Lenkijoje ir Rumunijoje palūkanų normos buvo didesnės už pamatinę vertę. Mažiausios palūkanų normos buvo Čekijoje ir Švedijoje.

3.4 pav.

Ilgalaikės palūkanų normos

(procentais, metinis vidurkis)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB.

Aptariant atitiktą konvergencijos kriterijams, labai svarbus veiksnys yra

tvarumas. Konvergencija turi būti ilgalaikė, o ne tam tikro momento. Pirmasis EPS dešimtmetis parodė, kad, esant silpniems pagrindams, pernelyg skatinamojo pobūdžio makroekonominė pozicijai šalies lygmeniu ir pernelyg optimistiškiems lūkesčiams dėl realiųjų pajamų konvergencijos, kyla grėsmė ne tik EPS šalims, bet ir visos euro zonos sklandžiam veikimui. Laikinais užtikrinus atitiktą skaitiniams konvergencijos kriterijams dar negarantuojama sklandi narystė euro zonoje. Į euro zoną stojančios šalys turėtų įrodyti, kad jų konvergencijos procesai yra tvarūs ir jos geba vykdyti ilgalaikius įsipareigojimus, prisiimtus stojant į euro zoną. Tai naudinga ir pačiai šaliai, ir visai euro zonai.

Norint užtikrinti tvarią konvergenciją, daugelyje vertinamų šalių būtini

ilgalaikiai politikos pokyčiai. Būtina tvarios konvergencijos sąlyga – makroekonominis stabilumas, pirmiausia – patikima fiskalinė politika. Norint sėkmingai įveikti makroekonominis sukrėtimus, labai svarbu užtikrinti didelį produktų ir darbo rinkų lankstumą. Turėtų būti visuotinai laikomasi stabilumo principo ir vadovaujama tinkamai pagrįstais infliacijos lūkesčiais – tai padėtų užtikrinti kainų stabilumą. Norint padidinti bendrąjį gamybos veiksmų našumą ir paskatinti ilgalaikį ekonomikos augimą, būtina sudaryti palankias sąlygas efektyviam kapitalo ir darbo jėgos panaudojimui. Be to, tvariai konvergencijai užtikrinti reikalingos stiprios institucijos ir palanki verslo aplinka. Norint sinchronizuoti ekonomikos ciklus, būtina didelė euro zonos šalių ekonominė integracija. Norint išvengti makroekonominių disbalansų susidarymo, pavyzdžiui, pernelyg didelio turto kainų augimo ir kredito pakilimo bei nuosmukio ciklų, būtina įgyvendinti tinkamą makroprudencinę politiką. Galiausiai reikia pasakyti, kad turi būti įdiegta tinkama finansų įstaigų priežiūros sistema.

3.1. Kainų stabilumo kriterijus

2018 m. kovo mėn. dviejose iš septynių vertinamų šalių užregistruotas didesnis už 1,9 % pamatinę kainų stabilumo kriterijaus vertę vidutinis 12 mėnesių infliacijos lygis.

Ataskaitiniu laikotarpiu infliacija ES gerokai išaugo – daugiausia dėl spartaus ekonomikos augimo bei kylančių energijos ir žaliavų kainų. Į tai atsižvelgta nustatant pamatinę 1,9 % vertę (žr. 2 skyriaus 1 intarpą). Visose vertinamose šalyse infliacijos lygis gerokai padidėjo ir buvo teigiamas. Čekijoje ir Vengrijoje infliacija viršijo pamatinę vertę, Rumunijoje ir Švedijoje ji buvo lygi pamatinei vertei, Lenkijoje ir Bulgarijoje – buvo mažesnė, o Kroatijoje – gerokai mažesnė už pamatinę vertę.

Pastaruosius dešimt metų vidutinis infliacijos lygis ir infliacijos kintamumas

vertinamose šalyse buvo labai nevienodi. Rumunijoje ir Vengrijoje infliacijos pagal SVKI vidutinis lygis šiuo laikotarpiu sudarė arba viršijo 3 %. Bulgarijoje, Čekijoje, Kroatijoje ir Lenkijoje vidutinis infliacijos lygis buvo artimesnis 2 %. Švedijoje vidutinė pastarųjų dešimties metų infliacija buvo 1,4 %. Šiuo laikotarpiu ypač nepastovi buvo Bulgarijos kainų raida, tačiau Čekijos, Kroatijos, Vengrijos, Lenkijos ir Rumunijos infliacijos svyravimo intervalas taip pat buvo gana didelis. Švedijoje infliacijos lygis svyravo mažiausiai. Nors ilgesniu laikotarpiu šalių vidutinio infliacijos lygio ir

infliacijos kintamumo skirtumai ir buvo reikšmingi, ataskaitiniu laikotarpiu – nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn. – infliacijos skirtumai buvo maži, o tai rodo, kad praeitais metais padaryta pažanga siekiant konvergencijos. Kai kuriose šalyse, ypač Bulgarijoje, per pastaruosius 5–10 m. vienetinės darbo sąnaudos apskritai didėjo labiau nei infliacija pagal SVKI.

Ilgesnio laikotarpio kainų pokyčiai susiję su daugelyje šalių labiau kitusia makroekonominė aplinka. Daugelyje vertinamų šalių vidutinis infliacijos lygis didžiausias buvo 2008 m., o 2009 m., įvykus staigiam ekonomikos nuosmukiui ir nukritus pasaulinėms žaliavų kainoms, jis gerokai sumažėjo. Vėlesniais metais kainų pokyčių skirtumai padidėjo – iš dalies dėl nevienodo ekonomikos atsigavimo laipsnio ir atskirose šalyse taikytų priemonių, susijusių su administruojamosiomis kainomis. 2013 m. visose vertinamose šalyse infliacija pradėjo mažėti ir tapo istoriškai žemo lygio, o neretai – ir neigiama. Ši bendra raida daugiausia buvo susijusi su pasaulinių žaliavų kainų pokyčiais, mažu „importuotu“ infliaciniu spaudimu ir kai kuriose šalyse jau ilgą laiką nepanaudojamais gamybos pajėgumais. Pasaulinių žaliavų kainų pokyčiai turėjo labai didelės įtakos Vidurio ir Rytų Europos šalims, nes jų SVKI krepšeliuose gana didelis lyginamasis svoris tenka energijai ir maistui. Kai kuriose vertinamose šalyse įtakos infliacijos mažėjimui taip pat turėjo administruojamųjų kainų ir netiesioginių mokesčių sumažinimas arba nominaliojo efektyviojo kurso stiprėjimas. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, pastaraisiais metais pinigų politika tapo labiau skatinamojo pobūdžio. 2017 m. infliacijos lygis gerokai padidėjo dėl augančios ekonominės veiklos, kurią daugiausia skatino didelė vidaus paklausa ir kylančios energijos ir žaliavų kainos.

Manoma, kad artimiausiais metais infliacija toliau didės, o dėl infliacijos konvergencijos tvarumo ilgesniu laikotarpiu daugelyje vertinamų šalių kyla susirūpinimas. Remiantis Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonomine prognoze, nepaisant netikėto infliacijos sumažėjimo kai kuriose šalyse 2018 m. pradžioje, manoma, kad prognozių laikotarpiu daugelyje šalių infliacijos lygis turėtų toliau didėti. Tai daugiausia susiję su vis dar tvirtai augančia ekonomika ir griežtėjančiomis darbo rinkos sąlygomis kai kuriose šalyse. Vis dėlto tikimasi, kad prognozių laikotarpiu Švedijoje infliacija sumažės šiek tiek, o Čekijoje – sumažės ir abiejose šalyse sudarys mažiau nei 2,0 %. Su kainų raida susijusi rizika visose šalyse iš esmės yra subalansuota. Pagrindinė mažos infliacijos rizika yra susijusi su neapibrėžtumu dėl pasaulio ekonomikos raidos, dėl to gali sumažėti išorės veiksnių poveikis kainoms. Daugelyje vertinamų šalių infliacijos didėjimo rizika galėtų kilti dėl didesnio, nei tikėtasi, vidaus kainų ir darbo užmokesčio augimo didėjant ekonominės veiklos aktyvumui, griežtėjant darbo rinkos sąlygoms ir kylant neapibrėžtumui dėl naftos kainų perspektyvų. Kalbant apie dar tolesnę ateitį, pasakytina, kad jei nominalusis valiutos kursas nepakils, daugelyje vertinamų Vidurio ir Rytų Europos šalių dėl atotrūkio mažėjimo proceso gali susidaryti teigiamų infliacijos lygio skirtumų, palyginti su euro zona. Be to, kai kuriose šalyse praeityje didėjusios ir šiuo metu gerokai didėjančios vienetinės darbo sąnaudos kelia riziką, kad ateityje infliacija pagal SVKI bus didesnė.

Siekiant, be kita ko, šiame pranešime vertinamose šalyse palaikyti tvariam kainų stabilumui palankią aplinką, reikės vykdyti į stabilumą orientuotą

ekonominę politiką, struktūrines reformas ir taikyti priemones, kuriomis būtų išsaugotas finansinis stabilumas. Ar pavyks sukurti kainų stabilumui palankią aplinką ir ją palaikyti, labai priklausys nuo tolesnių struktūrinių reformų įgyvendinimo. Pirmiausia pabrėžtina, kad darbo užmokestis turėtų būti didinamas atsižvelgiant į darbo našumo augimą įmonėse ir darbo rinkos sąlygas bei pokyčius konkuruojančiose šalyse. Be to, reikia ir toliau reformomis gerinti darbo ir produktų rinkų veikimą bei palaikyti palankias ekonomikos augimo ir užimtumo didėjimo sąlygas. Šiuo tikslu Vidurio ir Rytų Europos šalyse turi būti imamasi priemonių, kuriomis būtų skatinamas tvirtesnis valdymas ir tolesnis institucijų kokybės gerinimas. Atsižvelgiant į tai, kad pinigų politikos galimybės yra ribotos, nes Kroatijoje taikomas griežtai valdomo valiutų kurso režimas, o Bulgarijoje – valiutų valdybos modelis, svarbu kitose politikos srityse didinti šių šalių ekonomikos gebėjimą palaikyti kainų stabilumą, įveikti šalims būdingus sukrėtimus ir išvengti makroekonominių disbalansų susidarymo. Finansų sektorius ir priežiūros politika turėtų būti orientuoti į tolesnį finansinio stabilumo išsaugojimą. Siekdamas toliau didinti pasitikėjimą finansų sistema, kompetentingos nacionalinės institucijos turėtų, be kita ko, laikytis taikytinų atitinkamų tarptautinių ir Europos institucijų rekomendacijų bei glaudžiai bendradarbiauti su kitomis priežiūros institucijų kolegijoms priklausančių ES valstybių narių nacionalinėmis priežiūros institucijomis – taip būtų toliau tobulinama taikoma priežiūros praktika.

3.2. Valdžios sektoriaus biudžeto pozicijos kriterijus

Kai buvo skelbiamas šis pranešimas, nei vienai vertinamai šaliai nebuvo taikoma perviršinio deficito procedūra. Kai buvo skelbiamas praeitis pranešimas apie konvergenciją, perviršinio deficito procedūra buvo taikoma Kroatijai. Ji pradėta taikyti 2014 m. sausio mėn., o perviršinio deficito padėtį Kroatija turėjo ištaisyti ne vėliau kaip 2016 m. Kadangi deficitas buvo sumažintas laiku, 2017 m. birželio mėn. nuspręsta procedūros nebetaikyti. Kitose vertinamose šalyse 2017 m. fiskalinio deficito ir BVP santykis buvo 3 % arba mažesnis. Rumunijoje užregistruotas 2,9 % BVP dydžio deficitas (šiek tiek mažesnis už 3 % ribinę vertę); kitose šalyse deficitas buvo toks: Vengrijoje – 2,0 %, Lenkijoje – 1,7 %. Kroatijoje, Bulgarijoje, Švedijoje ir Čekijoje fiksuotas perviršis (atitinkamai 0,8, 0,9, 1,3 ir 1,6 % BVP).

2015–2017 m. fiskalinis balansas pagerėjo visose šiame pranešime vertinamose šalyse, išskyrus Rumuniją, o deficito rodiklis Vengrijoje išliko nepakitęs. Bulgarijoje, Čekijoje ir Švedijoje bendrojo deficito rodiklio gerėjimą daugiausia lėmė struktūrinis konsolidavimas, šiek tiek mažiau – ciklinis pakilimas. Kroatijos ir Lenkijos atveju konsolidaciją daugiausia lėmė ciklinis pakilimas, struktūrinio konsolidavimo pastangos turėjo mažesnio poveikio. Daugiausia dėl fiskalinės politikos sušvelninimo, kurį iš dalies atsvėrė geresnė makroekonomikos raida, deficito rodiklis Vengrijoje sumažėjo šiek tiek, o Rumunijoje – gerokai.

Europos Komisija prognozuoja, kad 2018 m. visose šalyse, išskyrus Rumuniją, deficito ir BVP santykis bus mažesnis už 3 % pamatinę vertę. Prognozuojama, kad 2018 m. fiskalinis balansas Rumunijoje pablogės beveik puse procentinio punkto (palyginti su praeitais metais), iki –3,4 % BVP, o tai neatitiktų Mastrichto kriterijų.

Numatoma, kad deficitas Vengrijoje sieks 2,4 % BVP. Prognozuojama, kad Lenkijos deficito rodiklis sumažės beveik 1/3 procentinio punkto ir sudarys 1,4 % BVP. Palyginti su praeitais metais, Bulgarijoje, Kroatijoje, Čekijoje ir Švedijoje perviršio rodikliai turėtų šiek tiek sumažėti. Prognozuojama, kad 2018 m. Čekijoje perviršis turėtų sudaryti 1,4 % BVP, o Švedijoje, Kroatijoje ir Bulgarijoje – atitinkamai 0,8, 0,7 ir 0,6 % BVP.

2017 m. Kroatijos ir Vengrijos skolos santykis viršijo 60 % BVP, o kitose vertinamose šalyse skolos lygiai buvo mažesni arba gerokai mažesni už šią ribinę vertę (žr. 3.1 lentelę ir 3.2b pav.). 2015–2017 m. valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis sumažėjo visose vertinamose šalyse. Skolos santykis Kroatijoje sumažėjo 5,9 procentinio punkto, Čekijoje – 5,4 procentinio punkto, Švedijoje – 3,6 procentinio punkto, Vengrijoje – 3,1 procentinio punkto, o Rumunijoje – 2,6 procentinio punkto. Bulgarijoje ir Lenkijoje skolos rodiklis sumažėjo ne tiek daug – atitinkamai 0,6 ir 0,5 procentinio punkto BVP. Vertinant ilgesnį laikotarpį – nuo 2008 iki 2017 m. – matyti, kad valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis gerokai padidėjo Kroatijoje (39,0 procentinio punkto), Rumunijoje (22,6 procentinio punkto) ir Bulgarijoje (12,4 procentinio punkto), o kitose šalyse pokyčiai buvo mažesni.

Europos Komisija prognozuoja, kad 2018 m. skolos santykis visose šalyse, išskyrus Rumuniją, mažės. Iš Komisijos prognozių taip pat matyti, kad 2018 m. visose šalyse, išskyrus Kroatiją ir Vengriją, skolos santykis išliks mažesnis arba gerokai mažesnis už 60 % pamatinę vertę.

Kalbant apie ateitį, pasakytina, kad vertinamoms šalims būtina pasiekti ir (arba) išlaikyti tvirtas bei tvarias fiskalines pozicijas. Rumunija – šalis, kuri, kaip prognozuojama, 2018 m. turėtų viršyti deficito rodiklio orientacinę vertę, o todėl jai turėtų būti pradėta taikyti perviršinio deficito procedūra, – turėtų užtikrinti atitiktą Stabilumo ir augimo pakto reikalavimams. Dėl prociklinės fiskalinės politikos nuo 2017 m. birželio mėn. Rumunijai pagal Stabilumo ir augimo pakto prevencinę dalį taikoma didelio nukrypimo procedūra. Kad būtų įgyvendinti vidutinio laikotarpio biudžeto tikslai, papildomų konsolidavimo priemonių reikia imtis ir Vengrijai bei Lenkijai. Dėl to itin daug dėmesio turėtų būti skiriama išlaidų augimo ribojimui iki lygio, mažesnio už potencialų ekonomikos augimą vidutinės trukmės laikotarpiu, kaip numatyta pagal išlaidų lyginamojo dydžio taisyklę, nustatytą atnaujintame Stabilumo ir augimo pakte. Be to, šalys, kurių skolos ir BVP santykis viršys pamatinę vertę, turės užtikrinti pakankamą šio santykio mažėjimą pagal Pakto nuostatas. Tolesnė konsolidacija taip pat leistų išspręsti su demografiniais pokyčiais susijusias biudžeto problemas ir įgyvendinti apsaugos priemones, kurios suteiktų galimybę veikti savaiminio stabilizavimo priemonėms. Turėtų būti nustatyta ir veiksmingai įgyvendinama ES taisyklės visiškai atitinkanti tvirta nacionalinė fiskalinė politika, kuria būtų palaikoma fiskalinė konsolidacija, ribojamos nenumatytos valstybės išlaidos ir kartu padedama išvengti pakartotinio makroekonominių disbalansų susidarymo. Apskritai fiskalinės strategijos turėtų būti suderintos su išsamiomis struktūrinėmis reformomis, kuriomis būtų siekiama skatinti galimą ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

3.3. Valiutos kurso stabilumo kriterijus

Nė viena šiame pranešime vertinama šalis nedalyvauja VKM II. Vertinamose šalyse taikomi įvairūs valiutų kurso režimai.

Laikantis valiutų valdybos modelio, Bulgarijos levo kursas ataskaitiniu laikotarpiu išliko fiksuotas – 1,95583 levo už eurą. Toks valiutos kursas buvo taikomas esant mažiems trumpalaikių palūkanų normų skirtumams, palyginti su euro zona.

Kroatijos kunomis ir Rumunijos lėjomis buvo prekiaujama taikant valiutų kurso režimą, daugiau ar mažiau reguliuojant kurso svyravimą euro atžvilgiu. Palyginti su kitomis vertinamomis valiutomis, Kroatijos kunos kursas svyravo nedaug, o trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, buvo maži. Rumunijos lėjos kursas euro atžvilgiu svyravo gana daug, o trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, visu ataskaitiniu laikotarpiu išliko gana dideli ir iš esmės toliau didėjo. 2009 m. Rumunijai buvo suteiktas ES ir TVF finansinės paramos priemonių rinkinys, 2011 m. joje vykdyta prevencinė finansinės paramos programa, o 2013 m. – ją pakeitusi programa, kuri 2015 m., kai Rumunijai pradėta taikyti priežiūra po programos įgyvendinimo, pasibaigė. Kadangi šios programos padėjo sumažinti finansinį pažeidžiamumą, jos galėjo prisidėti ir prie spaudimo valiutos kursui mažinimo ataskaitiniu laikotarpiu.

Kitomis valiutomis buvo prekiaujama pagal lankstųjį valiutų kurso režimą, daugumoje šalių valiutos kurso kintamumas buvo didelis. Tačiau apie Čekiją reikia pasakyti, kad nuo 2013 m. iki 2017 m. balandžio mėn. taikydamas šį režimą *Česká národní banka* įsipareigojo neleisti kronos kursui pakilti aukščiau tam tikro lygio – beveik 27 Čekijos kronų už vieną eurą. Trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, Čekijoje ir Švedijoje buvo maži, o Vengrijoje ir Lenkijoje – gana dideli. Iki 2017 m. lapkričio mėn. Lenkija ir TVF buvo sudarę susitarimą dėl lankščiosios kredito linijos, skirtos tenkinti poreikius, susijusius su krizės prevencija ir skolinimu krizės poveikio mažinimo tikslais. Kadangi ši priemonė padėjo sumažinti finansinio pažeidžiamumo riziką, ji galėjo prisidėti ir prie spaudimo valiutos kursui rizikos mažinimo. Dėl Švedijos reikia pasakyti, kad ataskaitiniu laikotarpiu *Sveriges Riksbank* ir ECB buvo sudarę susitarimą dėl apsikeitimo sandorių, padėjusį sumažinti finansinį pažeidžiamumą ir taip galėjusį padaryti poveikį valiutos kurso pokyčiams.

3.4. Ilgalaikių palūkanų normų kriterijus

Ataskaitiniu laikotarpiu penkiose iš septynių vertinamų šalių vidutinės ilgalaikės palūkanų normos daugiau ar mažiau buvo mažesnės už 3,2 % pamatinę vertę. Švedijoje ilgalaikės palūkanų normos buvo mažesnės nei 1 %, Čekijoje ir Bulgarijoje jos buvo šiek tiek mažesnės nei 1,5 %, o Kroatijoje ir Vengrijoje – artimos, bet mažesnės nei 3 %. Lenkijoje ir Rumunijoje ilgalaikės palūkanų normos buvo didesnės už 3,2 % pamatinę vertę.

Nuo pranešimo apie konvergenciją paskelbimo 2016 m. ilgalaikių paskolų palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, vertinamose šalyse buvo gana nevienodi. Šie nevienodumai susiję su verslo ciklo skirtumais ir finansų rinkų vertinimu dėl šalių išorinio ir vidinio pažeidžiamumo, įskaitant kylantį dėl biudžeto rodiklių pokyčių ir tvarios konvergencijos perspektyvų.

3.5. Kiti svarbūs veiksniai

Europos Komisijos nuomone, daugelis vertinamų šalių padarė didesnę ar mažesnę pažangą mažindamos ekonomikos disbalansus. Nuodugniose Europos Komisijos apžvalgose, kurių rezultatai paskelbti 2018 m. kovo 7 d., padaryta išvada, kad Bulgarijoje ir Švedijoje esama makroekonominių disbalansų, o Kroatijoje – perviršinių makroekonominių disbalansų. Nors, Komisijos vertinimu, makroekonominiai disbalansai Bulgarijoje nebėra perviršiniai, jos ekonomikai vis dar būdingi disbalansai – tam tikras finansų sektoriaus pažeidžiamumas bei palyginti didelis įmonių įsiskolinimas. Vertindama Švediją, Komisija nurodė, kad dėl aukšto privačiojo sektoriaus skolos lygio ir pervertintų būsto kainų jos ekonomika tampa pažeidžiama makroekonominių sukrėtimų, o šiems disbalansams panaikinti taikomos politikos priemonės kol kas yra nepakankamos. Dėl Kroatijos Komisija nurodė, kad, nepaisant reikšmingai pagerėjusios padėties, valstybės ir privati skola (daugiausia užsienio valiuta) vis dar yra vienas iš ekonomikos pažeidžiamumo šaltinių, o taikoma politika dar nesustiprino ilgalaikio ekonomikos augimo potencialo ir bendrų ekonomikos prisitaikymo galimybių. Nors kitas šalis Europos Komisija priskyrė prie tų, kuriose disbalansų nėra, jos taip pat susiduria su įvairiomis problemomis.

Pastaraisiais metais daugelio šalių išorės pozicijos toliau gerėjo. Iš MDP rezultatų suvestinės matyti, kad visose vertinamose šalyse 2016 ir 2017 m. dar labiau pagerėjo trejų metų vidutiniai einamosios sąskaitos balansai (žr. 3.2 lentelę). Švedijoje susidaręs didelis einamosios sąskaitos perviršis toliau mažėjo. Perviršiai taip pat užregistruoti Vengrijoje, Kroatijoje, Bulgarijoje ir Čekijoje, o dėl Lenkijos ir Rumunijos nurodyta, kad jose yra susidarę deficitai.

Neigiama grynoji tarptautinių investicijų pozicija, kaip BVP dalis, sumažėjo beveik visose vertinamose šalyse, nors ji ir tebėra labai didelė. Vidurio ir Rytų Europos šalių gryniesi įsipareigojimai užsieniui yra daugiausia susiję su tiesioginėmis užsienio investicijomis, laikomomis stabilia finansavimo forma. 2017 m. penkiose iš septynių vertinamų šalių grynoji tarptautinių investicijų pozicija viršijo ribinę vertę, sudarančią –35 % BVP. Mažiausi gryniesi įsipareigojimai užsieniui buvo Čekijoje (24,6 % BVP), o Švedijoje fiksuota teigiama grynoji tarptautinių investicijų pozicija (10,4 % BVP).

Vertinant kainų ir sąnaudų konkurencingumą, pasakytina, kad trejų metų laikotarpiu nuo 2014 iki 2017 m. pagal SVKI pakoreguotas realusis efektyvusis kursas daugiau ar mažiau sumažėjo daugumoje vertinamų šalių, išskyrus Čekiją. Trejų metų vienetinių darbo sąnaudų, kurios iki krizės buvo labai didelės beveik visose šalyse, augimo greitis pastaraisiais metais iš esmės išliko mažesnis už 12 % orientacinę ribinę vertę, o Bulgarijoje ir Rumunijoje tebebuvo didelis. Penkerių

metų laikotarpiu nuo 2013 iki 2017 m. eksporto rinkos dalys padidėjo visose šalyse, išskyrus Švediją.

Visose šalyse būsto kainos tebedidėjo. Ši tendencija yra prieš krizę pasiekto aukšto kainų lygio korekcija žemyn. Švedijoje pastaraisiais metais užregistruotas itin didelis būsto kainų augimas, iš dalies susijęs su ribota būsto pasiūla ir istoriškai mažomis palūkanų normomis. Vengrijoje būsto kainos ėmė smarkiai kilti.

3.2 lentelė

Makroekonominių disbalansų stebėsenos lentelė

3.2a lentelė. Išoriniai disbalansai ir konkurencingumo rodikliai

		Einamosios sąskaitos balansas ¹	Grynoji tarptautinių investicijų pozicija ²	Realusis efektyvusis kursas, pakoreguotas pagal SVK ³	Eksporto rinkos dalis ⁴	Nominaliosios vienietinės darbo sąnaudos ⁵
Bulgarija	2015	0,4	-61,2	-4,2	11,9	14,9
	2016	0,8	-46,2	-4,7	8,3	9,5
	2017	2,2	-40,5	-3,4	15,5	10,6
Čekija	2015	0,0	-33,2	-8,1	-2,3	0,1
	2016	0,7	-26,9	-3,6	3,7	2,9
	2017	0,9	-27,2	5,1	9,3	6,4
Kroatija	2015	2,4	-76,3	0,2	-6,4	-6,1
	2016	2,9	-69,7	0,1	8,2	-6,2
	2017	3,5	-61,3	-0,4	20,1	-5,3
Vengrija	2015	2,9	-67,1	-7,1	-8,0	-0,2
	2016	3,6	-60,3	-5,1	1,3	3,3
	2017	4,0	-54,6	-0,1	13,8	7,8
Lenkija	2015	-1,3	-61,0	-1,3	8,9	0,3
	2016	-1,0	-60,1	-5,0	20,9	2,0
	2017	-0,2	-61,9	-3,7	27,1	2,4
Rumunija	2015	-1,0	-53,7	2,8	21,3	0,3
	2016	-1,3	-49,4	-2,5	24,0	5,1
	2017	-2,2	-45,7	-5,6	36,8	12,0
Švedija	2015	4,8	-1,2	-8,2	-10,5	2,4
	2016	4,4	5,0	-9,1	-6,7	2,0
	2017	4,0	9,4	-5,6	-4,5	3,0
Ribinė vertė		-4,0/+6,0	-35,0	+/-11,0	-6,0	+12,0

3.2b lentelė. Vidiniai disbalansai ir nedarbo rodikliai

		Vidiniai disbalansai						Nauji nedarbo rodikliai			
		būsto kainos, pakoreguotos pagal vartojimą ⁶	privaciojo sektoriaus kredito srutas, konsoliduotas ²	privaciojo sektoriaus skola, konsoliduota ²	finansų sektoriaus įsipareigojimai ⁵	valdžios sektoriaus bendroji skola ²	nedarbo lygis ⁷	aktyvumo lygis ⁸	ilgalaikis nedarbas ⁹	jaunimo nedarbas ⁹	
Bulgarija	2015	1,6	-0,3	110,5	6,2	26	11,2	2,2	-1,2	-6,4	
	2016	7,1	4,0	104,9	11,1	29	9,4	0,3	-2,9	-11,1	
	2017	7,5	.	.	.	25	7,6	2,3	-3,5	-10,8	
Čekija	2015	3,8	0,3	68,1	8,1	40	6,1	2,4	-0,6	-6,9	
	2016	6,7	4,4	68,7	14,5	37	5,0	2,1	-1,4	-8,4	
	2017	8,9	.	.	.	35	4,0	2,4	-1,6	-7,9	
Kroatija	2015	-2,4	-1,4	113,2	1,9	84	16,9	3,1	0,0	0,1	
	2016	2,1	-0,1	105,8	3,3	81	15,6	1,9	-4,4	-18,1	
	2017	2,9	.	.	.	78	13,6	0,3	-5,5	-17,9	
Vengrija	2015	13,3	-2,5	84,5	0,7	77	8,2	4,9	-1,9	-10,9	
	2016	13,6	-3,4	77,5	19,6	76	6,6	5,4	-2,6	-13,6	
	2017	6,1	0,4	70,7	-8,5	74	5,4	4,2	-2,0	-9,7	
Lenkija	2015	2,6	3,5	78,9	2,4	51	9,0	1,6	-1,1	-5,7	
	2016	2,3	4,6	81,6	8,9	54	7,6	1,8	-2,2	-9,6	
	2017	2,0	2,8	76,4	6,4	51	6,2	1,7	-2,3	-9,0	
Rumunija	2015	1,9	0,2	59,1	4,0	38	6,9	1,3	0,0	-0,9	
	2016	5,0	0,6	55,8	7,6	37	6,5	0,7	-0,3	-3,1	
	2017	4,0	.	.	.	35	5,9	1,6	-0,8	-5,6	
Švedija	2015	12,1	7,5	188,4	2,4	44	7,8	1,4	0,0	-3,3	
	2016	7,6	7,6	188,6	9,0	42	7,4	1,0	-0,1	-4,6	
	2017	4,6	.	.	.	41	7,0	1,0	-0,2	-5,1	
Ribinė vertė		+6,0	+14,0	+133,0	+16,5	+60	+10,0	-0,2	0,5	2,0	

Šaltiniai: Europos Komisija (Eurostatas, Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas) ir Europos centrinių bankų sistema.

Pastaba: šioje lentelėje pateikti 2018 m. gegužės 3 d., t. y. šio pranešimo galutinės datos, duomenys, todėl jie skiriasi nuo 2017 m. lapkričio mėn. Įspėjimo mechanizmo ataskaitoje paskelbtos rezultatų suvestinės.

¹ Procentais, palyginti su BVP, 3 m. slenkamasis vidurkis.

² Procentais, palyginti su BVP.

³ 3 m. pokytis procentais, palyginti su kita 41 pramonine šalimi. Teigiama vertė reiškia sumažėjusį konkurencingumą.

⁴ 5 m. pokytis, proc.

⁵ 3 m. pokytis, proc.

⁶ Pokytis, procentais, palyginti su atitinkamu ankstesnių metų laikotarpiu.

⁷ 3 m. vidurkis.

⁸ 3 m. pokytis, proc. punktais.

Dėl gana ilgo prieš finansų krizę buvusio kredito plėtros laikotarpio kai kurių vertinamų šalių privačiame ne finansų sektoriuje išliko aukštas – nors ir šiek tiek mažėjantis – sukauptos skolos lygis. Tai tebėra pagrindinis tų šalių pažeidžiamumo veiksnys. Vis dar būtina atidžiai stebėti didelį kredito, ypač Švedijoje teikiamų paskolų būstui įsigyti, augimą. 2017 m. Švedijoje užregistruotas itin aukštas privačiojo sektoriaus skolos lygis, artimas 190 % BVP.

Vertinamų šalių finansų sektoriaus politika turėtų būti siekiama užtikrinti tvarų finansų sektoriaus įnašą į ekonomikos augimą ir kainų stabilumą, o priežiūros politika – stabilizuoti priežiūros sistemą, t. y. įvykdyti būtinąją prisijungimo prie Bendro priežiūros mechanizmo (BPM) sąlygą. Siekdamas toliau didinti pasitikėjimą finansų sistema, nacionalinės kompetentingos institucijos turėtų, be kita ko, laikytis taikytinų atitinkamų tarptautinių ir Europos institucijų rekomendacijų ir glaudžiai bendradarbiauti su priežiūros institucijų kolegijoms priklausančių ES šalių nacionalinėmis priežiūros institucijomis – taip būtų toliau tobulinama taikoma priežiūros praktika.

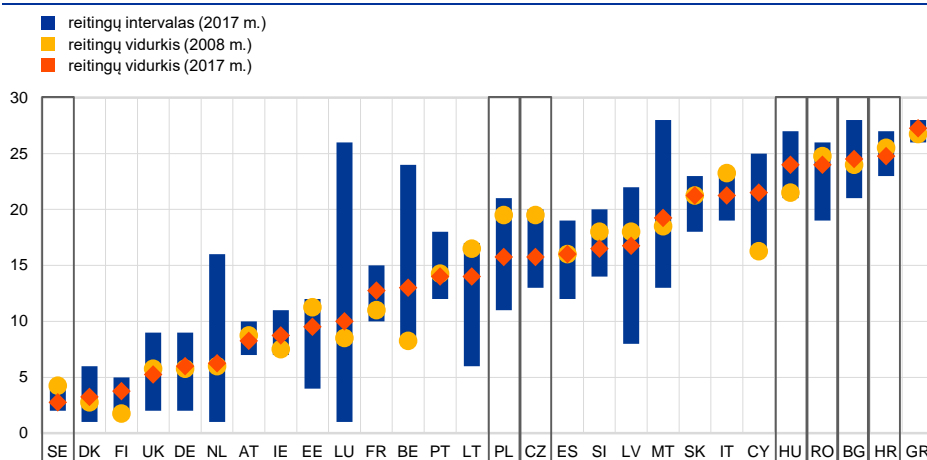
Kai kuriose vertinamose šalyse dėl koregavimo proceso labai padidėjo nedarbo lygis, nors apskritai nedarbas pastaraisiais metais mažėjo. Didelis ilgalaikis ir jaunimo nedarbas Kroatijoje tebėra ryškus didelių vidaus disbalansų požymis. Nedarbas, kurį paprastai lydi kvalifikacijos prastėjimas ir (arba) regioniniai skirtumai, daugelyje šalių yra pagrindinis pažeidžiamumo veiksnys, kartu su nepalankiomis demografinėmis tendencijomis keliantis grėsmę realiųjų pajamų konvergencijai.

Institucinės aplinkos tvirtumas – dar vienas svarbus veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti analizuojant ekonominės integracijos ir konvergencijos tvarumą. Keliose Vidurio ir Rytų Europos šalyse esamų suvaržymų ir kliūčių, trukdančių veiksmingai panaudoti ir paskirstyti gamybos veiksnius, pašalinimas padėtų stiprinti šių šalių ekonominį potencialą. Šie suvaržymai ir kliūtys apima, pavyzdžiui, verslo aplinkos problemas, palyginti prastą institucijų kokybę, silpną valdymą ir korupciją. Varžydama potencialios gamybos apimtį augimą, institucinė aplinka gali silpninti ir šalies mokumą, o ekonomikos koregavimo procesą padaryti sudėtingesnį. Ji taip pat gali neigiamai paveikti šalies gebėjimą įgyvendinti būtinas politikos priemones.

Vertinamų šalių, išskyrus Švediją, institucijų ir valdymo kokybė yra gana prasta. Tai gali mažinti ekonomikos atsparumą ir konvergencijos tvarumą. Konkretūs instituciniai rodikliai iš esmės patvirtina, kad daugelyje šalių institucijų ir valdymo kokybė apskritai yra prasta, nors ir esama ryškių skirtumų (žr. 3.5 ir 3.6 pav.). Iš vertinamų šalių prasčiausia institucijų ir valdymo kokybė yra Kroatijoje, Bulgarijoje ir Vengrijoje. 2016 m. sausio mėn. Europos Komisija pradėjo teisinės valstybės principo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš Lenkiją.

3.5 pav.

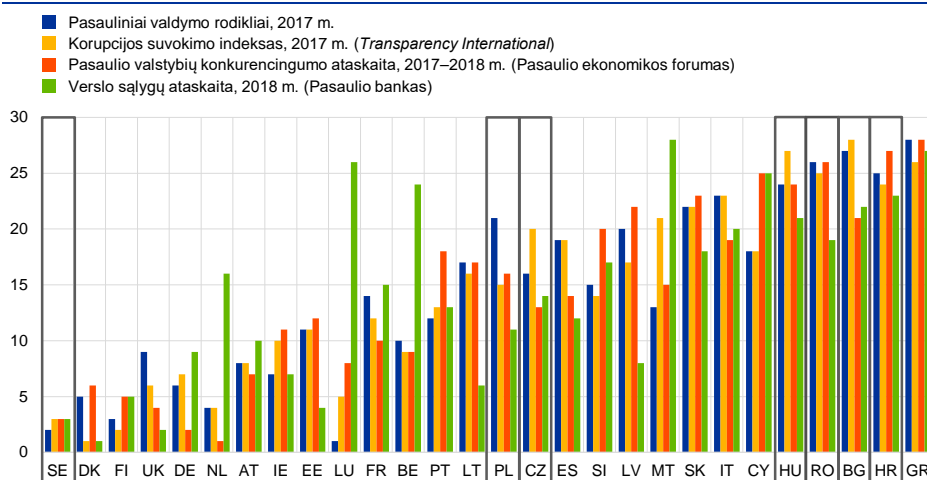
ES valstybių narių reitingai pagal institucijų kokybę

Šaltiniai: Pasauliniai valdymo rodikliai, 2017 m., Pasaulio valstybių konkurencingumo ataskaita, 2017–2018 m. (Pasaulio ekonomikos forumas), Korupcijos suvokimo indeksas, 2017 m. (*Transparency International*) ir Verslo sąlygų ataskaita, 2018 m. (Pasaulio bankas). Pastabos: šalys reitinguojamos nuo pirmos (geriausias rezultatas ES) iki 28 (blogiausias rezultatas ES) vietos ir išrikiuojamos pagal vidutinę padėtį 2017 m. reitinguose. Verslo sąlygų ataskaitoje duomenys apie Maltą pateikiami tik nuo 2013 m., o apie Kiprą – nuo 2010 m.

3.6 pav.

ES valstybių narių reitingai pagal institucijų kokybę, remiantis individualiais rodikliais

Šaltiniai: Pasauliniai valdymo rodikliai, 2017 m., Pasaulio valstybių konkurencingumo ataskaita, 2017–2018 m. (Pasaulio ekonomikos forumas), Korupcijos suvokimo indeksas, 2017 m. (*Transparency International*) ir Verslo sąlygų ataskaita, 2018 m. (Pasaulio bankas). Pastaba: šalys reitinguojamos nuo pirmos (geriausias rezultatas ES) iki 28 (blogiausias rezultatas ES) vietos ir išrikiuojamos pagal vidutinę padėtį 2017 m. reitinguose.

Norint paskatinti ekonomikos augimą ir konkurenciją, daugelyje vertinamų

šalių būtina vykdyti plataus masto struktūrines reformas.

Tobulinant vietos valdžios institucijas, valdymą ir verslo aplinką, taip pat toliau privatizuojant valstybės įmones ir dedant didesnes pastangas gerinant efektyvų ES fondų panaudojimą, būtų pasiektas spartesnis našumo augimas. Dėl to savo ruožtu sustiprėtų konkurencija pagrindiniuose reguliuojamuose sektoriuose (pvz., energetikos ir transporto), sumažėtų kliūčių patekti į rinką ir būtų skatinamos labai reikalingos privačios investicijos.

Galiausiai pasakytina, kad užtikrinant sklandų konvergencijos procesą svarbus vaidmuo tenka instituciniams aspektams, susijusiems su statistikos kokybe. Tai, be kita ko, taikytina nacionalinių statistikos institucijų teisinio nepriklausomumo reikalavimui, jų administracinei priežiūrai ir biudžeto nepriklausomumui, teisiniam įgaliojimui rinkti duomenis ir teisinėms nuostatomis dėl statistinių duomenų konfidencialumo, kaip išsamiau aprašyta 6 skyriuje.

4. Šalių vertinimo santraukos

4.1. Bulgarija

2018 m. kovo mėn. 12 mėn. vidutinė infliacija pagal SVKI Bulgarijoje buvo 1,4 %, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,9 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo plačiu intervalu – nuo –1,7 % iki 12,6 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo maža ir sudarė 2,2 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad, atsižvelgiant ir į tai, jog pastaraisiais metais vienetinės darbo sąnaudos išaugo, infliacijos konvergencijos tvarumas Bulgarijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonominių disbalansų susidarymo, atotrūkio mažinimo procesas turi būti palaikomas atitinkama politika.

Bulgarijos valdžios sektoriaus balansas ir skola 2017 m. atitiko Maastrichto kriterijus. Bulgarijai nuo 2012 m. taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis. Pagal Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonominę prognozę, Bulgarija laikosi Pakto reikalavimų. Be to, iš dalies dėl palankios pradinės biudžeto padėties Bulgarija susiduria su maža fiskalinio tvarumo rizika vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. Siekiant užtikrinti viešųjų finansų patikimumą ateityje, vis dar būtina taikyti apdairią fiskalinę politiką ir tolesnes fiskalines struktūrines reformas.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2016 m. gegužės 4 d. iki 2018 m. gegužės 3 d. Bulgarija nedalyvavo VKM II, bet jos valiutos kursas buvo fiksuotas – 1,95583 levo už eurą pagal valiutų valdybos modelį. Per pastarąjį dešimtmetį Bulgarijos einamoji ir kapitalo sąskaitos labai pagerėjo (2008 m. fiksuotas labai didelis išorės deficitas), o šalies grynieji įsipareigojimai užsieniui pamažu sumažėjo, bet tebebuvo dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Bulgarijoje buvo 1,4 %, taigi mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 3,2 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Bulgarijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo didesnių kaip 7 % iki mažesnių kaip 1,5 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Bulgarijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir plataus masto struktūrines reformas. Kalbant apie makroekonominius disbalansus, pažymėtina, kad savo 2018 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje Bulgariją Europos Komisija pasirinko nagrinėti išsamiau ir padarė išvadą, kad šalyje yra makroekonominių disbalansų. Dėl konvergencijos tvarumo ir ekonomikos atsparumo pažymėtina, jog šiai šaliai būtų naudinga vykdyti plačios apimties struktūrines reformas, kad būtų pagerintas struktūrinis atsparumas, verslo aplinka, finansinis stabilumas bei institucijų ir valdymo kokybė. Siekdamas toliau didinti pasitikėjimą finansų sistema, nacionalinės kompetentingos institucijos turėtų, be kita ko, laikytis taikytinų atitinkamų tarptautinių ir Europos institucijų rekomendacijų bei glaudžiai bendradarbiauti su kitomis

priežiūros institucijų kolegijoms priklausančių ES valstybių narių nacionalinėmis priežiūros institucijomis – taip būtų toliau tobulinama taikoma priežiūros praktika.

Bulgarijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Bulgarija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.2. Čekija

2018 m. kovo mėn. 12 mėn. vidutinė infliacija pagal SVKI Čekijoje buvo 2,2 %, t. y. didesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,9 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo 0,2 % iki 6,6 %, o bendra vidutinė to laikotarpio infliacija buvo nedidelė ir sudarė 1,9 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Čekijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas gali lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonominių disbalansų susidarymo, atotrūkio mažinimo procesas turi būti palaikomas atitinkama politika.

2017 m. Čekijos valdžios sektoriaus biudžeto balansas ir skola atitiko Maastrichto kriterijus. Nuo 2014 m. Čekijai taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis. Pagal Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonominę prognozę numatoma, kad struktūrinis balansas vis dar bus teigiamas, o tai apžvelgiamu laikotarpiu atitiks tiek vidutinio laikotarpio tikslą, tiek prevencinės dalies reikalavimus. Visais apžvelgiamais laikotarpiais fiskalinė rizika yra maža, nors gyventojų senėjimas ilguoju laikotarpiu kels sunkumų. Siekiant užtikrinti viešųjų finansų patikimumą, būtina didinti dabartinių fiskalinių reformų mastą, griežtai įgyvendinti esamas taisykles, tobulinti skolos valdymo sistemą, didinti valstybės išlaidų veiksmingumą (ypač valstybės investicijų) ir spręsti dėl nepalankių ilgalaikių demografinių tendencijų kylančias problemas.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2016 m. gegužės 4 d. iki 2018 m. gegužės 3 d. Čekija nedalyvavo VKM II. Iki 2017 m. balandžio mėn. Čekijos krona buvo prekiaujama pagal valiutų kurso režimą, pagrįstą *Česká národní banka* įsipareigojimu neleisti kronos kursui pakilti aukščiau negu 27 kronos už eurą. Susidarius sąlygoms ateityje tvariai grįžti prie 2 % tikslinio infliacijos lygio, šio įsipareigojimo buvo atsisakyta. Taigi *Česká národní banka* grįžo prie anksčiau taikyto lanksčiojo valiutų kurso režimo. Čekijos kronos kursas euro atžvilgiu ataskaitiniu laikotarpiu kito nedaug. 2018 m. gegužės 3 d. Čekijos valiutos kursas buvo 25,5850 kronos už eurą, t. y. 5,3 % didesnis už 2016 m. gegužės mėn. buvusį vidutinį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį einamosios sąskaitos deficitas sumažėjo, o šalies grynieji įsipareigojimai užsieniui nuosekliai mažėjo.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Čekijoje buvo 1,3 %, taigi vis dar gerokai mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 3,2 % pamatinę vertę.

Ilgalaikės palūkanų normos Čekijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo beveik 5 % iki šiek tiek didesnių kaip 1,0 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką, būtina vykdyti į kainų stabilumą orientuotą ekonominę politiką, įskaitant tikslines struktūrines reformas, kuriomis būtų siekiama užtikrinti makroekonominį stabilumą. Kalbant apie makroekonominius disbalansus, pažymėtina, kad rengdama 2018 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą Europos Komisija Čekijos nepasirinko nagrinėti išsamiau. Vis dėlto, norint padidinti potencialų augimą, būtina spartinti tikslines struktūrines reformas, susijusias su darbo ir produktų rinkų politika, taip pat su verslo aplinka. Siekdamas toliau didinti pasitikėjimą finansų sistema, nacionalinės kompetentingos institucijos turėtų, be kita ko, laikytis taikytinų atitinkamų tarptautinių ir Europos institucijų rekomendacijų bei glaudžiai bendradarbiauti su kitomis priežiūros institucijų kolegijoms priklausančių ES valstybių narių nacionalinėmis priežiūros institucijomis – taip būtų toliau tobulinama taikoma priežiūros praktika.

Čekijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginių finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Čekija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.3. Kroatija

2018 m. kovo mėn. 12 mėn. vidutinė infliacija pagal SVKI Kroatijoje buvo 1,3 %, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,9 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo –0,8 % iki 6,0 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo nedidelė ir sudarė 1,8 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Kroatijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonominių disbalansų susidarymo, atotrūkio mažinimo procesas turi būti palaikomas atitinkama politika.

2017 m. Kroatijos valdžios sektoriaus biudžeto balansas atitiko Maastrichto kriterijus, o skolos rodiklis, nors ir mažėjo pagal Stabilumo ir augimo pakte nustatytą skolos mažinimo lyginamąjį dydį, buvo didesnis už pamatinę vertę. Kroatijai nuo 2014 m. taikoma Stabilumo ir augimo pakto korekcinė dalis, o nuo 2017 m. birželio mėn. nebetaikoma perviršinio deficito procedūra. Pagal Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonominę prognozę numatoma, kad valdžios sektoriaus balansas ir skolos perspektyva atitinka Stabilumo ir augimo pakto reikalavimus. Iš Komisijos 2017 m. leidinyje „Debt Sustainability Monitor“ paskelbtų duomenų matyti, kad Kroatijoje yra didelė skolos tvarumo rizika vidutiniu laikotarpiu. Taigi norint dar labiau sumažinti valstybės skolos lygį būtina taikyti apdairią fiskalinę politiką. Ilguoju laikotarpiu, nors dėl numatomo su amžiumi susijusių išlaidų mažėjimo Kroatijoje rizika, atrodo, yra maža, išmokų lygis ir numatomas tolesnis jų mažinimas kelia susirūpinimą dėl pensijų sistemos pakankamumo. Apdairios

fiskalinės politikos taikymas, kuris, užtikrinant atitiktį Stabilumo ir augimo pakto reikalavimams, toliau didintų pajamų ir išlaidų veiksmingumą, turėtų ilgam sumažinti skolos rodiklį. Tai sumažins rizikas, kylančias dėl nepalankių demografinių ir emigracijos tendencijų, taip pat neapibrėžtųjų įsipareigojimų.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2016 m. gegužės 4 d. iki 2018 m. gegužės 3 d. Kroatija nedalyvavo VKM II, bet Kroatijos kuna buvo prekiaujama taikant valiutos kurso režimą, kai griežtai valdomas valiutos kurso svyravimas.

Ataskaitiniu laikotarpiu Kroatijos kunos kursas euro atžvilgiu kito vidutiniškai nedaug. 2018 m. gegužės 3 d. Kroatijos valiutos kursas buvo 7,415 kunos už eurą, t. y. 1,1 % didesnis už vidutinį 2016 m. gegužės mėn. buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Kroatijos einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas pagerėjo, o šalies grynieji įsipareigojimai užsieniui sumažėjo, nors ir tebėra dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Kroatijoje buvo 2,6 %, taigi vis dar mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 3,2 % pamatinę vertę.

Ilgalaikės palūkanų normos Kroatijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo maždaug 8 % iki mažesnių kaip 3 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Kroatijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir plataus masto struktūrines reformas.

Kalbant apie makroekonominis disbalansus, pažymėtina, kad savo 2018 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje Europos Komisija Kroatiją pasirinko nagrinėti išsamiau ir padarė išvadą, kad Kroatijoje yra susidarę perviršiniai makroekonominiai disbalansai. Dėl struktūrinių reformų pasakytina, kad būtina skubiai ir plačiu mastu vykdyti reformas, orientuotas į produktyvumo ir ekonomikos augimo potencialo didinimą. Būtina imtis veiksmų institucinei ir verslo aplinkai bei šalies įmonių valdymo standartams gerinti, konkurencijai produktų rinkose didinti, neatitikimams darbo rinkoje mažinti, darbo pasiūlos kokybei gerinti ir jos plėtrai skatinti, viešojo administravimo bei teismų sistemos efektyvumui didinti. Taip pat reikėtų dėti daug pastangų siekiant užtikrinti, kad Kroatijoje būtų pagerintas ES fondų lėšų įsisavinimo veiksmingumas. Siekdamos toliau didinti pasitikėjimą finansų sistema, nacionalinės kompetentingos institucijos turėtų, be kita ko, laikytis taikytinų atitinkamų tarptautinių ir Europos institucijų rekomendacijų bei glaudžiai bendradarbiauti su kitomis priežiūros institucijų kolegijoms priklausančių ES valstybių narių nacionalinėmis priežiūros institucijomis – taip būtų toliau tobulinama taikoma priežiūros praktika.

Kroatijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinio banko nepriklausomumu. Kroatija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.4. Vengrija

2018 m. kovo mėn. 12 mėn. vidutinė infliacija pagal SVKI Vengrijoje buvo 2,2 %, t. y. didesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,9 % pamatinę vertę. Per

pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo –0,3 % iki 7,3 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo padidėjusi ir sudarė 3,0 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Vengrijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona, nebent tai atsvers nominaliojo valiutos kurso padidėjimas. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonominių disbalansų susidarymo, atotrūkio mažinimo procesas turi būti palaikomas atitinkama politika.

2017 m. Vengrijos valdžios sektoriaus deficitas atitiko Mastrichto kriterijus, o skolos rodiklis buvo didesnis už pamatinę vertę. Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis Vengrijai taikoma nuo 2013 m. Pagal Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonominę prognozę yra didelė rizika, kad 2018–2019 m. Vengrija reikšmingai nukryps nuo koregavimo plano siekiant vidutinio laikotarpio tikslo. Ilguoju laikotarpiu šalyje fiksuojama vidutinė fiskalinės įtampos rizika, vidutiniu laikotarpiu – didelė rizika. Visuomenės senėjimas nėra palankus valstybės finansų tvarumo požiūriu. Norint užtikrinti valstybės finansų tvarumą, būtina ryžtingai siekti prevencinės dalies reikalavimus atitinkančios pažangos įgyvendinant vidutinio laikotarpio tikslą, taip pat toliau vykdyti fiskalinio valdymo sistemos reformą.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2016 m. gegužės 4 d. iki 2018 m. gegužės 3 d. Vengrija nedalyvavo VKM II, bet Vengrijos forintu buvo prekiaujama taikant lankstųjį valiutos kurso režimą. Ataskaitiniu laikotarpiu Vengrijos forinto kursui euro atžvilgiu buvo būdingas palyginti didelis kintamumas. 2018 m. gegužės 3 d. Vengrijos valiutos kursas buvo 314,06 forinto už eurą, t. y. 0,2 % didesnis už vidutinį 2016 m. gegužės mėn. buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Vengrijos einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas pastebimai pagerėjo. Tai turėjo įtakos šalies grynujų įsipareigojimų užsieniui sumažėjimui, nors jie vis dar yra dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Vengrijoje buvo 2,7 %, taigi mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 3,2 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Vengrijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo didesnių kaip 9 % iki mažesnių kaip 3 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Vengrijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir plataus masto struktūrines reformas. Kalbant apie makroekonominius disbalansus, pažymėtina, kad rengdama 2018 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą Europos Komisija Vengrijos nepasirinko nagrinėti išsamiau. Tačiau jai būtų naudingos struktūrinės reformos, orientuotos į privačiojo sektoriaus lemiamo augimo skatinimą, pvz., institucijų valdymo gerinimas, per didelės biurokratijos ir mokesčių naštos panaikinimas. Siekdamas toliau didinti pasitikėjimą finansų sistema, nacionalinės kompetentingos institucijos turėtų, be kita ko, laikytis taikytinų atitinkamų tarptautinių ir Europos institucijų rekomendacijų bei glaudžiai bendradarbiauti su kitomis priežiūros institucijų kolegijoms priklausančių ES valstybių narių nacionalinėmis priežiūros institucijomis – taip būtų toliau tobulinama taikoma priežiūros praktika.

Vengrijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu, vienoda euro rašyba ir teisine integracija į Eurosystemą. Vengrija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.5. Lenkija

2018 m. kovo mėn. 12 mėn. vidutinė infliacija pagal SVKI Lenkijoje buvo 1,4 %, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 1,9 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo –0,7 % iki 4,3 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo nedidelė ir sudarė 2,0 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Lenkijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona, nebent tai atsvers nominaliojo valiutos kurso padidėjimas. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonominių disbalansų susidarymo, atotrūkio mažinimo procesas turi būti palaikomas atitinkama politika.

2017 m. Lenkijos valdžios sektoriaus deficitas ir skola atitiko Maastrichto kriterijus. Nuo 2015 m., kai ECOFIN taryba nusprendė Lenkijai nebetaikyti perviršinio deficito procedūros, jai taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis. Vis dėlto pagal Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonominę prognozę yra rizika, kad 2018 m. Lenkija reikšmingai nukryps nuo pagal prevencinę dalį jai taikomų reikalavimų. Be to, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais Lenkijoje fiksuojama vidutinė fiskalinio tvarumo rizika. Todėl, norint užtikrinti viešųjų finansų patikimumą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais, svarbu toliau daryti pažangą siekiant vidutinio laikotarpio tikslo pagal prevencinės dalies reikalavimus. Esant palankiai vidutinio laikotarpio makroekonominėi perspektyvai reikėtų didinti fiskalinį rezervą ir pradėti vykdyti reikiamas reformas.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2016 m. gegužės 4 d. iki 2018 m. gegužės 3 d. Lenkija nedalyvavo VKM II, bet Lenkijos zlotu buvo prekiaujama taikant lankstųjį valiutos kurso režimą. Ataskaitiniu laikotarpiu Lenkijos zlotų kursui euro atžvilgiu buvo būdingas palyginti didelis vidutinis kintamumas. 2018 m. gegužės 3 d. Lenkijos valiutos kursas buvo 4,2628 zlotų už eurą, t. y. 3,2 % didesnis už vidutinį 2016 m. gegužės mėn. buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Lenkijos kapitalo ir einamosios sąskaitos balansas pagerėjo, o šalies grynieji įsipareigojimai užsieniui tebėra dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Lenkijoje buvo 3,3 %, taigi tik šiek tiek didesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 3,2 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Lenkijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo maždaug 6 % iki 3 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Lenkijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir tikslines struktūrines reformas bei taikyti finansinį stabilumą palaikančias politikos priemones. Kalbant apie makroekonominis disbalansus, pažymėtina, kad rengdama 2018 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą Europos Komisija Lenkijos nepasirinko nagrinėti išsamiau. Svarbu išlaikyti dabartinę gerą bankų sektoriaus finansinę būklę, kad nebūtų prarastas užsienio investuotojų pasitikėjimas ir užtikrintas tvirtas šio sektoriaus indėlis į ekonomikos augimą. Jis turėtų būti palaikomas tikslinėmis struktūrinėmis reformomis, kuriomis būtų siekiama sumažinti trintį darbo rinkoje, didinti konkurenciją produktų rinkose ir spartinti naujovių diegimą, privatizaciją bei infrastruktūros modernizavimą. Siekdamas toliau didinti pasitikėjimą finansų sistema, nacionalinės kompetentingos institucijos turėtų, be kita ko, laikytis taikytinų atitinkamų tarptautinių ir Europos institucijų rekomendacijų bei glaudžiai bendradarbiauti su kitomis priežiūros institucijų kolegijoms priklausančių ES valstybių narių nacionalinėmis priežiūros institucijomis – taip būtų toliau tobulinama taikoma priežiūros praktika.

Lenkijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, konfidencialumu, piniginių finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosistemą. Lenkija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.6. Rumunija

2018 m. kovo mėn. 12 mėn. vidutinė infliacija pagal SVKI Rumunijoje buvo 1,9 %, t. y. atitiko kainų stabilumo kriterijaus 1,9 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo –1,7 % iki 8 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo padidėjusi ir sudarė 3,4 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Rumunijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona, nebent tai atsvers nominaliojo valiutos kurso padidėjimas. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonominių disbalansų susidarymo, atotrūkio mažinimo procesas turi būti palaikomas atitinkama politika.

2017 m. Rumunijos valdžios sektoriaus deficitas ir skola atitiko Maastrichto kriterijus. Nuo 2013 m. Rumunijai taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis, pagal kurią nuo 2017 m. birželio mėn. jai taikoma didelio nukrypimo procedūra. Remiantis Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonomine prognoze nuo 2016 m. Rumunija nepasiekė vidutinio laikotarpio tikslo. Kyla pavojus, kad nuo prevencinės dalies reikalavimų ji reikšmingai nukryps ir 2018 bei 2019 m. Taip pat manoma, kad planuojamos ekspansinės fiskalinės priemonės 2018 m. padidins deficitą iki didesnės negu 3 % BVP ribos ir didins skolos rodiklį. Iš Komisijos 2017 m. leidinyje „Debt Sustainability Monitor“ paskelbtų duomenų matyti, kad didelė tvarumo rizika numatoma vidutiniu laikotarpiu. Tai daugiausia susiję su sumažėjusiu prognozuojamu struktūriniu pirminiu balansu. Vidutinė tvarumo rizika numatoma ilguoju laikotarpiu. Tai daugiausia susiję su nepalankia pradine biudžeto padėtimi ir, kiek mažiau, su didėjančiomis išlaidomis sveikatos priežiūrai ir ilgalaikiai priežiūrai.

Siekiant užtikrinti spartų grįžimą prie vidutinio laikotarpio tikslo ir valstybės finansų tvarumą, būtinos tolesnės reformos šiose srityse ir reikšmingos konsolidavimo priemonės.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2016 m. gegužės 4 d. iki 2018 m. gegužės 3 d. Rumunija nedalyvavo VKM II, bet Rumunijos lėja buvo prekiaujama taikant lankstųjį valiutos kurso režimą, kai valdomas valiutos kurso svyravimas. Ataskaitiniu laikotarpiu Rumunijos lėjos kursui euro atžvilgiu buvo būdingas palyginti didelis kintamumas. 2018 m. gegužės 3 d. valiutos kursas buvo 4,6658 Rumunijos lėjos už eurą, t. y. 3,7 % mažesnis už vidutinį 2016 m. gegužės mėn. buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Rumunijos einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas labai pagerėjo, o šalies grynieji įsipareigojimai užsieniui sumažėjo, nors ir tebėra dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Rumunijoje buvo 4,1 %, taigi didesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 3,2 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Rumunijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo beveik 10 % iki maždaug 4 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Rumunijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir plataus masto struktūrines reformas. Kalbant apie makroekonominį disbalansą, pažymėtina, kad rengdama 2018 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą Europos Komisija Rumunijos nepasirinko nagrinėti išsamiau. Vis dėlto būtina plačiu mastu taikyti priemones institucinei ir verslo aplinkai gerinti, investicijoms ir konkurencijai produktų rinkose didinti, didelei kvalifikacijos neatitinkčiai ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumui mažinti bei viešojo administravimo ir teismų sistemos kokybei ir efektyvumui didinti. Taip pat reikėtų dėti dideles pastangas, kad Rumunijoje būtų padidintas mažas ES fondų lėšų įsisavinimas. Siekdamas toliau didinti pasitikėjimą finansų sistema, nacionalinės kompetentingos institucijos turėtų, be kita ko, laikytis taikytinų atitinkamų tarptautinių ir Europos institucijų rekomendacijų bei glaudžiai bendradarbiauti su kitomis priežiūros institucijų kolegijoms priklausančių ES valstybių narių nacionalinėmis priežiūros institucijomis – taip būtų toliau tobulinama taikoma priežiūros praktika.

Rumunijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Rumunija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.7. Švedija

2018 m. kovo mėn. 12 mėn. vidutinė infliacija pagal SVKI Švedijoje buvo 1,9 %, t. y. atitiko kainų stabilumo kriterijaus 1,9 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo plačiu intervalu – nuo 0,2 % iki 3,4 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo nedidelė ir sudarė 1,4 %. Švedijos BVP vienam gyventojui jau viršija euro zonos lygį. Žvelgiant į ateitį, pasakytina, kad

pasiektas kainų stabilumas Švedijoje ir toliau turėtų būti palaikomas pinigų politika ir į stabilumą orientuota institucine sandara.

2017 m. Švedijos valdžios sektoriaus biudžeto balansas ir skola atitiko

Mastrichto kriterijus. Švedijai nuo pat 1998 m., kai įsigaliojo Stabilumo ir augimo paktas, taikoma jo prevencinė dalis. Pagal Europos Komisijos 2018 m. pavasario ekonominę prognozę tikimasi, kad prognozių laikotarpiu Švedija laikysis savo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslo. Skolos tvarumo požiūriu vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais Švedijoje fiksuojama maža rizika. Tolesnis vidutinio laikotarpio tikslo laikymasis artimiausiais metais užtikrintų, kad viešųjų finansų patikimumo rezultatai būtų ir toliau gerinami.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2016 m. gegužės 4 d. iki 2018 m. gegužės 3 d. Švedija nedalyvavo VKM II, bet Švedijos krona buvo prekiaujama taikant lankstųjį valiutos kurso režimą. Ataskaitiniu laikotarpiu Švedijos kronos kursui euro atžvilgiu vidutiniškai buvo būdingas palyginti didelis kintamumas. 2018 m. gegužės 3 d. Švedijos valiutos kursas buvo 10,6045 kronos už eurą, t. y. 14,09 % mažesnis už vidutinį 2016 m. gegužę buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Švedijoje fiksuoti dideli einamosios sąskaitos perviršiai. Pastaruoju metu šalies grynosi tarptautinių investicijų pozicija tapo teigiama.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2017 m. balandžio mėn. iki 2018 m. kovo mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Švedijoje buvo 0,7 %, taigi vis dar gerokai mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 3,2 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Švedijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo didesnių kaip 3 % iki mažesnių kaip 1 %.

Norint palaikyti tvariai konvergencijai palankią aplinką Švedijoje, būtina toliau vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir tikslines struktūrines reformas bei taikyti finansinį stabilumą palaikančias priemones. Kalbant apie makroekonominis disbalansus, pažymėtina, kad Europos Komisija 2018 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje padarė išvadą, kad Švedijoje vis dar esama makroekonominių disbalansų. Todėl būtina imtis tolesnių veiksmų mažinant riziką makroekonomiam stabilumui, kylančią dėl istoriškai didelių būsto kainų bei su tuo susijusio didelio ir kylančio namų ūkių įsiskolinimo lygio. Siekdamas toliau didinti pasitikėjimą finansų sistema, nacionalinės kompetentingos institucijos turėtų, be kita ko, laikytis taikytinų atitinkamų tarptautinių ir Europos institucijų rekomendacijų bei glaudžiai bendradarbiauti su kitomis priežiūros institucijų kolegijoms priklausančių ES valstybių narių nacionalinėmis priežiūros institucijomis – taip būtų toliau tobulinama taikoma priežiūros praktika.

Švedijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Švedija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų. Pagal Sutartį nuo 1998 m. birželio 1 d. Švedija yra įsipareigojusi priimti nacionalinius teisės aktus dėl integracijos į Eurosystemą. Iki šiol Švedijos valdžios institucijos nesiėmė teisėkūros veiksmų, kad ištaisytų neatitikimus, aprašytus šiame ir ankstesniuose pranešimuose.

© Europos Centrinis Bankas, 2018

Adresas 60640 Frankfurtas prie Maino, Vokietija
Telefonas +49 69 1344 0
Internetas www.ecb.europa.eu

Visos teisės saugomos. Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Šiame leidinyje paskutiniai duomenys pateikti 2018 m. gegužės 3 d.

Dėl terminų ir santrumpų žr. [ECB glosarijų](#) (anglų k.).

ISSN 1725-9622 (pdf)

ISBN 978-92-899-3206-6 (pdf)

Skaitmeninio objekto identifikatorius 10.2866/50058 (pdf)

ES katalogo numeris QB-AD-18-001-LT-N (pdf)